

Projekt: Plan razvoja Grada Novalje za razdoblje 2023. – 2029.

Naziv isporuke: Analiza trenutnog stanja

PROSINAC, 2022.

Sadržaj

1.	Uvod	1
1.1	Svrha izrade analize trenutačnog stanja	1
1.2	Pristup analizi trenutačnog stanja	1
1.3	Popis korištene dokumentacije.....	2
2.	Razvojna domena - Društvo	4
2.1	Analiza trenutačnog stanja razvojne domene - Društvo.....	4
2.1.1	Gradska uprava	4
2.1.2	Demografija.....	8
2.1.3	Zdravstvena zaštita	12
2.1.4	Odgoj i obrazovanje	13
2.1.5	Socijalna skrb	15
2.1.6	Civilno društvo i sigurnost.....	17
2.1.7	Kultura i Sport	22
2.2	Analiza snaga, slabosti, prilika i prijetnji razvojne domene - Društvo	26
2.3	Opis razvojnih potreba i potencijala razvojne domene - Društvo	30
3.	Razvojna domena - Gospodarstvo	31
3.1	Analiza trenutačnog stanja razvojne domene - Gospodarstvo.....	31
3.1.1	Gospodarski razvoj i poduzetništvo	31
3.1.2	Poljoprivreda.....	40
3.1.3	Turizam.....	41
3.2	Analiza snaga, slabosti, prilika i prijetnji razvojne domene - Gospodarstvo.....	48
4.	Razvojna domena - Okoliš i prostor	52
4.1	Analiza trenutačnog stanja razvojne domene - Okoliš i prostor.....	52
4.1.1	Promet i infrastruktura	52
4.1.2	Vodoopskrba i odvodnja	60
4.1.3	Gospodarenje otpadom	63
4.1.4	Zaštita prirode i prostora	68
4.1.5	Energetika	71
4.1.6	Elektroničke komunikacijske mreže vrlo velikog kapaciteta.....	72
4.2	Analiza snaga, slabosti, prilika i prijetnji razvojne domene - Okoliš i prostor	73
4.3	Opis razvojnih potreba i potencijala razvojne domene - Okoliš i prostor	76
	Dodatak 1: Popis slika i tablica.....	78

1. Uvod

1.1 Svrha izrade analize trenutačnog stanja

Važeća *Strategija ukupnog razvoja Grada Novalje 2016. – 2020. istekla je prije dvije godine, pa je* Gradska uprava pokrenula izradu novog srednjoročnog akta strateškog planiranja pod nazivom *Plan razvoja Grada Novalje 2023. – 2029.* (u daljnjem tekstu: *Plan razvoja*). Tim strateškim aktom želi se definirati strateški razvojni okvir Grada Novalje u područjima društva, gospodarstva te okoliša i prostora za srednjoročno razdoblje.

Analiza trenutačnog stanja (ili Analiza stanja) sastavni je dio procesa izrade *Plana razvoja*, kao ključan preduvjet za izradu kvalitetnog *Plana razvoja*, a donosi sustavnu procjenu vanjskog i unutarnjeg okruženja, na sposobnost Gradske uprave Grada Novalje da ostvari svoju viziju budućeg razvoja grada. Analizom su obuhvaćeni društveno-gospodarski i okolišni čimbenici, te trendovi, kao i organizacijski čimbenici te kapaciteti.

1.2 Pristup analizi trenutačnog stanja

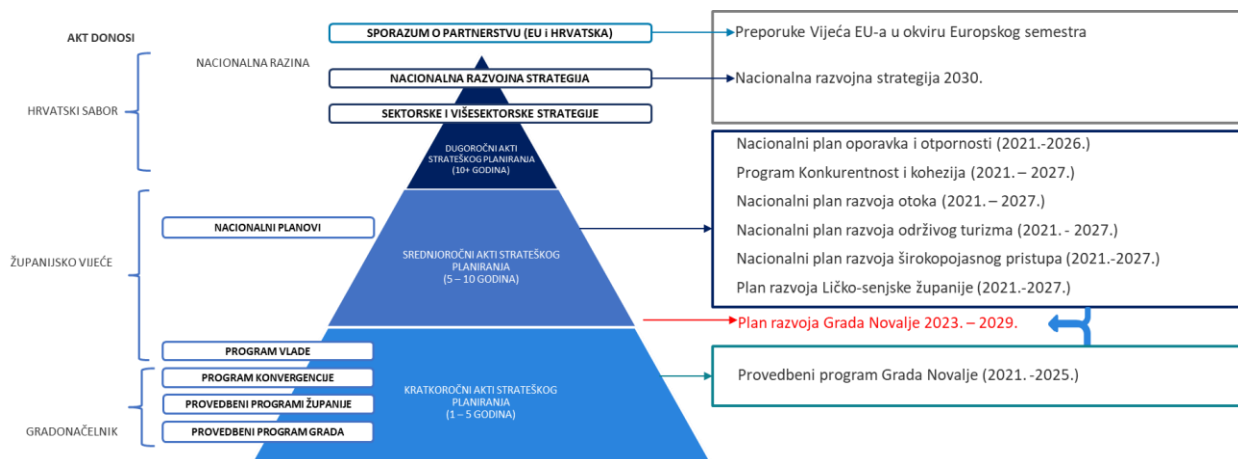
Donošenjem zakonskih i podzakonskih akata za sustav strateškog planiranja, Vlada Republike Hrvatske uspostavila je pravni okvir za cjeloviti sustav strateškog planiranja i upravljanja razvojem s ciljem kvalitetnijeg formuliranja i provedbe javnih politika i projekata na svim razinama javne vlasti¹. U sklopu navedenog okvira, donesene su i *Upute za izradu planova razvoja*, kao i *Priručnik o strateškom planiranju*, kojima se, među ostalim, definira metodologija procesa pripreme i izrade akta strateškog planiranja, uključujući analize stanja.

Naime, sukladno sustavu akata strateškog planiranja u RH, postoje akti viših i nižih hijerarhijskih razina, odnosno dugoročni, srednjoročni i kratkoročni akti strateškog planiranja te je potrebno, prilikom izrade ovog *Plana razvoja*, uzeti u obzir sve informacije iz relevantnih važećih akata strateškog planiranja, kako nacionalnih, tako i EU-a.

Kao što to sljedeća slika prikazuje, krovni dokument koji je uzet u obzir je „*Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine*“, kojim su postavljeni strateški ciljevi Hrvatske u pogledu poboljšanja kvalitete života stanovništva te u pogledu intenzivnijeg gospodarskog rasta i razvoja na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini.

¹ Zakonodavni okvir sustava strateškog planiranja Republike Hrvatske čine sljedeći propisi:

- *Zakon o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske (NN 123/17)*
- *Uredba o smjernicama za izradu akata strateškog planiranja od nacionalnog značaja i značaja za jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave (NN 89/18)*
- *Uredba o načinu ustrojavanja, sadržaju i vođenju Središnjeg elektroničkog registra razvojnih projekata (NN 42/18)*
- *Pravilnik o rokovima i postupcima praćenja i izvještavanja o provedbi akata strateškog planiranja od nacionalnog značaja i od značaja za jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave (NN 6/19)*
- *Pravilnik o provedbi postupka vrednovanja (NN 66/19).*

Slika 1: Sustav akata strateškog planiranja u Republici Hrvatskoj (Izvor: Priručnik o strateškom planiranju, svibanj 2020. i Deloitte analiza)

Osim uvida u relevantne akte strateškog planiranja, tijekom izrade analize stanja, uzeti su u obzir zaključci prethodnih istraživanja, revizija, strateških izvješća i drugi dokumenti, kao što je to opisano u sljedećem potpoglavlju Popis korištene dokumentacije.

Prilikom izrade ove analize stanja vođeno je računa da korištena metodologija bude usklađena s relevantnim aktima strateškog planiranja viših razina kao što je Nacionalni plan razvoja otoka u razdoblju 2021. – 2027. godine. U ovom Nacionalnom planu analiza stanja strukturirana je kroz tri razvojne domene definiranih u Nacionalnom planu razvoja otoka 2021. – 2027., a to su: društvo, gospodarstvo te okoliš i prostor. Također, valja napomenuti da su unutar svake razvojne domene razvijene i određene tematske skupine kako bi navedena područja bila detaljnije opisana.

Nadalje, nakon obrade prikupljenih informacija, provedena je diskusija na radionicama podskupina Radne skupine (u daljnjem tekstu: podskupine) za izradu *Plana razvoja Grada* te je provedena dubinska analiza trenutačnog stanja primjenom SWOT metode, s kojom se analiziraju interne snage i slabosti, kao i vanjske prilike i prijetnje relevantne za sve tri razvojne domene. Analiza trenutačnog stanja rezultirala je popisom razvojnih potreba i potencijala.

1.3 Popis korištene dokumentacije

Prilikom izrade analize stanja projektni tim pregledao je sve relevantne nacionalne i EU akte strateškog planiranja, više i niže hijerarhijske razine:

- *Europski plan za oporavak*
- *EU teritorijalna agenda 2030.*
- *Europski zeleni plan*
- *Nacionalna razvojna strategija RH do 2030. godine*
- *Program Konkurentnost i kohezija (2021. - 2027.)*
- *Nacrt - Program Učinkoviti ljudski potencijali (2021. - 2027.)*
- *Nacionalni plan oporavka i otpornosti (2021. - 2026.)*
- *Nacionalni plan razvoja širokopojasnog pristupa (2021. - 2027.)*
- *Nacionalni plan izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom (2021. - 2027.)*
- *Nacionalni plan razvoja zdravstva (2021. - 2027.)*

- *Nacionalni plan razvoja otoka (2021. - 2027.)*
- *Nacionalni program razvoja širokopoljasne agregacijske infrastrukture (NP-BBI program)*
- *Nacionalni program reformi (2022.)*
- *Plan razvoja Ličko – senjske županije za razdoblje 2021. – 2027.*

Ostali postojeći relevantni dokumenti koji su sagledani i uzeti u obzir:

- *Plan održive mobilnosti Grada Novalje*
- *Studija utjecaja na okoliš Luke Novalja*
- *Studija održivosti razvoja turizma i prihvatnog kapaciteta s akcijskim planom Grada Novalje*
- *Plan gospodarenja otpadom Grada Novalje za razdoblje 2017. – 2022. godine.*
- *Prostorni plan uređenja Grada Novalje ("Županijski glasnik" LSŽ broj 21/07, 9/15, 22/16, 15/18, 18/20 i 29/22).*
- *Strateška studija utjecaja na okoliš II. Izmjena i dopuna Prostornog plana uređenja Grada Novalje*

Također, pregledan je i relevantni zakonodavni okvir:

- *Zakon o općem upravnom postupku NN47/09; Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o općem upravnom postupku (NN 110/21)*
- *Zakon o pravu na pristup informacijama (NN 25/13,85/15, 69/22)*
- *Zakon o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem RH (NN 123/17)*
- *Uredba o smjernicama za izradu akata strateškog planiranja od nacionalnog značaja i od značaja za jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave (NN 89/18)*
- *Pravilnik o provedbi postupka vrednovanja (NN 66/19)*
- *Pravilnik o rokovima i postupcima praćenja i izvještavanja o provedbi akata strateškog planiranja od nacionalnog značaja i od značaja za jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave (NN 6/19).*

2. Razvojna domena - Društvo

U okviru razvojne domene „Društvo“ provedena je dubinska analiza trenutačnog stanja te su identificirane razvojne potrebe i potencijali za sljedeća područja: gradska uprava, demografija, zdravstvena zaštita, odgoj i obrazovanje, socijalna skrb, civilno društvo te kultura i sport.

2.1 Analiza trenutačnog stanja razvojne domene - Društvo

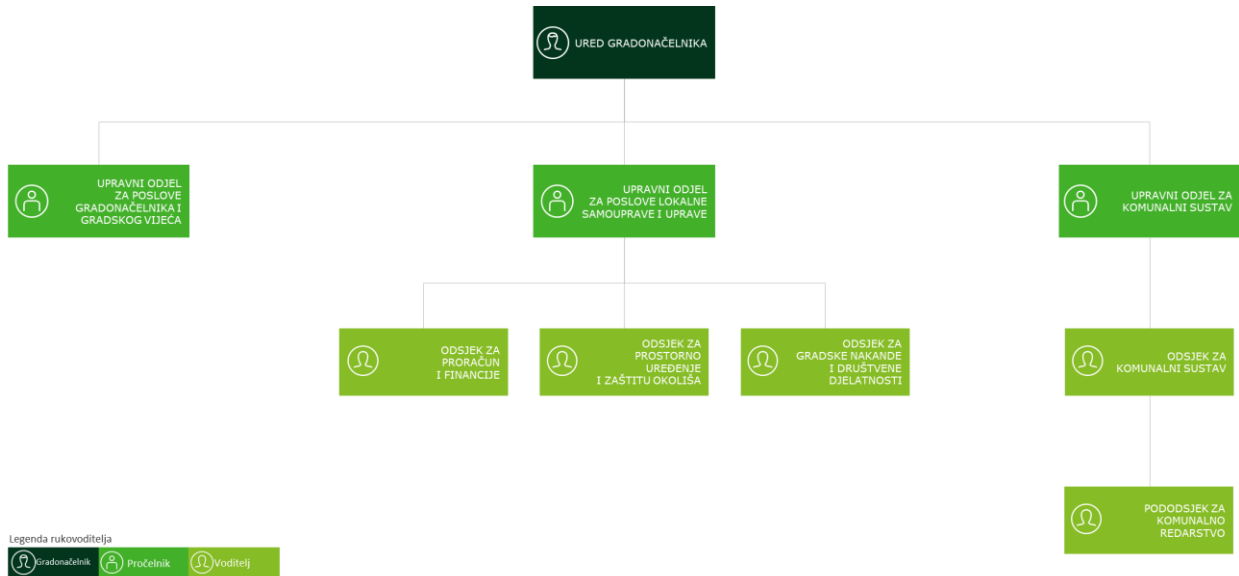
2.1.1 Gradska uprava

Novi razvoj Novalje započinje 90-ih godina, kada dobiva status jedinice lokalne samouprave. Novalja postaje grad 1997. godine odvajanjem od tadašnje općine Pag. Administrativno, Grad se danas dijeli na dvanaest naselja: Caska, Dubac - Varsan, Gajac, Jakišnica, Kustići, Lun, Metajna, Novalja, Potočnica, Stara Novalja, Vidalići i Zubovići.

Grad je samostalan u odlučivanju u poslovima iz samoupravnog djelokruga u skladu s Ustavom Republike Hrvatske i Zakonom o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi (NN 33/01, 60/01, 129/05, 109/07, 125/08, 36/09, 36/09, 150/11, 144/12, 19/13, 137/15, 123/17, 98/19, 144/20), te podliježe nadzoru zakonitosti rada i akata tijela Grada Novalje. Grad u samoupravnom djelokrugu obavlja poslove lokalnog značenja kojima se neposredno ostvaruju prava građana, a koji nisu Ustavom ili zakonom dodijeljeni državnim tijelima i to osobito poslove koji se odnose na:

- uređenje naselja i stanovanje
- prostorno i urbanističko planiranje
- komunalno gospodarstvo
- brigu o djeci
- socijalnu skrb
- primarnu zdravstvenu zaštitu
- odgoj i osnovno obrazovanje
- kulturu, tjelesnu kulturu i šport
- zaštitu potrošača
- zaštitu i unapređenje prirodnog okoliša
- protupožarnu zaštitu i civilnu zaštitu
- promet na svom području
- održavanje javnih cesta
- ostale poslove sukladno posebnim zakonima.

Predmetne poslove u samoupravnom djelokrugu Grada obavlja **Gradska uprava** koju čine Ured gradonačelnika te tri Upravna odjela, ispod kojih se nalaze relevantni Odsjeci. Navedena tijela Gradske uprave obavljaju upravne, strukovne i druge poslove iz samoupravnog djelokruga Grada te poslove državne uprave ukoliko su preneseni na Grad u skladu sa zakonom, [Statutom](#) i drugim propisima. Organizacijska struktura prikazana je slikom u nastavku.

Slika 2: Organizacijska struktura gradske uprave (izvor: Grad Novalja, 2022.)

Gradonačelnik, kao čelnik jedinice lokalne samouprave (JLS-a), usmjerava rad i djelovanje tijela Gradske uprave u obavljanju poslova iz njihovog samoupravnog djelokruga te nadzire njihov rad. Kao nositelj izvršne vlasti gradonačelnik obavlja poslove iz samoupravnog djelokruga Grada Novalje propisane Statutom, sukladno ovlaštenjima utvrđenim u Zakonu o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi (NN 33/01, 60/01, 129/05, 109/07, 125/08, 36/09, 36/09, 150/11, 144/12, 19/13, 137/15, 123/17, 98/19, 144/20) te u odredbama niza posebnih zakona kojima se uređuje prostorno i urbanističko uređenje i planiranje, komunalno gospodarstvo, predškolski odgoj i obrazovanje, primarna zdravstvena zaštita i socijalna skrb, kultura, sport i tehnička kultura, zaštita i unapređenje prirodnog okoliša, zaštita i spašavanje, promet na području grada te ostale djelatnosti. Gradonačelnik usmjerava rad i djelovanje tijela gradske uprave u obavljanju poslova iz njihovog samoupravnog djelokruga i nadzire njihov rad. Radi što bolje provedbe i izvršenja planova tijekom izvještajnog razdoblja održavani su kolegiji jednom tjedno radi praćenja razvoja i izvršenja projekata.

Upravnim odjelom upravlja **pročelnik** koji organizira i usklađuje rad upravne jedinice. Za zakonitost i učinkovitost rada upravnog tijela pročelnik odgovara gradonačelniku. Upravna tijela obavljaju upravne, strukovne i druge poslove iz samoupravnog djelokruga Grada te poslove državne uprave ukoliko su preneseni na Grad u skladu sa zakonom, Statutom i drugim propisima. Upravna tijela gradske uprave osnivaju se u skladu s rasporedom i opsegom poslova prema srodnosti, ustrojstvenoj povezanosti i potrebi učinkovitog obavljanja poslova. U gradskoj upravi nalaze se sljedeća upravna tijela:

1. **Upravni odjel za poslove gradonačelnika i Gradskog vijeća** bavi se upravnim i stručnim poslovima koji se odnose na: obavljanje stručnih, savjetodavnih, protokolarnih i upravnih poslova za potrebe gradonačelnika i zamjenika, Članova Gradskog vijeća i Vijeća mjesnih odbora, obavljanje strukovnih, upravnih i tehničkih poslova u svezi pripreme sjednica Kolegija gradonačelnika, Gradskog vijeća te njihovih radnih tijela, obavljanje poslova u svezi prigodnih svečanosti, sudjelovanje u pripremi akata koje donosi gradonačelnik, Gradsko vijeće i radna tijela, obavljanje tehničkih i općih poslova za potrebe svih upravnih odjela, poslove u svezi s ravnopravnim odnosima službenika i namještenika u odjelu, poslove u svezi izdavanja koncesijskih odobrenja za obavljanje djelatnosti na pomorskom dobru, suradnju sa saborskim zastupnicima, osobito u postupku donošenja i izmjene propisa iz područja

lokalne samouprave, te suradnju s Članovima županijske skupštine, osobito u postupku donošenja i izmjene akata koje su od posebne koristi za Grad Novalju, obavljanje poslova kojima se ostvaruje suradnja s drugim jedinicama lokalne samouprave u tuzemstvu i inozemstvu, obavljanje poslova kojima se osigurava suradnja gradskih odjela s državnim tijelima i građanima, sređivanje nekretnina u vlasništvu grada odnosno sređivanje imovine grada te vođenje imovinsko - pravnih postupaka vezanih uz gradsku imovinu (prodaja zemljišta, kupnja zemljišta izvlaštenja), sudjelovanje Grada u sudskim postupcima te imovinsko - pravnim postupcima, obavljanje poslova prijemne kancelarije i otpremne poste, zaštita i očuvanje arhivskog gradiva, poslove vezane uz zaštitu i spašavanje, poslove vezane uz ostvarivanje prava na pristup informacijama, tekuće održavanje i čišćenje poslovnih prostora koje koristi Gradska uprava, ostale poslove sukladno posebnim zakonima i nalogima gradonačelnika.

2. **Upravni odjel za poslove lokalne samouprave i uprave** bavi se upravnim i stručnim poslovima koji se odnose na: izradu izvršenja Proračuna Grada, izradu obračuna Proračuna, poslove praćenja realizacije Proračuna, poslove likvidature financijskih dokumenata za Proračun i gradsku upravu, uspostavu evidencije o imovini Grada Novalje, poslove u svezi pripreme i predaje izjave o fiskalnoj odgovornosti, blagajničko poslovanje, poslove obračuna i isplate plaća za službenike i namještenike Grada i korisnike proračuna, poslove razreza i naplate gradskih poreza i prihoda, prisilnu naplatu naknada i doprinosa koji su prihod proračuna Grada, osiguranje lokalnih potreba stanovništva u oblasti brige o djeci, obrazovanja i odgoja, javnom zdravlju i socijalnoj skrbi, zadovoljavanje potreba stanovnika u kulturi, zaštita i očuvanje kulturne baštine te upravljanje kulturnim objektima, osiguranje lokalnih potreba stanovništva u Sportu i tehničkoj kulturi kroz izradu i provedbu programa javnih potreba u Sportu, inspeksijske poslove gdje zakonom nije utvrđena nadležnost tijela državne uprave, praćenje stanja u prostoru i vođenje informacijskog sustava prostornog uređenja, pripremu te praćenje izrade i donošenja dokumenata iz područja prostornog i urbanističkog uređenja, pripremanje, organiziranje i praćenje provođenja mjera zaštite i unapređenja okoliša, poticanje poduzetničkih aktivnosti i korištenje prostornih kapaciteta u vlasništvu Grada, ugovaranje zakupa javnih površina u vlasništvu Grada, izdavanje dozvola za obavljanje autotaksi prijevoza, poslove u svezi s ravnopravnim odnosima službenika i namještenika u odjelu, pripremanje stručnih prijedloga, nacрта i prijedloga akata i drugih materijala iz djelokruga rada odjela, druge poslove koji mu posebnim zakonom i drugim propisima te odlukama Gradskog vijeća i gradonačelnika budu stavljeni u nadležnost.
3. **Upravni odjel za komunalni sustav** bavi se upravnim i stručnim poslovima koji se odnose na: poslove iz oblasti komunalnog gospodarstva, uređenje naselja i graditeljstva, prometa i veza, planiranje i pripremanje projekata i stručnih podloga vezanih za realizaciju kapitalnih projekata Grada, unapređenje kvalitete stanovanja, izgradnju i održavanje komunalnih objekata te izgradnju i održavanje komunalne infrastrukture (nerazvrstane ceste, javna rasvjeta, zelene površine, oprema na zelenim površinama), suradnju s tijelima mjesne samouprave u realizaciji njihovih programa, poslove i vođenje postupaka javne nabave za gradska upravna tijela, uspostavu evidencije o imovini Grada Novalje, uređenje prometa na području grada, obavljanje poslova u svezi prometnog komunalnog redarstva i nadziranja komunalnog reda, inspeksijske poslove gdje zakonom nije utvrđena nadležnosti tijela državne uprave, poticanje poduzetničkih aktivnosti i korištenje prostornih kapaciteta u vlasništvu Grada, uspostavu sustava za korištenje sredstava iz Strukturnih fondova Europske unije kao i suradnja sa svim tijelima unutar Grada na pripremi i implementaciji projekata sufinanciranih iz fondova EU, predlaganje i kandidiranje projekata od interesa za grad i obavljanje stručnih poslova vezanih za programe Europske unije i Republike Hrvatske, izradu akata i vođenje postupka za dodjelu koncesija, upis u registar, praćenje izvršavanje koncesijskih ugovora i izrada propisanih izvješća, poslove u svezi s

ravnopravnim odnosima službenika i namještenika u odjelu, pripremanje stručnih prijedloga, nacrti i prijedloga akata i drugih materijala iz djelokruga rada odjela; druge poslove koji mu posebnim zakonom i drugim propisima te odlukama Gradskog vijeća i gradonačelnika budu stavljeni u nadležnost.

Unutar organizacijske strukture Gradske uprave, ispod Upravnog odjela za poslove lokalne samouprave i uprave nalaze se tri **Odsjeka** (financije i proračun, prostorno uređenje i zaštita okoliša te naknade i društvene djelatnosti) koji obavljaju specifične operativne poslove unutar svoje domene. Unutarnjom ustrojstvenom jedinicom, odnosno odsjekom, upravlja voditelj koji organizira i usklađuje rad upravne jedinice. Za zakonitost i učinkovitost rada unutarnje ustrojstvene jedinice voditelj odgovara pročelniku upravnog tijela.

U sklopu navedenih upravnih tijela Gradske uprave poslove obavlja ukupno 44 zaposlenika, a sljedeća tablica prikazuje broj zaposlenih po Upravnim odjelima Gradske uprave Grada Novalje.

Tablica 1: Struktura zaposlenika u gradskoj upravi prema upravnim tijelima (izvor: Grad Novalja, 2022.)

	Upravni odjel za poslove gradonačelnika i Gradskog vijeća	Upravni odjel za poslove lokalne samouprave i uprave	Upravni odjel za komunalni sustav
Broj zaposlenih	14	16	14

Uz Gradsku upravu tijelo lokalne samouprave predstavlja **Gradsko vijeće**, koje je predstavničko tijelo građana. Gradsko vijeće donosi odluke i akte u okviru prava i dužnosti Grada, a obavlja i druge poslove u skladu s Ustavom, zakonom i Statutom Grada Novalje. Gradsko vijeće Novalje ima predsjednika i dva potpredsjednika te 13 vijećnika. U svome radu, Gradsko vijeće:

- donosi Statut Grada
- donosi Poslovnik o radu
- donosi Odluku o uvjetima, načinu i postupku gospodarenja nekretninama u vlasništvu Grada
- donosi Proračun i Odluku o izvršavanju proračuna
- donosi Polugodišnji i godišnji izvještaj o izvršenju proračuna
- donosi Odluku o privremenom financiranju
- odlučuje o stjecanju i otuđenju pokretnina i nekretnina i drugom raspolaganju imovinom Grada u visini pojedinačne vrijednosti više od 0,5 % iznosa prihoda bez primitaka ostvarenih u godini koja prethodi godini u kojoj se odlučuje, ako je stjecanje i otuđivanje nekretnina i pokretnina te raspolaganje ostalom imovinom planirano u proračunu i provedeno u skladu sa zakonom
- donosi Odluku o promjeni granice Grada
- uređuje ustrojstvo i djelokrug upravnih odjela i službi
- donosi Odluku o kriterijima za ocjenjivanje službenika i načinu provođenja ocjenjivanja
- osniva javne ustanove, ustanove, trgovačka društva i druge pravne osobe, za obavljanje gospodarskih, društvenih, komunalnih i drugih djelatnosti od interesa za Grad
- daje prethodne suglasnosti na statute ustanova, ako zakonom ili Odlukom o osnivanju nije drugačije propisano
- donosi Odluke o potpisivanju sporazuma o suradnji s drugim jedinicama lokalne samouprave, u skladu s općim aktom i zakonom
- raspisuje lokalni referendum
- bira i razrješava predsjednika i potpredsjednike Gradskog vijeća

- bira i razrješava predsjednike i članove radnih tijela Gradskog vijeća
- donosi Odluku o kriterijima, načinu i postupku dodjele javnih priznanja i dodjeljuje javna priznanja
- imenuje i razrješava i druge osobe određene zakonom, ovim Statutom i posebnim odlukama Gradskog vijeća
- donosi odluke i druge opće akte koji su mu stavljeni u djelokrug zakonom i podzakonskim aktima.

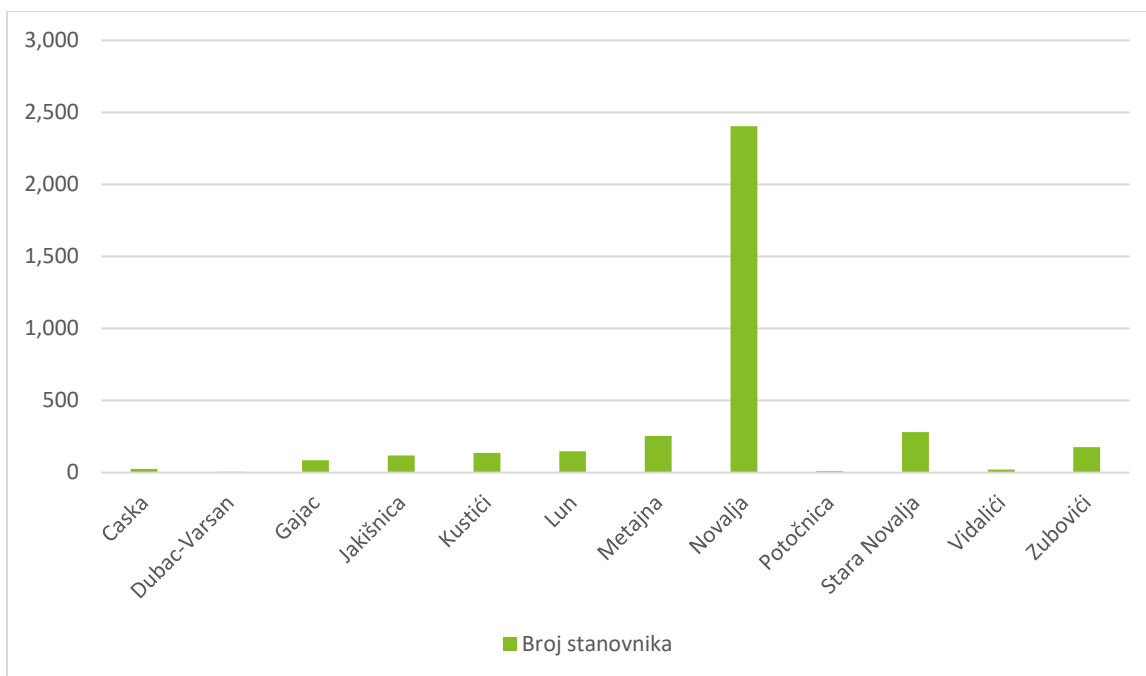
Na području Grada osnovani su **mjesni odbori**, kao oblici mjesne samouprave, a s ciljem ostvarivanja neposrednog sudjelovanja građana u odlučivanju o lokalnim poslovima. Mjesni odbori osnivaju se za pojedina naselja ili više međusobno povezanih manjih naselja ili za dijelove naselja koji čine zasebnu razgraničenu cjelinu, na način i prema postupku propisanom zakonom, Statutom grda Novalje i posebnom odlukom Gradskog vijeća kojom se iscrpnije uređuje postupak i način izbora tijela mjesnog odbora.

Na području Grada djeluju sljedeći mjesni odbori:

1. Mjesni odbor Novalja za naselja: Novalja (Novalja, Škuncini stani – jug, Šankovi stani, Škuncini stani - sjever, Dabovi stani, Vidasovi stani, predio Bonaparte, Dubac –Varsan), Potočnica (Borovićevo stani i Šonjevi stani) i Caska,
2. Mjesni odbor Stara Novalja za naselje: Stara Novalja,
3. Mjesni odbor Lun za naselje: Lun (Tovarnele, Lun, Dudići i Mulobedanj),
4. Mjesni odbor Jakišnica za naselje: Jakišnica (Jakišnica, Gager i Stanišće),
5. Mjesni odbor Metajna za naselje: Metajna,
6. Mjesni odbor Zubovići za naselje Zubovići,
7. Mjesni odbor Kustići za naselja: Kustići i Vidalići,
8. Mjesni odbor Gajac za naselje: Gajac

2.1.2 Demografija

Prema posljednjem popisu stanovništva iz 2021. godine, Novalja je među najgušće naseljenim gradovima u usporedbi s ostalim jedinicama lokalne samouprave Ličko-senjske županije (LSŽ). S površinom od 92,36 km² i ukupno 3.667 stanovnika u 12 naselja, gustoća naseljenosti 2021. iznosila je 39,7 stanovnika po km² što je oko 5 puta više od prosjeka Županije (8,1 stanovnika po km²). Prema posljednjem popisu stanovništva iz 2021. godine, na području Grada Novalje evidentirano je 3.667 stanovnika, dok je na razini Ličko senjske županije evidentirano 42.893 stanovnika, a usporedba ovih podataka ukazuje na činjenicu da je na području Grada Novalje svega 8,55 % od ukupnog stanovništva Ličko-senjske županije. Najveći broj stanovnika zabilježen je u naselju Novalja, dok je najmanje stanovnika zabilježeno u naselju Dubac - Varsan. U tri najveća naselja živi 19,60% od ukupnog broja stanovnika Grada. Grafički prikaz na sljedećoj slici prikazuje stanovništvo po pojedinim naseljima Grada Novalje.

Slika 3: Prikaz broja stanovnika po naseljima Grada (izvor: popis stanovništva 2021., DZS)

Prema posljednjim dostupnim podacima, tijekom 2021. u Gradu Novalja postoje 1499 kućanstava i 2329 stambenih jedinica. Naselje Novalja obuhvaća 934 kućanstva dok najviše zabilježenih kućanstava imaju naselja Stara Novalja 124, Metajna 112, te Zubovići 94. Naselje Lun ima 68 kućanstva, naselje Jakišnica 47, Kustići 46 kućanstva i Gajac 38, a najmanje zabilježenih kućanstava posjeduju naselja Vidalići 15, Caska 11, Potočnica 6 i Dubac-Varsan 4 kućanstva. Što se tiče stambenih jedinica naselja koja obuhvaćaju najviše stambenih jedinica su naselje Lun 181, Zubovići 136, Stara Novalja 135, Metajna 127 i Jakišnica 87. Naselje Kustići ima 48, a naselje Gajac 45 stambenih jedinica. Najmanje zabilježenih stambenih jedinica imaju naselja Potočnica 15, Vidalići 13, Caska 12, i Dubac-Varsan 6. Naselje Novalja obuhvaća 1524 stambene jedinice. Veliki dio stambenih kapaciteta stavljen je u funkciju iznajmljivanja smještaja turistima tijekom ljetnih mjeseci, zbog čega ne preostaje dovoljno smještajnog kapaciteta koji je dostupan tijekom cijele godine. Posljedica navedenog je problem pri osiguravanju stambenog smještaja tijekom cijele godine za postojeće i potencijalne stanovnike Grada, a koji ne posjeduju stambeni prostor u privatnom vlasništvu.

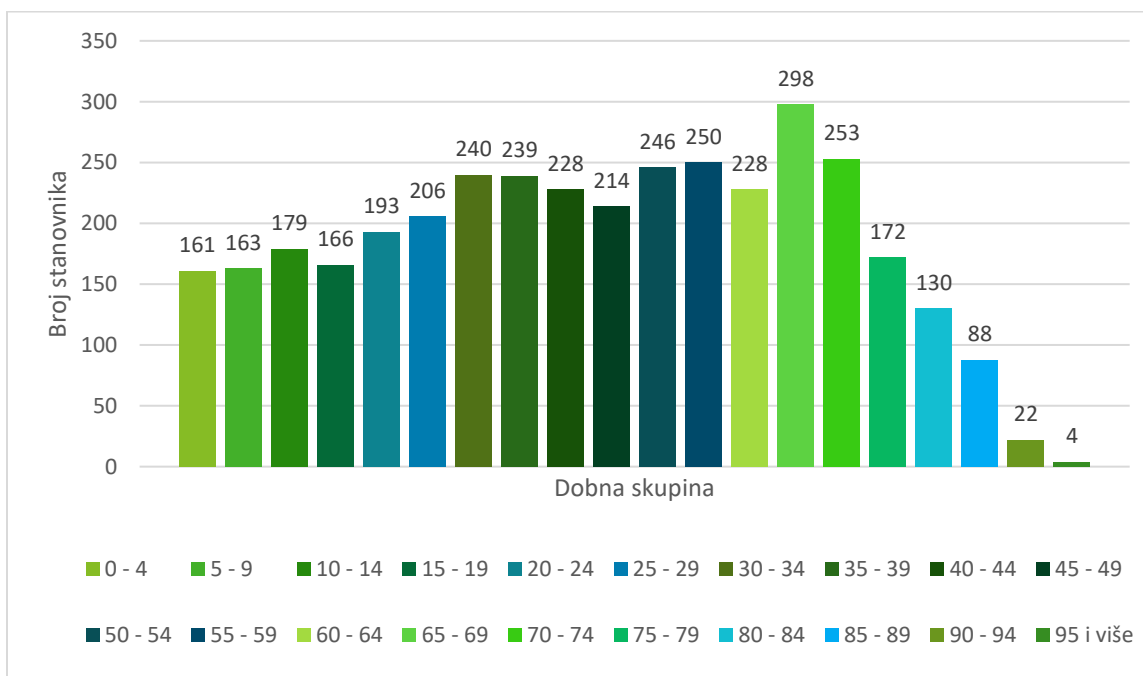
Tablica 2: Pregled broja kućanstva i stambenih jedinica na području Grada Novalje

	Broj kućanstva	Broj stambenih jedinica
Grad Novalja	1.499	2.329
Caska	11	12
Dubac-Varsan	4	6
Gajac	38	45
Jakišnica	47	87
Kustići	46	48
Lun	68	181

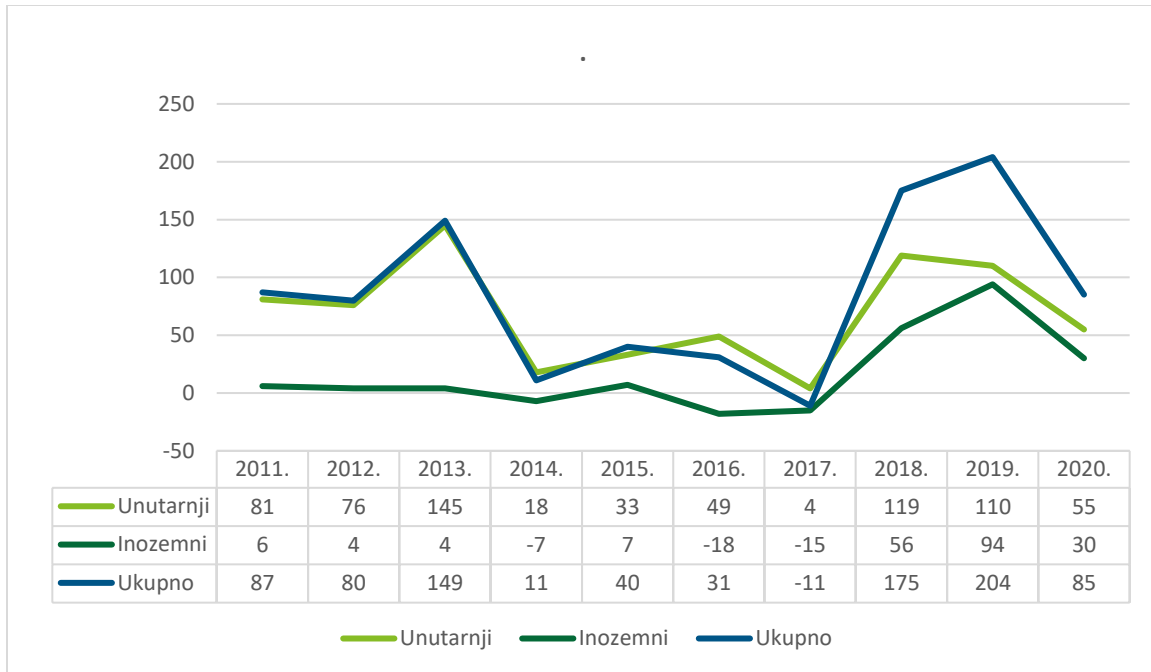
Metajna	112	127
Novalja	934	1.524
Potočnica	6	15
Stara Novalja	124	135
Vidalići	15	13
Zubovići	94	136

Nadalje, uzimajući u obzir dobnu strukturu lokalnog stanovništva tijekom 2021. godine, oko 52 % ukupnog stanovništva Grada bilo je starije od 45 godina, a dobna skupina s najviše stanovnika je između 65 i 69 godina (298 stanovnika). Predmetni podaci ukazuju na starenje lokalnog stanovništva, što je potrebno uzeti u obzir pri definiranju mjera za adresiranje srednjoročnih razvojnih potreba i potencijala Grada.

Slika 4: Struktura stanovništva prema dobnim skupinama (izvor: popis stanovništva 2021., DZS)

Novalja godinama brani svoju poziciju među najpoželjnijim gradovima za život u Hrvatskoj, na što ukazuje veći broj doseljenog u odnosu na iseljeno stanovništvo, odnosno kontinuirano pozitivan migracijski saldo. U razdoblju od 2011. do 2020. godine unutarnji je migracijski saldo bio pozitivan u svakoj od navedenih godina, a posebice u 2019. kada se iz drugih krajeva Republike Hrvatske doselilo 119 osoba. Inozemni migracijski saldo je bio pozitivan u većini promatranih godina izuzev 2014., 2016. i 2017. godine kada je sveukupno iz Novalje u inozemstvo iselilo 40 osoba više nego što se iz inozemstva doselilo. Sveukupni migracijski saldo na području grada je u promatranom razdoblju bio pozitivan te je iznosio 851. Na nacionalnoj razini postoji nekoliko gradova s pozitivnim migracijskim saldom, a od kojih je svega 4-5 s otočnog područja, među kojima je i Grad Novalja.

Slika 5: Migracijski saldo na području Grada u razdoblju 2011. - 2020. (izvor: DZS)

U tablici niže prikazani su podaci za prirodni prirast Grada Novalje u razdoblju između 2011. i 2020. godine. Zabrinjavajuću činjenicu predstavlja kontinuirani prirodni pad, koji je povezan s trendom demografskog starenja stanovništva. U svim promatranim godinama, izuzev 2011., prirodni prirast je na području Grada Novalje bio negativan te ukupno iznosi -195 za razdoblje od 2011. do 2020. godine

Tablica 3: Prirodni prirast na području Grada tijekom 2011. - 2020. (izvor: DZS)

Novalja	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Živorodeni	41	28	36	38	28	22	25	30	39	43
Umrli	38	55	40	43	71	42	52	57	70	57
Prirodni prirast	3	-27	-4	-5	-43	-20	-27	-27	-31	-14

Ukupan broj stanovnika je između 2011. i 2020. godine uglavnom rastao. Iznimke su 2015., 2017. i 2020. godina, u kojima dolazi do blagog pada broja stanovnika u odnosu na prethodnu godinu. Najveći zabilježeni pad stanovnika bio je u 2020. godini.

Tablica 4: Ukupan broj stanovnika na području Grada tijekom 2011. - 2020. (izvor: DZS)

Novalja	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Ukupna broj stanovnika	3.739	3.788	3.929	3.942	3.932	3.961	3.938	4.030	4.109	3.667

Temeljem prepoznatih potreba za privlačenjem mladih stanovnika na području Grada i osiguravanje stambenih kapaciteta, Grad Novalja planira osigurati Dom mladih i poticati stanogradnju. Više detalja o zasad planiranim projektima prikazano je u tablici niže.

Tablica 5: Planirani projekti u području demografije (izvor: Grad Novalja)

Rb.	Naziv projekta	Planirani početak i završetak projekta	Vrijednost projekta
1.	Dom mladih – arheološki centar Rimska kava	2025. – 2026. godine	5.000.000 kn
2.	Poticanje stanogradnje	2023. – 2029. godine	3.000.000 kn

2.1.3 Zdravstvena zaštita

U djelatnosti zdravstvene zaštite stanovništva na području Grada djeluje **Dom zdravlja Novalja** koji je nositelj zdravstvene zaštite na primarnoj razini. Osnivač i vlasnik Doma zdravlja Novalja je Ličko-senjska županija, a osnovan je Odlukom županijske skupštine Ličko-senjske županije 29. ožujka 2007. godine. Dom zdravlja Novalja pruža usluge primarne i specijalističko - konzilijarne zdravstvene zaštite lokalnom stanovništvu, ali i velikom broju turista tijekom ljetnih mjeseci. Uspoređujući s drugim Domovima zdravlja na području Županije, DZ Novalja ima relativno novu zgradu / prostor na jednom mjestu, te objedinjuje HMS i ljekarnu.

Djelatnosti koje Dom zdravlja Novalja obuhvaća su:

- opća/obiteljska medicina (sveobuhvatna zdravstvena zaštita za pojedince i obitelj)
- dentalna medicina (pružanje usluge preventivnog i konzervativnog liječenja te estetike i protetike)
- zdravstvena zaštita žena (liječenje ženskog reproduktivnog sistema, skrb i briga za majčinstvo)
- patronažna zdravstvena zaštita (promicanje i očuvanje zdravlja pojedinca, obitelji i zajednice)
- zdravstvena njega u kući bolesnika (pružanje zdravstvene zaštite korisnicima izvan zdravstvenih ustanova)
- sanitetski prijevoz (prijevoz u ili iz zdravstvene ustanove vozilom posebno opremljenim medicinskom i ostalom opremom)
- medicinsko biokemijski laboratorij (hematološke, biokemijske i koagulacijske pretrage)
- fizikalna medicina i rehabilitacija (specijalistički pregledi fizijatra te fizikalna terapija)
- oftalmologija (specijalistički pregledi i oftalmologija).

Temeljem ugovora s HZZO-om za provođenje primarne zdravstvene zaštite, Dom zdravlja je u 2021. godini imao ugovorene timove:

- 1 tim obiteljske / opće medicine
- 1 tim dentalne zdravstvene zaštite
- 1 tim patronažne zdravstvene zaštite
- 1 tim zdravstvene njege u kući bolesnika
- 2 tima sanitetskog prijevoza.

Potrebna financijska sredstva za rad Doma zdravlja ostvarena su temeljem sklopljenih ugovora s HZZO-om, prihoda iz državnog, županijskog i gradskog proračuna, prihoda od zakupa prostora, od obavljanja vlastitih djelatnosti (prihodi turističke ambulante i prihodi od ostalih neugovorenih djelatnosti) te donacija. Tijekom 2021. godine prihodi od HZZO -a na temelju ugovornih obveza iznosili su oko 3.250.000 kn (što je 13 % više u odnosu na prethodnu godinu), dok su prihodi iz proračuna Grada iznosili oko 500.000 kn (što je 83 % više nego u prethodnoj godini).

Kao Dom zdravlja koji se nalazi na otoku, određen je geografskim položajem, te brojem stanovnika, a što ga ne stavlja u isti položaj i mogućnosti kao u većim sredinama. S jedne strane potrebno je osigurati

jednaku zdravstvenu zaštitu svim stanovnicima, a s druge strane financijski aspekti su manji zbog manjeg broja stanovnika, odnosno trošak dobivanja zdravstvene usluge je veći zbog veće udaljenosti. Dodatno opterećenje na rad Doma Zdravlja donosi turistička sezona jer zbog velikog priljeva ljudi postoje velike amplitude u poslovanju, što predstavlja financijsko-kadrovski problem. Sezonalnost poslovanja utječe i na sve veće poteškoće u organizaciji rada prije svega u osiguranju kadrova. Nedostatak kadrova djelomično je uvjetovan nedostatkom paketa mjera koji bi osim radnog mjesta osigurao i ostale beneficije u cilju osiguranja kadrova. Također, određene medicinske usluge (npr. rendgen, psihijatar, pedijatar) ne mogu se ugovoriti s Hrvatskim zavodom za zdravstveno osiguranje jer su definirane kao nadstandard ili je problem u pronalasku stručnog kadra, zbog čega je potrebna pomoć Grada i Turističke zajednice u osiguravanju dostupnosti takvih usluga.

Na nacionalnoj razini, u proceduri je donošenje Izmjena i dopuna Zakona o zdravstvenoj zaštiti (NN 100/18, 125/19, 147/20, 119/22) koji bi trebao stupiti na snagu od 1.1.2023. godine. Ovim izmjenama i dopunama definiraju se promjene u odnosu na dosadašnju organizaciju i poslovanje Doma zdravlja. Tako se predviđa jedan Dom zdravlja po županiji, te je predviđeno da osnivač (tj. županija) može na otocima osnovati podružnicu. To se nameće kao prijetnja u smislu da Dom zdravlja neće biti samostalan u donošenju odluka. Budući da još nisu poznati detalji poslovanja kao podružnice, ostaju otvorena pitanja u pogledu poslovanja (tj. organizacije, kadrova, financija). Nadalje, izdvajanjem sanitetskog prijevoza iz Doma zdravlja ostaje se bez prihoda, ali i rashoda koji su zbog zastarjelog voznog parka, svake godine sve veći. Osim toga, Sanitetski prijevoz je bio na raspolaganju kod prijevoza uzoraka u laboratorij u Zadar, a djelatnici su uskakali u zamjene kod drugih djelatnosti Doma zdravlja.

U skladu s prepoznatim potrebama za unapređenjem rada, odnosno proširenje medicinski djelatnosti i usluga koje Dom zdravlja nudi planirano je unapređenje predmetnog Doma zdravlja, a detalji projekta i njegova vrijednosti definirat će se naknadno temeljem ovog Plana razvoja.

Tablica 6: Planirani projekti u području zdravstvene zaštite (izvor: Grad Novalja)

Rb.	Naziv projekta	Planirani početak i završetak projekta	Vrijednost projekta
1.	Unapređenje Doma zdravlja Novalja	2022. – 2029. godine	-

2.1.4 Odgoj i obrazovanje

Predškolski odgoj u Gradu Novalji prvi put se javlja 1977. godine. Djelovao je u sklopu Osnovne škole Ivo Lola Ribar, odnosno Antun Gustav Matoš od 1991. godine. Gradsko vijeće Grada Novalje na sjednici 1998. godine, donijelo je odluku o osnivanju Dječjeg vrtića pod nazivom „Carić“, Novalja. Zbog nedovoljnog kapaciteta za obuhvat velikog broja djece 2010. godine započinje dogradnja dječjeg vrtića. Sukladno povećanju broja djece povećavao se i broj zaposlenih (tj. odgajateljica, spremačica i kuhara). Nadalje, zbog nedovoljnog kapaciteta za obuhvat velikog broja djece 2020. godine započinje rekonstrukcija i dogradnja dječjeg vrtića Carić. Rekonstrukcijom – dogradnjom dječjeg vrtića i jaslica formiran je novi objekt kao dio vrtića namijenjen najmlađoj dobi. Nakon adaptacije i povećanja kapaciteta za 700 četvornih metara, rad Dječjeg vrtića organiziran je u 8 odgojnih skupina. Međutim, usprkos kontinuiranom povećanju kapaciteta Dječjeg vrtića, broj upisnih mjesta ne zadovoljava trenutne potrebe zbog čega neka djeca na području Grada ostaju neupisana u Dječji vrtić.

Grad Novalja sufinancira funkcioniranje Dječjeg vrtića te je za 2021. godinu izdvojeno 3.516.556 kuna iz gradskog proračuna. Roditelje vrtićke djece podupire se sufinanciranjem dječjeg vrtića (65 posto), pritom

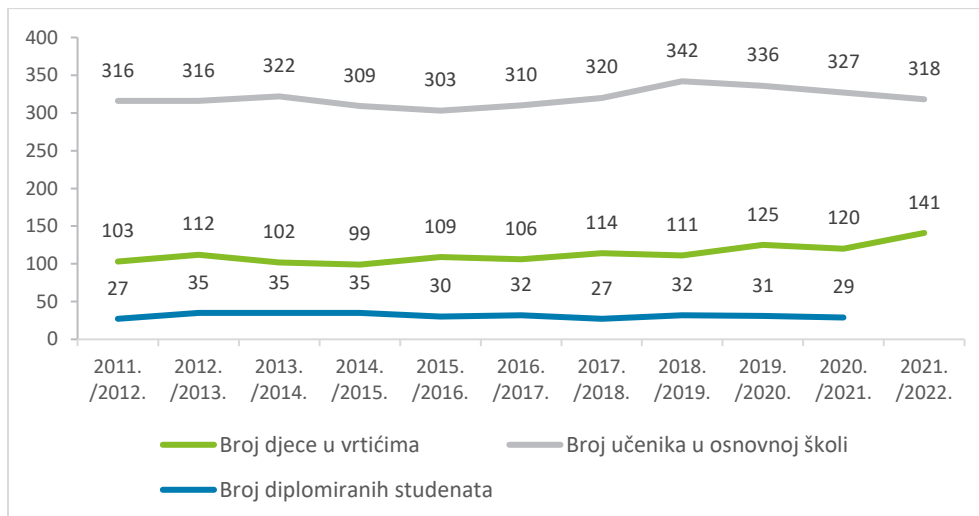

roditelji mališana plaćaju 50 % iznosa cijene vrtića za drugo dijete ukoliko oba djeteta pohađaju vrtić, a ukoliko troje djece pohađa vrtić on je za treće dijete besplatan.

Osnovnoškolsko obrazovanje odvija se u Osnovnoj školi „Antun Gustav Matoš“ u Novalji s pet područnih škola. U školskoj godini 2022. / 2023. školu pohađa 350 učenika, od kojih je 167 učenika u razrednoj nastavi (15 razrednih odjela), a 183 učenika je u predmetnoj nastavi (9 razrednih odjela). Područnu školu u Lunu pohađa 2 učenika, Jakišnici 4 učenika, Metajni 8 učenika, Zubovićima 14 učenika i Kolanu 37 učenika. Nastava u Školi organizirana je kroz 24 razredna odjela, od kojih je 15 razrednih odjela u matičnoj školi, a 9 odjela je u područni školama. Nastava se odvija u dvije smjene (prva smjena 7:00 – 13:50 i druga smjena 14:00 – 18:30). U osnovnoj školi je zaposleno 64 radnika, od kojih je 25 učitelja predmetne nastave, 17 učitelja razredne nastave, 5 stručnih suradnika (ravnatelj, pedagoginja, edukacijski rehabilitator, knjižničar i logoped) i 17 ostalih radnika (administrativno-tehničko osoblje). Škola je opremljena s 2 sportske dvorane, 3 sportska igrališta, školskom knjižnicom, kuhinjom, 3 specijalizirane učionice i 73 računala. U Novalji dugi niz godina djeluje i područna Osnovna glazbena škola.

Na području Grada ne postoji ustanova za **srednjoškolsko obrazovanje**. Najbliža srednjoškolska ustanova je u Gradu Pagu - SŠ B. Kašića koju u značajnom broju upisuju učenici iz Novalje (oko 40 % gimnazijskih učenika te oko 70 % učenika u strukovnim zanimanjima kuhar ili konobar). Međutim, neki učenici srednjoškolsko obrazovanje upisuju izvan otoka Paga, najviše u Zadru, Senju i Rijeci, a što stvara problem jer neki od smjerova koje upisuju učenici koji napuštaju Otok dostupni su i u SŠ B. Kašića u Pagu, te na taj način dosta mladih odlazi iz Novalje za vrijeme trajanja obrazovanja.

Slika u nastavku prikazuje broj učenika u osnovnoj školi na početku školske godine, broj djece u vrtiću na početku pedagoške godine i broj ukupno diplomiranih studenata.

Slika 6: razvoj broja djece u vrtiću, osnovnoškolaca i studenata tijekom 2011. - 2022. (izvor: DZS)

U 2022. godini Grad je **sufinancirao** radne bilježnice i drugi osnovni materijal, s 300 kn od 1. - 4. raz. osnovne škole, 500 kn od 5.8. raz. osnovne škole te 700 kn za srednjoškolce. Stipendije su se također povisile na 800 kn za sve studente redovitih studija, 500 kn za učenike srednjih škola koji se obrazuju za deficitarna zanimanja na otoku, te 700 kn za učenike koji se obrazuju za deficitarna zanimanja izvan mjesta prebivališta, tj. grada Novalje.

U nadolazećem razdoblju, među lokalnim stanovništvom potrebno je provoditi programe prekvalifikacije ili doškolovanja za obrazovanje odraslih jer je sudjelovanje odraslih u cjeloživotnom obrazovanju na

području Grada nedovoljno / zanemarivo, a isto predstavlja priliku za podizanje kvalitete života pojedinca i konkurentnosti lokalnog tržišta rada. Također, kako bi se potaknulo mlade na bavljenje deficitarnim zanimanjima potrebno je unaprijediti strategiju stipendiranja i zapošljavanja deficitarnih zanimanja. Budući da je Novalja gospodarski visoko razvijena, pozitivan je stav stipendiranja svih redovnih učenika i studenata.

Kako bi se unaprijedio odgojno-obrazovni sustav na području Grada, odnosno osiguralo dovoljno kapaciteta i modernizirala postojeća infrastruktura, Grad planira širenje dječjeg vrtića, rekonstrukciju i dogradnju osnovne škole te uređenje dječjih igrališta. Detalji ovih projekata sumirani su u tablici u nastavku.

Tablica 7: Planirani projekti u području odgoja i obrazovanja (izvor: Grad Novalja)

Rb.	Naziv projekta	Planirani početak i završetak projekta	Vrijednost projekta
1.	Rekonstrukcija i dogradnja OŠ A.G. Matoš u Novalji	2023. – 2024. godine	26.250.000 kn
2.	Širenje Dječje vrtića Carić	2024. – 2025. godine	10.000.000 kn
3.	Uređenje dječjih igrališta na području Grada	2023. - 2029. godina	5.000.000 kn

2.1.5 Socijalna skrb

Socijalna skrb definirana je Zakonom o socijalnoj skrbi (NN 18/22, 46/22), a uključuje prevenciju, promicanje promjena, pomoć u zadovoljavanju osnovnih životnih potreba i podršku pojedincu, obitelji i skupinama, u svrhu unapređenja kvalitete života i osnaživanja korisnika u samostalnom zadovoljavanju osnovnih životnih potreba te njihovog aktivnog uključivanja u društvo.

Prema Odluci o socijalnoj skrbi na području Grada Novalje (KLASA: 551-01/13-01/39), poslove u svezi s ostvarivanjem prava iz socijalne skrbi obavljaju Odsjek za gospodarstvo, gradske naknade i društvene djelatnosti i Socijalno vijeće Grada Novalje. Socijalno vijeće imenuje Gradsko vijeće Grada na mandat od četiri godine, a sastoji se od predsjednika, zamjenika i pet članova. Sredstva za ostvarivanje prava socijalne skrbi osiguravaju se u proračunu Grada.

Prava socijalne skrbi utvrđena Odlukom o socijalnoj skrbi na području Grada Novalje može ostvariti korisnik ako ispunjava jedan od sljedećih uvjeta:

- a) *socijalni uvjet* – korisnik koji temeljem rješenja Centra za socijalnu skrb ostvaruje pravo na pomoć za uzdržavanje
- b) *uvjet prihoda* – korisnik sa sljedećim приходima: samac do 1.000 kn, dvočlana obitelj do 1.700 kn, tročlana obitelj do 1.700 kn i četveročlana obitelj do 2.800 kn, a ako obitelj ima više od 4 člana cenzus prihoda povećava se za svakog člana za 400 kn
- c) *posebni uvjet* - dijete, udovica i roditelji poginulog, umrlog, zatočenog ili nestalog hrvatskog branitelja iz Domovinskog rata; dijete hrvatskog ratnog invalida iz Domovinskog rata; ili hrvatski ratni vojnici invalidi iz Domovinskog rata.

Prava koja korisnik socijalne skrbi temeljem predmetne Odluke može ostvariti definirana su kako slijedi:

1. pravo na pomoć za podmirenje troškova stanovanja
 - 1.1.) pravo na pomoć za podmirenje troškova najamnine
 - 1.2.) pravo na pomoć za podmirenje troškova komunalne naknade
 - 1.3.) pravo na pomoć za podmirenje troškova utroška vode i kanalizacije

- 1.4.) pravo na pomoć za podmirenje troškova odvoza kućnog smeća
- 1.5.) pravo na pomoć za podmirenje troškova električne energije
2. pravo na pomoć za skrb o djeci
 - 2.1.) pravo na pomoć za novorođeno ili usvojeno dijete
 - 2.2.) pravo na pomoć za podmirenje troškova boravka djece u jaslama i vrtiću
 - 2.3.) pravo na pomoć za djecu s teškoćama u razvoju
 - 2.4.) pravo na pomoć za podmirenje troškova školske marande
 - 2.5.) pravo na pomoć za troškove prijevoza redovnih učenika i studenata
 - 2.6.) pravo na pomoć u školovanju
 - 2.7.) pravo na pomoć za sufinanciranje smještaja i prehrane učenika u učeničkim domovima
3. pravo na pomoć u prehrani
4. pravo na jednokratnu novčanu pomoć
5. pravo na pomoć za podmirenje pogrebnih troškova

Grad uz prava iz socijalne skrbi definiranih Odlukom o socijalnoj skrbi na području Grada Novalje provodi **projekte iz domene socijalne skrbi**. Tako je 2019. godine Grad osigurao 2,2 milijuna kuna za projekt „ZAŽELI – Program zapošljavanja žena”. Projektom ZAŽELI koji se financirao iz EU socijalnog fonda, zapošljavaju se dugotrajno nezaposlene žene, starije od 50 godina, koje brinu o starim i nemoćnim korisnicima. Tijekom trajanja projekta, polaznice su prolazile specijalne edukacije za poslove gerontodomačice za što su dobile certifikate, čime im se uvelike olakšava položaj i povećavaju šanse na tržištu rada nakon završetka projekta. Projekt „Zaželimo, možemo!” završio je 18. 12. 2021. godine, a Grad je preuzeo obvezu produženja projekta do kraja godine te je sufinancirao plaće za gerontodomačice.

Projekt pomoć u kući starijim i nemoćnim osobama nastavio je s radom kroz Udrugu za pomoć u kući starijim i nemoćnim osobama Grada Novalje „Providenca“ čije je područje djelovanja socijalna djelatnost koja je registrirana dana 13. 4. 2022. godine kada je i počela s radom. U Udruzi „Providenca“ zaposlene su 4 gerontodomačice i jedna voditeljica. Udruga se financira proračunskim sredstvima i djelomično donacijama. Osnovne djelatnosti Udruge su sljedeće:

- pružanje pomoći starim i nemoćnim osobama pri obavljanju svakodnevnih životnih potreba
- bavljenje istraživačkim radom u svrhu utvrđivanja potreba korisnika pojedinih programa Udruge
- organizacija, poticanje i edukacija volontera te popularizacija volonterskog rada u svrhu pomoći starijim i nemoćnim osobama
- savjetovanje i pomaganje
- psihosocijalna podrška
- sprečavanje socijalne isključenosti starijih osoba
- organizacija, provođenje suradnje i razmjene s drugima i ustanovama u zemlji i inozemstvu koji mogu doprinijeti ostvarenju cilja Udruge
- suradnja sa stručnjacima, ustanovama, tijelima i službama na poslovima od interesa za Udrugu.

Posljednjih godina Grad Novalja umirovljenicima isplaćuje **božićnice**. Tako su 2020. godine isplaćene božićnice umirovljenicima s mirovinama nižim od 2.500 kuna. Božićnicu je ukupno podiglo 404 umirovljenika za što je isplaćeno 93.400 kuna, a od čega je božićnice u iznosu od 300 kuna podiglo je 126 umirovljenika (mirovina do 1.500 kuna). Božićnice u iznosu od 200 kuna podiglo je 278 umirovljenika

(mirovina 1.500 - 2.500 kuna). Tablica u nastavku prikazuje broj isplaćenih božićnica umirovljenicima s obzirom na njihova primanja.

Tablica 8: Broj isplaćenih božićnica u Gradu Novalji (izvor: Grad Novalja)

	2018.	2019.	2020.
Ukupan broj umirovljenika kojima su isplaćene božićnice	427	399	404
Ukupna vrijednost božićnica	100.900 kuna	93.100 kuna	93.400 kuna
Broj isplaćenih božićnica za mirovine niže od 1.500 kuna	155	133	126
Vrijednost	46.500 kuna	39.900 kuna	37.800 kuna
Broj isplaćenih božićnica za mirovine između 1.500 i 2.500 kuna	272	266	278
Vrijednost	54.400 kuna	53.200 kuna	55.600 kuna

Istovremeno, primjetan je porast broja mirovinskih osiguranika na području Grada, koji kroz sustav generacijske solidarnosti doprinose održivom funkcioniranju sustava socijalne skrbi.

Tablica 9: Broj osiguranika Grada Novalje (izvor: HZMO)

	Broj osiguranika na dan 31.12.2017.	Broj osiguranika na dan 31.12.2018.	Broj osiguranika na dan 31.12.2019.	Broj osiguranika na dan 31.12.2020.	Broj osiguranika na dan 31.12.2021.
Novalja	1.317	1.421	1.587	1.553	1.649

U Gradu Novalji djeluje obiteljski **dom za starije i nemoćne osobe** Lanterna, u privatnom vlasništvu, koji pruža usluge smještaja i kompletnu zdravstvenu njegu starijih, bolesnih i nemoćnih osoba. Međutim, trenutni kapaciteti nisu dovoljni kako bi se zadovoljile potrebe lokalnog stanovništva, a s obzirom na starenje stanovništva, očekuje se kako će potreba za dodatnim kapacitetima kontinuirano rasti u narednom razdoblju.

U Novalji djeluje **Udruga umirovljenika Grada Novalje**, čiji je glavni cilj okupljanje umirovljenika s područja Grada Novalje radi poboljšanja položaja umirovljenika. Aktivnosti kojima se Udruga bavi jesu okupljanje umirovljenika koji imaju prebivalište na području Grada Novalje, suradnja s fondom mirovinskog osiguranja, socijalne zaštite i skrbi, u svrhu zastupanja interesa umirovljenika, briga i pomoć članovima koji su sami, bolesni i materijalno loše situirani.

2.1.6 Civilno društvo i sigurnost

Civilna zaštita

Sustav civilne zaštite obuhvaća mjere i aktivnosti (preventivne, planske, organizacijske, operativne, nadzorne i financijske) kojima se uređuju prava i obveze sudionika, ustroj i djelovanje svih dijelova sustava civilne zaštite i način povezivanja institucionalnih i funkcionalnih resursa sudionika koji se međusobno nadopunjuju u jedinstvenu cjelinu radi smanjenja rizika od katastrofa te zaštite i spašavanja građana, materijalnih i kulturnih dobara i okoliša na teritoriju Republike Hrvatske od posljedica prirodnih, tehničko - tehnoloških velikih nesreća i katastrofa, otklanjanja posljedica terorizma i ratnih razaranja. Uz nacionalnu i područnu (regionalnu) razinu, sustav civilne zaštite ustrojava se i na lokalnoj razini.

Mjere i aktivnosti u sustavu civilne zaštite provode sljedeće operativne snage sustava civilne zaštite:

- a) Stožer civilne zaštite
- b) operativne snage vatrogastva
- c) operativne snage Hrvatskog Crvenog križa
- d) operativne snage Hrvatske gorske službe spašavanja
- e) udruge
- f) postrojbe i povjerenici civilne zaštite
- g) koordinatori na lokaciji
- h) pravne osobe u sustavu civilne zaštite.

Stožer civilne zaštite Grada Novalje je stručno, operativno i koordinativno tijelo koje je osnovano za usklađivanje djelovanja operativnih snaga sustava civilne zaštite na području Grada Novalje u pripremnoj fazi prije nastanka posljedica izvanrednog događaja i tijekom provođenja mjera i aktivnosti civilne zaštite u velikim nesrećama i katastrofama. Pravne osobe od interesa za sustav civilne zaštite na području Grada Novalja s ciljem priprema i sudjelovanja u otklanjanju posljedica katastrofa i velikih nesreća su:

1. Vatrogasna zajednica Grada Novalje
2. Dobrovoljno vatrogasno društvo Novalja
3. Dobrovoljno vatrogasno društvo Lun
4. Dobrovoljno vatrogasno društvo Barbati
5. HGSS – Stanica Gospić
6. Komunalno društvo „Arburoža“ d.o.o. Novalja
7. Komunalno društvo „Komunalije“ d.o.o. Novalja
8. Ronilački klub „Dupin“ Novalja
9. Ronilački klub „Amfora“ Novalja
10. Lovачko društvo „Jarebica“ Novalja.

U Proračunu Grada Novalje planiraju se sredstva za redovite aktivnosti operativnih snaga civilne zaštite, te se sukladno materijalnim mogućnostima planiraju sredstva i za redovito sufinanciranje rada ustanova i udruga koje su u izravnoj ili posrednoj vezi sa civilnom zaštitom. Tako je za 2022. godinu predviđeno sufinanciranje za organiziranje i provođenje zaštite i spašavanja u iznosu od 1.714.000 kn, dok je za Civilnu zaštitu predviđeno 55.000 kn, a za ažuriranje planova zaštite i spašavanja predviđeno je 14.000 kn.

Policija

Policijska postaja je služba javne uprave kojoj je povjereno čuvanje javnog reda i poretka. Područje policijske postaje Novalja obuhvaća sjeverozapadni dio otoka Paga, odnosno područje općine Novalja koje je površine 120 km². Zemljopisni položaj koji pokriva PP Novalja je takav da sa jugozapadne strane iza otoka Škrda graniči sa područjem Policijske uprave zadarske, Policijskom postajom Pag, Policijskom upravom primorsko – goranskom, Policijskom postajom Mali Lošinj, preko najzapadnijeg djela, odnosno

Paškim kanalom s PP Rab i Velebitskim kanalom s područjem PP Karlobag i PP Senj, te s jugoistočne otočne strane graniči s područjem PP Pag.

Policijska postaja Novalja je ustrojem mješovita postaja koja izravno obavlja policijske i druge poslove iz nadležnosti temeljne, prometne i kriminalističke policije. U Policijskoj postaji organizirano je 24-satno operativno dežurstvo, koje zaprima dojave od građana te upućuje policijske službenike na obavljanje zadaća na terenu.

Grad Novalja iz vlastitog proračuna sufinancira usluge MUP-a u sklopu aktivnosti Financiranje nadstandarda sigurnosti te je 2022. godine predviđeno sufinanciranje u ukupnom iznosu od 315.000 kn. Nadalje, Grad Novalja je 2022. g. MUP-u poklonio teren od 4.000 m² u svrhu izgradnje nove PP Novalja, koja se već projektira, a čija se gradnja i otvaranje očekuje 2023. – 2024. g.

Vatrogasna zajednica

Na području Grada Novalje djeluje Vatrogasna zajednica Grada Novalje u sklopu koje su dobrovoljna vatrogasna društva: DVD Novalja, Luna i Barbati. Operativne snage vatrogastva temeljna su operativna snaga sustava civilne zaštite. Vatrogasna zajednica Grada Novalja raspolaže sa 45 operativnih vatrogasaca: za izlaz/ za prvi izlaz 10 u DVD Novalja, 10 operativnih vatrogasaca za izlaz/za prvi izlaz u DVD – u Lun i /4 operativna vatrogasca za izlaz/za prvi izlaz u DVD – u Barbati. Grad Novalja sufinancira vatrogasnu zajednicu na godišnjoj razini u iznosu od 1.300.000 kn.

Tijekom 2021. Godine završen je projekt „Rekonstrukcija zgrade DVD – a Novalja“. Novi vatrogasni dom omogućuje nesmetani rad i razvoj DVD-a Novalja u tehnički ispravnim uvjetima te provođenje edukativnih i promotivnih radionica vezanih uz sprječavanje požara i smanjenje posljedica drugih štetnih događaja. Nadalje, društvena dvorana uključujući i smještajni kapacitet omogućuju djelovanje i drugih udruga sa područja Grada i šire, a čiji je fokus rad s djecom, mladima, osobama treće životne dobi i očuvanju prirodne i kulturne baštine uz međusobnu suradnju i razmjenu iskustava.

Uz sve intervencije svih DVD-a na području Grada Novalje iznimnu spremnost pokazali su u srpnju 2019.g. kad je na području Zrća izbio veliki požar radi kojeg je angažirana vanjska pomoć susjednih DVD-a te kanadera. Nadalje, vatrogasna zajednica pokazala je svoju spremnost i gašenjem požara 2022. godine koji je izbio na Plaži Zrće, a vatrogasci su uz pomoć kanadera uspješno ugasili požar te spriječili veću materijalnu štetu i zaštitili živote građana i turista.

Crveni križ

Na području Grada trenutno djeluje Gradsko društvo Crvenog križa Pag. Gradsko društvo Crvenog Grada Paga temeljna je operativna snaga sustava civilne zaštite u velikim nesrećama i katastrofama u izvršavanju obveza sustava civilne zaštite sukladno Zakonu o Hrvatskom Crvenom križu, Statutu Hrvatskog Crvenog križa i drugim važećim propisima.

Međutim, Grad Novalja u postupku je osnivanja Gradskog društva Crvenog Križa Grada Novalje u suradnji s vodstvom udruge Crvenog Križa, a osnivanje istog očekuje se početkom 2023.g. Osnivanjem vlastitog ogranka CK ojačat će se operativna snaga sustava civilne zaštite te brojne druge humanitarne aktivnosti na području grada. Grad Novalja također je u postupku projektiranja zgrade Crvenog Križa gdje bi se smjestilo vodstvo Crvenog Križa, organizirala dobrovoljna davanja krvi, sakupljanje donacija za ugrožene krajeve i slično.

HGSS

Grad Novalja sa HGSS – Stanicom Gospić ima potpisan Sporazum o zajedničkom interesu za djelovanje na prostoru Grada Novalje poglavito na nepristupačnim prostorima izvan naselja i javnih prometnica. Grad također sufinancira HGSS te je za 2022. godinu predviđeno sufinanciranje HGSS-a u iznosu od 30.000 kn iz gradskog proračuna.

Sigurnost

Tijekom 2011. godine zbog izrazito velikog broja turista u ljetnim mjesecima, i zbog marketinga plaže Zrće koji je provodio kampanju „Sve se može u Novalji“, Grad je bio na glasu kao izrazito nesigurna destinacija, kako za posjet tako i za život. To je potvrđeno i u istraživanju javnog mijenja koje je provedeno 2012. u kojem je osjećaj nesigurnosti bio prepoznat kao primarni problem Grada Novalje od strane 60 % gostiju koji su sudjelovali u istraživanju, dok je neprovođenje aktivnih mjera očuvanja javnog reda i mira također bila prva stavka i kod domicilnog stanovništva koje je sudjelovalo u istraživanju. Za velik broj domicilnog stanovništva velik problem bila je i buka, odnosno glasna glazba emitirana s izvora uglavnom na plaži Zrće, koja je onemogućavala kvalitetan standard života u navedenim područjima Grada.

Sukladno rastućoj percepciji nesigurnosti destinacije, Grad Novalja je proveo niz aktivnosti, pristupilo se jačanju komunalnog redarstva (dodatno zapošljavanje, educiranje, opremanje), donijete su odluke kojima su im se dale ovlasti, pripremljeni su višejezični informativni letci koji su se dijelili gostima ali i domicilnom stanovništvu, uspostavljena je suradnja s klubovima i agencijama te se informiranje i educiranje gostiju o javnom redu, miru, i važnosti njihove sigurnosti vršilo odmah po dolasku u Grad. Kao sredstvo osiguranja, zaštite i nadzora, uložena su sredstva u aktivnu mrežu video nadzora (32 kamere povezane u jedinstveni nadzorni centar grada Novalje), sustav očitovanja i ograničavanja buke na plaži Zrće, te se svaki komunalni redar opremio na način da je na svom mobilnom uređaju mogao pratiti nadzorne kamere i sustav očitavanja buke u klubovima. Ugradnjom limitatora smanjena je emisija buke i uvedena je kvalitetna kontrola jačine zvuka. Nadalje, uz postojeće vozilo, pribavljena su i tri skutera kako bi se omogućilo brzo i efikasno kretanje komunalnih redara po Gradu, te su smjene rada komunalnog redarstva organizirane na način da se radilo 24/7. Grad Novalja je 2022. godine uz komunalne redare angažirao dodatne zaštitare za 3. smjenu što se pokazalo kao dobar način očuvanja javnog reda i mira. Kao rezultat provedenih mjera, Grad Novalja je 2022. godine dobio nagradu u kategoriji najbolji projekt lokalne i područne (regionalne) samouprave za sigurnost zajednice za projekt ostvarivanja urbane sigurnosti.

Potrebno je kontinuirano raditi na edukaciji i osnaživanju komunalnog redarstva, pratiti promjene zakona, mijenjati lokalne propise, a sve u svrhu boljeg, bržeg djelovanja redarstva. Naime kontinuiranim aktivnostima do sada ostvaren je smanjen trend izazivanja nereda na području Grada Novalje, smanjen je i ograničen nivo buke, te su uvedena i iskomunicirana jasna pravila ponašanja u Gradu. Važno je napomenuti da je za podizanje razine svijesti i općeg osjećaja sigurnosti bitno svake godine uložiti sredstva i radnu snagu u informiranje o mjerama koje se provode ili će se provoditi na području Grada.

Civilne udruge

U Novalji djeluje nekoliko civilnih udruga, a dio njih sufinancira Grad iz vlastitog proračuna. Grad Novalja je u razdoblju od 2016. do kraja 2020. godine za udruge i organizacije civilnog društva kumulativno izdvojio 14.314.527 kuna, od čega je za organizacije koje imaju središte u Gradu Novalji izdvojeno 12.809.448 kuna. Od kumulativne vrijednosti za organizacije i udruge sa sjedištem na području Grada, u 2016. godini je izdvojeno 24,45 %, u 2017. godini 21,59 %, u 2018. godini 21,53 %, u 2019. godini 21,93 % i u 2020. godini, obilježenoj pojavom bolesti COVID-19, 10,50 %. Popis Udruga sufinanciranih od strane Grada, ali i ostalih udruga prikazan je tablicom u nastavku.

Tablica 10: Popis aktivnih civilnih udruga na području Grada (izvor: Grad Novalja)

Udruge koje Grad sufinancira kroz prijavu projekta i programa na Javni natječaj	Ostale Udruge koje djeluju na području Grada
Udruga vinogradara vinara i maslinara grada Novalje "Težak"	Klub odbojke na pijesku 'Zrće' Novalja
Sportsko - kulturno društvo Stara Novalja	Udruga vlasnika apartmana i poslovnih prostora turističko - stambenog naselja Gajac
Ženska klapa Muštre	Savez za športski ribolov na moru Ličko-senjske županije
Lovačko društvo 'Jarebica' Novalja	Udruga građana Stara Novalja
Udruga iznajmljivača smještaja grada Novalja	Udruga 'Nova Punta'
Društvo prijatelja HNK Hajduk u Novalji	Lovačka udruga 'Ris - barrett' Novalja
Udruga roquera grada Novalje Uragan	Udruga navijača Hajduk 'Torcida Novalja'
Ronilački klub 'Amfora' St.Novalja	Udruga vlasnika i korisnika nekretnina i zemljišnih čestica na području Škuncini stani Jug
Ogranak Matice hrvatske u Novalji	Udruga za pomoć djeci s teškoćama u zdravlju "Sunce velo"
Udruga ovčara i proizvođača paškog sira grada Novalje 'Zaglava'	Udruga povremenih prebivatelja i vlasnika nekretnina Potočnica
Vatrogasna zajednica grada Novalje	Plivački klub 'Portić' Novalja
Dobrovoljno vatrogasno društvo 'Lun'	Streljački klub "Nevera" Novalja
Dobrovoljno vatrogasno društvo Novalja	Udruga taksi prijevoznika grada Novalje
Dobrovoljno vatrogasno društvo Barbat	Lovačka udruga Šljuka Novalja
Klaster za turizam i maslinarstvo Olea Lun	Udruga za promicanje kulture 'Global art'
Udruga lunjskih maslinara	Planinarsko društvo Kanjon
Lunjski vrtovi maslina	
Udruga Veli škoj Zubovići	
Udruga "Stare užance otoka Paga"	
Ronilački klub 'Dupin' Novalja	
Udruga umirovljenika grada Novalje	
Udruga hrvatskih branitelja veterana Domovinskog rata Novalja	
Športsko ribolovno društvo 'Luc' Novalja	
K.U.D. 'Novalja'	

Kako bi unaprijedio trenutno stanje civilnog društva, ali i sigurnosti, Grad je zasad predvidio provođenje 8 projekata u narednom razdoblju. Detalji predmetnih projekata sumirani su u tablici niže.

Tablica 11: Planirani projekti u području civilnog društva (izvor: Grad Novalja)

Rb.	Naziv projekta	Planirani početak i završetak projekta	Vrijednost projekta
1.	Izgradnja nove policijske stanice i stacionara	2023. – 2024. godina	-
2.	Projektiranje i izgradnje zgrade za Crveni križ Grada Novalje	2023. – 2024. godina	4.500.000 kn
3.	Izgradnja digitalne baze podataka za sustav civilne zaštite	2024. – 2026. godina	300.000 kn
4.	Izrada digitalne karte za sustav civilne zaštite grada Novalje	2024. – 2026. godina	300.000 kn
5.	Osnaživanje vatrogasnog voznog parka	2023. – 2029. godine	35.000.000 kn
6.	Izgradnja zgrade DVD-a Lun	2024. – 2026. godina	4.000.000 kn
7.	Rekonstrukcija i dogradnja zgrade DVD-a Barbati	2025. – 2027. godina	4.000.000 kn
8.	Probijanje vatrogasnih puteva i proširenja	2023. – 2029. godina	4.000.000 kn

2.1.7 Kultura i Sport

Kultura

Brojni arheološki nalazi i ostaci govore o tisućljetnoj prošlosti života na prostorima Grada. Zbog svojeg konkurentnog položaja, luka današnje Novalje u rimskom vremenu dobiva na značaju i postaje jedan od nezaobilaznih pristaništa na jadranskom plovodbenom pravcu. Uz luku se formira naselje koje dobiva latinsko ime Navalis, odnosno Navalía, što u prijevodu znači pristanište, iz kojeg Novalja kasnije dobiva ime. Tijekom petog i šestog stoljeća u Novalji su izgrađene tri velike crkve na različitim mjestima u luci. Pretpostavlja se da je luka korištena i stoljećima ranije, a dokaz tome je najznačajniji arheološki lokalitet iz antičkog doba u Novalji - rimski vodovod (Talijanova buža) iz prvog stoljeća.

Među najznačajnijim arheološkim nalazima ističu se tri ranokršćanske bazilike iz 4. i 5. stoljeća, a ostaci podnog mozaika mogu se pronaći u sklopu Bazilike sv. Marije u središtu grada te u dvorištu iza nje. U arheološkoj zbirnici Stomorica čuvaju se brojni fragmenti crkvenog namještaja. Veliku vrijednost ima relikvijar, koji se nalazi u Arheološkom muzeju u Zadru. U Novalji je pronađen i jedan od najstarijih prikaza lika Majke Božje s natpisom Maria na istočnoj obali Jadrana.

Prema legendi, u području Caske nalazilo se rimsko naselje Cisse, koje je u 4. stoljeću uslijed potresa propalo. Najveću vrijednost i zanimljivost ovog arheološkog područja predstavlja jedinstveni antički vodovod iz 1. stoljeća, isklesan u živom kamenu, dug oko 1,2 km, širok do 70 cm i visok do 40 m, s 9 nadzemnih otvora, tzv. odiha. Taj jedinstveni rimski akvadukt, u narodu zvan Talijanova buža, napajao je Novalju vodom iz novaljskog polja.

U središtu Grada svojom se arhitekturom ističu župna crkva Sv. Katarine i crkva Majke Božje od Ružarija, nazivana i Mala crkva.

Dio kulturne baštine predstavlja i otkriće ostataka potonuloga trgovačkog broda s teretom amfora (osnovna ambalaža za prijevoz vina, ulja i mnogih drugih gospodarskih proizvoda, izrađena od otpornoga keramičkog materijala koji tisućljećima odolijeva razornim prirodnim utjecajima) iz 1. stoljeća prije Krista uz istočnu obalu otoka Paga, u Podvelebitskom kanalu, u uvali Vlaškoj Maloj. Nalazište je zaštićeno 2004. godine.

Narodni običaji Novalje posebno se očituju kroz pjesmu, ples i narodnu nošnju. Novaljsko pjevanje nakanat je starinsko pjevanje koje je sačuvano do danas, pjeva se dvoglasno u paru, a karakteriziraju ga deseterac i staccat otegnuto "oj". Glavni motivi za nastanak ove poetsko-umjetničke forme bili su važni događaji iz života samih žitelja, poput vjenčanja ili krštenja, pripadnost otoku i zavičaju, sretne i nesretne ljubavi, a u pjevanju su svoje mjesto pronašle i mnoge budnice i pjesme iz drugih krajeva. U čast svim naraštajima koji su očuvali tradiciju, svake godine se na sv. Katarinu, zaštitnicu Novalje, 25. studenoga održava festival pučkog pjevanja Pisme nakanat.

U Gradu Novalji djeluje folklorna skupina Naški koja njeguje istoimeni tradicionalni ples. Pleše se u narodnoj nošnji. Glazbena podloga za izvođenje ove ritmičke igre je mišnica s dvojnomo sviralom. U Novalji se njeguje i klapska muzička forma koju karakterizira višeglasno *a cappella* pjevanje.

Iako je novaljska narodna nošnja vrlo slična paškoj, postoje i određene razlike. Paška čipka, konkretno ženska pokrivača, jedan je od simbola otoka i nezaobilazan dio folklora. Tradicionalna nošnja Grada Novalje izložena je u gradskom muzeju

Tablica u nastavku prikazuje kulturna dobra na području Grada Novalje i njihov pravni status.

Tablica 12: Popis kulturnih dobara Grada Novalje (izvor: Registar kulturnih dobara)

Naziv kulturnog dobra	Vrsta	Pravni status
Ruševine crkve sv. Jurja	Nepokretna pojedinačna	Zaštićeno kulturno dobro
Crkva sv. Anđela Čuvara	Nepokretna pojedinačna	Zaštićeno kulturno dobro
Olupina potonulog parobroda „Albanien“	Arheologija	Zaštićeno kulturno dobro
Olupina potonulog parobroda „Euterpe“	Arheologija	Zaštićeno kulturno dobro
Antički kamenolom	Arheologija	Zaštićeno kulturno dobro
Crkva sv. Ivana i Pavla i ostaci ranokršćanske bazilike	Nepokretna pojedinačna	Zaštićeno kulturno dobro
Crkva sv. Marije od Ružarija	Nepokretna pojedinačna	Zaštićeno kulturno dobro
Tradicijska pjevanja otoka Paga	Nematerijalna	Zaštićeno kulturno dobro
Crkva sv. Kristofora	Nepokretna pojedinačna	Zaštićeno kulturno dobro
Etno zona Lun	Kulturnopovijesna cjelina	Zaštićeno kulturno dobro
Kula zvana "Kaštel"	Nepokretna pojedinačna	Zaštićeno kulturno dobro
Hidroarheološko nalazište u uvali Caska	Arheologija	Zaštićeno kulturno dobro
Arheološka zona Novalja	Arheologija	Zaštićeno kulturno dobro
Arheološko nalazište Caska	Arheologija	Zaštićeno kulturno dobro
Tunera	Nepokretna pojedinačna	Zaštićeno kulturno dobro
Crkva sv. Katarine	Nepokretna pojedinačna	Zaštićeno kulturno dobro
Ostaci ladanjskog kompleksa biskupa Palčića s crkvom sv. Antuna Padovanskog	Nepokretna pojedinačna	Zaštićeno kulturno dobro
Antički vodovod "Talijanova buža"	Arheologija	Zaštićeno kulturno dobro
Hidroarheološko nalazište u uvali Vlaška mala	Arheologija	Zaštićeno kulturno dobro

Arheološki lokalitet na brdu Košljun	Arheologija	Preventivno zaštićeno dobro
Crkva sv. Kristofora	Nepokretna pojedinačna	Zaštićeno kulturno dobro
Crkva sv. Marije (Stomorice)	Nepokretna pojedinačna	Zaštićeno kulturno dobro
Ostaci starokršćanske bazilike u Gaju	Arheologija	Preventivno zaštićeno dobro
Utvrda Svetojanj– Sutojanj	Nepokretna pojedinačna	Zaštićeno kulturno dobro
Hidroarheološko nalazište u uvali Slatina	Arheologija	Preventivno zaštićeno dobro

Na području Grada djeluje Gradski muzej Novalja koji je osnovan 2005. g., a počinje raditi 2008. g. u novosagrađenoj muzejskoj zgradi. Od 2019. g. Muzej djeluje u sklopu Centra za kulturu Grada Novalje. Zgrada Muzeja nalazi se nad samim ulazom u antički podzemni vodovod, tzv. Talijanovu bužu, isklesan u živoj stijeni, što ga čini jedinstvenim u svijetu. Vodovod je dugačak 1 050 m, a izlaz iz njega nalazi se u Novaljskom polju. Posjetitelji, uz pratnju i tumačenje muzejskih vodiča, mogu s ulaza vidjeti prvih pedesetak metara vodovoda.

Fundus Muzeja čini građa izrazite kulturno-povijesne i umjetničke vrijednosti s oko tisuću predmeta nastalih u vremenskom rasponu od antike do novog vijeka. Sistematizirana je u osam zbirki: arheološka, etnografska, numizmatička, zbirka knjiga, dokumenata, razglednica, fotografija te umjetnička zbirka. U prizemlju se nalazi 3D animacija vodovoda koja na najživopisniji način dočarava vodovod u njegovom originalnom izdanju. Na prvom katu priređuju se umjetničke izložbe autora različitih likovnih izričaja. Drugi kat posvećen je etnografskoj građi: na njemu je uređena replika jednoga novaljskog doma s početka, odnosno sredine 20. st. Posjetitelje dočekuju lutke domaćina odjevenih u lokalne nošnje, a u kružnoj šetnji mogu se vidjeti spavaonica, kuhinja, kupaonica itd. Većina izložaka popraćena je lokalnim nazivljem.

Muzejski se fundus stalno obogaćuje nalazima s istraživanja na širem novaljskom području. Najvećim dijelom je riječ o nalazima s arheološkog nalazišta Caska, hidroarheološkog nalazišta Vlaška mala, urbanog dijela grada Novalje ali i šireg područja otoka Paga. Međutim, izazov u organiziranju stalnog postava Gradskog muzeja predstavlja činjenica da se veliki broj vrijednih kulturnih eksponata nalazi u Zadru zbog čega ga Muzej ne može prezentirati svojim građanima i posjetiteljima.

S ciljem adekvatne valorizacije kulturnog dobra Grad Novalja kontinuirano ulaže u njihovo očuvanje, kao i izgradnju novog kulturnog sadržaja. Tako je u narednom razdoblju planirano nekoliko sanacija arheološke baštine, ali i izgradnja nekoliko muzeja (kamena, ribarstva i masline). Tablica niže donosi detaljniji pregled trenutno planiranih projekata u predmetnom području.

Tablica 13: Planirani projekti u području kulture (izvor: Grad Novalja)

Rb.	Naziv projekta	Planirani početak i završetak projekta	Vrijednost projekta
1.	Uređenje mediteranskog vrta - Novalja (gradski park)	2023. – 2025. godine	19.340.479 kn
2.	Sanacija i rekonstrukcija Arheološke baštine na području Grada Novalje	2022. – 2024. godine	4.500.000 kn
3.	Sanacija Rimskih zidova i uređenje arheološke plaže u naselju Caska	2023. – 2026. godine	2.000.000 kn

4.	Izgradnja Muzeja kamena	2024. – 2025. godine	2.000.000 kn
5.	Izgradnja Muzeja ribarstva / centar ribarstva	2023. – 2026. godine	4.000.000 kn
6.	Izgradnja Muzeja maslinarstva (unutar centra za maslinarstvo)	2023. – 2027. godine	3.000.000 kn

Sport

Kada govorimo o sportu, sportske i rekreativne aktivnosti dostupne većem broju građana, a posebno djeci i mladima, potiču zdrav način života, razmišljanja, kreativnosti, a u konačnici u najvećem dijelu doprinose mentalnom zdravlju zajednice. Stoga, Grad Novalja svojim djelovanjem podupire razvoj lokalnog sporta i rekreacije. Na području Grada djeluje **Zajednica sportova Grada Novalje**, čija je zadaća razvitak i promicanje sporta na lokalnoj razini, stvaranje uvjeta za postizanje vrhunskih sportskih dometa, razvitak sportskih aktivnosti djece i mladeži, sportsko-rekreacijskih aktivnosti građana te usklađeno obavljanje ukupne sportske djelatnosti i provođenje zajedničkih sportskih programa.

Grad Novalja [Programom javnih potreba u sportu za 2022. godinu](#) predvidio je izdvajanje od 700.000 kn, od kojih je 600.000 kn namijenjeno za Zajednicu sportova Grada Novalje, a ostatak za održavanje nogometnog stadiona Cissa. Također, Grad je definirao javne potrebe u sportu od lokalnog i šireg značenja te aktivnosti, poslove i djelatnosti sporta od značaja za Grad Novalju i to za:

- poticanje i promicanje sporta
- provođenje dijela programa tjelesne i zdravstvene kulture djece i mladeži
- trening, organizacije i provođenje sustava natjecanja
- sportsko-rekreacijske aktivnosti građana
- djelovanje sportskih udruga
- zapošljavanje osoba za obavljanje stručnih poslova u sportu
- planiranje, održavanje, izgradnja i korištenje sportskih građevina značajnih za Grad Novalju
- održavanje sportskih objekata
- nabavka opreme u klubovima
- financiranje stručnog rada u klubovima
- nagrade sportašima
- sufinanciranje programa i manifestacija u sportu
- institucionalna potpora sportskim klubovima
- nepredviđeni rashodi i donacije

Zajednica sportova Grada okuplja i 9 udruga koje za lokalno stanovništvo organiziraju sportske aktivnosti, a to su:

1. Taekwondo klub Novalja
2. Teniski klub Novalja
3. Odbojkaški klub Novalja
4. Sportsko - kulturno društvo Stara Novalja
5. Sportsko društvo Olimp Novalja
6. Športsko društvo Mornar
7. Športsko društvo Kustići
8. Nogometni klub Novalja
9. Streljački klub "Nevera" Novalja.

Za provođenje sportskih aktivnosti među lokalnim stanovništvom preduvjet je postojanje **sportske infrastrukture**. Od standardnih sportskih objekata Novalja posjeduje nogometni stadion, univerzalnu sportsku dvoranu, kompleks teniskih terena, fitness dvorane i dr. Odnedavno, Novalja ima novi sportski teren - igralište za odbojku na pijesku, izgrađeno po projektu „Centar odbojke na pijesku Vrtić“. Ministarstvo turizma i sporta sufinanciralo je ovaj projekt u iznosu od 520.007,33 kuna. Uređeni centar uz teren za odbojku i stolni tenis, čini pripadajuća tribina i popratni sadržaji, a njegovom izgradnjom dopunjuje se ponuda sportskih objekata na području Grada i osigurava prostor za rekreaciju lokalnog stanovništva te se međusobno povezuju i nadopunjuju dva sektora, sport i turizam. U Novalji je trenutno 10 dječjih igrališta i planira se izgradnja dodatna dva, kao i dogradnja sportskog centra.

Grad Novalja planira rekonstrukciju i dogradnju postojećeg sportskog centra Cissa. Projektom se planira rekonstrukcija i dogradnja postojećeg prizemnog objekta. Dogradnjom i nadogradnjom planirana je izvedba prostora za zatvoreno vježbanje (fitness), preuređenje svlačionica, platforma (gledalište) i uređenje pripadajućeg terena uz objekt. Planira se izgradnja pomoćnog nogometnog igrališta s umjetnom travom dim cca 100x64 m sa pripadajućim zaštitnim pojasom. Sportski kompleks bi se još sastojao od 4 teniska terena, 1 (jednog) košarkaškog igrališta s pripadajućim tribinama i uređenjem okoliša u cijelom obuhvatu. Planira se izraditi rasvjeta terena (za nogomet, košarku i tenis) kako bi se omogućilo cjelodnevno korištenje sportskog centra. Planirano vrijeme provedbe je od lipnja 2022. godine do rujna 2023. godine. Ukupna vrijednost projekta iznosi 7.850.000 kuna (s PDV-om).

Kako bi osigurao adekvatne standarde i kapacitete za bavljenje sportom među lokalnim stanovništvom, ali i potaknu više građana na bavljenje sportom, Grad planira proširiti i urediti sportski centar Cissa te izgraditi vanjska vježbališta, koja su dostupna svakom građaninu, ali i posjetitelju Grada. Tablica u nastavku detaljizira predmetne projekte.

Tablica 14: Planirani projekti u području sporta (izvor: Grad Novalja)

Rb.	Naziv projekta	Planirani početak i završetak projekta	Vrijednost projekta
1.	Proširenje i uređenje sportskog centra Cissa	2022. – 2023. godine	15.000.000 kn
2.	Izgradnja i uređenje vanjskih vježbališta	-	-

2.2 Analiza snaga, slabosti, prilika i prijetnji razvojne domene - Društvo

Na temelju detaljnog razumijevanja stanja, provedena je analiza internih snaga i slabosti, kao i eksternih prilika i prijetnji (engl. SWOT analysis) koje mogu utjecati na razvojnu domenu Društvo.

U tablicama u nastavku identificirani su ključni čimbenici za svaku od četiri SWOT kategorija. Svakom od identificiranih čimbenika dodijeljen je intenzitet utjecaja unutar pojedine SWOT kategorije (0-nema utjecaja, 10-vrlo visoki intenzitet utjecaja). Prikazana ocjena intenziteta pojedinog čimbenika predstavlja prosječnu ocjenu koju su tom čimbeniku dodijelili predstavnici institucija uključenih u izradu Plana razvoja Grada. Čimbenici su u tablicama poredani prema krajnjoj ocjeni intenziteta: od najviše ocjene prema najnižoj. Na kraju svake tablice za svaku od četiri SWOT kategorije izračunata je prosječna ocjena intenziteta.

Tablica 15: Pregled snaga, slabosti, prilika i prijetnji razvojne domene Društvo uz prikaz ocjena intenziteta pojedinog čimbenika (izvor: Deloitte i članovi radne pod-skupine)

Snage

Rb	Opis	Intenzitet (ocjena 1-10)
1	Financijska stabilnost proračuna i kontinuiran rast proračunskih prihoda	9,7
2	Pozitivan unutarnji i vanjski migracijski saldo zahvaljujući pozitivnoj demografskoj politici te kontinuiranom poboljšanju kvalitete života i rada žitelja Grada	6,9
3	Bogata materijalna i nematerijalna kulturna baština te razvijena svijest o lokalnoj kulturnoj baštini	7,4
4	Razvijena svijest građana o važnosti bavljenja sportom	7,4
5	Dugogodišnja podrška razvoju sporta	7,3
6	Definirani strateški ciljevi za kratkoročno razdoblje	7,2
7	Kontinuiran porast broja djece u Gradu	8,5
8	Dostupnost radnih mjesta tijekom turističke sezone, ali i izvan sezone	7,5
9	Dugogodišnja arheološka istraživanja na području Grada	8,0
10	Velik broj sportskih društava (jako važno pogotovo za maloljetnike koje se na taj način potiče na bavljenje sportom)	8,5
11	Uspoređujući s drugim Domovima zdravlja na području Županije, DZ Novalja ima relativno novu zgradu / prostor na jednom mjestu, te objedinjuje HMS i ljekarnu.	7,0
Prosječna ocjena intenziteta:		7,8

Slabosti		
Rb	Opis	Intenzitet (ocjena 1-10)
1	Nedostatak javnih smještajnih kapaciteta za stare i nemoćne	7,0
2	Od ukupnog broja nezaposlenih, njih 50 % je u dobnoj skupini 20-39 godina	7,5
3	Nedostatak kadrova za rad u pojedinim zanimanjima (npr. zdravstvo)	8,8
4	Nesustavna valorizacija kulturnih dobara te nedovoljno provođenje edukacija kadra u kulturi	6,0
5	Visoki troškovi sufinanciranja prijevoza učenika srednjih škola	6,3
6	Nedostatak stambenog prostora za mlade i kadar u pojedinim zanimanjima (npr. djelatnici u obrazovanju i zdravstvu)	7,2
7	Niska razina digitalizacije javnih usluga Grada	5,1
8	Loše razvijen sustav stipendiranja srednjoškolskog obrazovanja	6,2
9	Nedostatak vrtićkih kapaciteta zbog čega je dosta djece na listi čekanja	8,5
10	Rad laboratorija i mogućnost vađenja krvi za pretrage samo u jutarnjim satima - uvjetovano radom laboratorija u Zadru	8,0
11	Loše stanje zgrade muzeja te ne postojanje stalnog postava, a što je, između ostalog, uzrokovano nesustavnim arheološkim istraživanjem te ne vraćanje arheoloških nalaza od strane institucija grada Zadra	5,5
12	Upisivanje obrazovnih smjerova izvan Otoka, a za koje postoji opcija upisa u SŠ B. Kašića u Pagu (na taj način određeni broj mladih, za vrijeme školske godine, ne žive u Novalji te zamire društveni život)	6,5
13	Rezistencija prema školovanju za deficitarna zanimanja te vrlo niska stopa diplomiranih (10 % od ukupno završenih učenika osnovne škole) i uključenih u cjeloživotno obrazovanje	7,5
14	Nepostojanje heliodroma	6,5
15	Nepostojanje udruge za liječenje različitih oblika ovisnosti	7,0
16	Slaba involviranost civilnih i sportskih udruga u društveni život Grada	7,5
17	Slabo razvijen volonterski rad, te vrlo niska stopa uključenosti mladih	6,5

18	Uspoređujući s drugim Domovima zdravlja na području Županije, DZ Novalja ima relativno novu zgradu, koja objedinjuje HMS i ljekarnu	7,0
19	Konstantan prihod od HZZO-a za zdravstvene usluge	8,0
Prosječna ocjena intenziteta:		7,0

Prilike		
Rb	Opis	Intenzitet (ocjena 1-10)
1	Dostupnost nacionalnih i EU sredstava (izgradnja doma za stare i nemoćne, osiguravanje stambenih kapaciteta, nadogradnja dječje vrtića, izgradnja heliodroma, Opremanje jednog broda DVD Novalja ili lučke uprave medicinskom opremom, itd.)	8,0
2	Uvođenje alternativnih programa odgoja i obrazovanja te dodatnih izvanškolskih programa, kao i programa cjeloživotnog učenja privatnih ponuditelja	7,5
3	Dostupnost značajnih arheoloških lokaliteta na području Grada, a koji mogu poslužiti za privlačenje i drugu vrstu posjetitelja van <i>party</i> sezone	8,0
4	Pogodna mediteranska klima i bogatstvo prirodnim resursima koji čine Grad Novalju poželjnim za život	7,0
5	Donacija zdravstvene medicinske opreme	7,0
Prosječna ocjena intenziteta:		7,5

Prijetnje		
Rb	Opis	Intenzitet (ocjena 1-10)
1	Odljev stručne i kvalitetne radne snage te mladih, posebice tijekom perioda izvan ljetne sezone zbog čega opada društveni život	8,5
2	Sporost u postupku odobravanja projektnih prijava – dugo vrijeme čekanja na Odluku o financiranju projekta	7,5
3	Brz razvoj tehnologije koji zahtijeva stalna ulaganja, a izazov je teža adaptacije starijeg stanovništva na nove tehnologije	7,0
4	Udaljenost od bolnice u hitnim slučajevima predstavlja prijetnju za brzo i uspješno liječenje	7,7

5	Pomorska nesreća može dovesti do ekološkog zagađenja	7,0
6	Dio mladih koji ne žele raditi jer sve financijske potrebe zadovoljavaju u krugu obitelji (izdržavani članovi)	8,5
7	Laka dostupnost različitih opojnih sredstava i trgovci ne provode zakonsku odredbu o zabrani prodaje alkohola maloljetnicima	7,0
8	Nedefinirano poslovanje zdravstvenih podružnica prilikom implementacije Izmjena i dopuna Zakona o zdravstvenoj zaštiti (1 Dom zdravlja po Županiji; otoci će imati podružnice) te potencijalno odvajanje sanitetskog prijevoza od DZ-a te pripajanje istoga HMS-u; ostaje se bez prihoda i prijevoza uzoraka u Zadar	7,0
Prosječna ocjena intenziteta:		7,5

Sljedeće tablice prikazuju izračun umnoška prosječnih ocjena intenziteta 4 SWOT kategorije: Snage x Prilike, Snage x Prijetnje, Slabosti x Prilike te Slabosti x Prijetnje.

Tablica 16: Pregled izračuna umnoška prosječnih ocjena intenziteta 4 SWOT kategorije: Snage x Prilike, Snage x Prijetnje, Slabosti x Prilike te Slabosti x Prijetnje (izvor: Deloitte i članovi radne pod-skupine)

	Snage x Prilike		Snage x Prijetnje
Umnožak	58,4	Umnožak	58,1
	Slabosti x Prilike		Slabosti x Prijetnje
Umnožak	52,5	Umnožak	52,2

Iz navedenih izračuna možemo prepoznati da matrica „Snage x Prilike“ daje najveći umnožak intenziteta (58,4) ukazujući kako je najoportunije da se Plan razvoja Grada Novalje 2023. – 2029. fokusira na iskorištavanje snaga kako bi se iskoristile potencijalne prilike. Drugim riječima razvojnu domenu Društvo karakteriziraju izražene snage, dok eksterno okruženje predstavlja priliku, stoga je potrebno osloniti se na snage u svrhu iskorištavanja potencijalnih vanjskih prilika.

2.3 Opis razvojnih potreba i potencijala razvojne domene - Društvo

Temeljem detaljne analize trenutačnog stanja, odnosno analize snaga, slabosti, prilika i prijetnji, identificirane su razvojne potrebe i potencijali:

- **Razvojna potreba / potencijal 1.:** Proširenje kapaciteta dječjeg vrtića
- **Razvojna potreba / potencijal 2.:** Osiguravanje javnih smještajnih kapaciteta za stare i nemoćne
- **Razvojna potreba / potencijal 3.:** Privlačenje i zadržavanje mladih ljudi i stručnog kadra na otoku
- **Razvojna potreba / potencijal 4.:** Valorizacija materijalne i nematerijalne kulturne baštine kroz sustavna dugogodišnja arheološka istraživanja i prezentacijom lokaliteta za posjetitelje uspostavom stalnog postava gradskog muzeja

- **Razvojna potreba / potencijal 5.:** Podizanje svijesti o potrebi kvalificiranja u deficitarnim zanimanjima uz organiziranje doškovanja ili prekvalifikacije za takva zanimanja te diversifikacija sustava stipendiranja
- **Razvojna potreba / potencijal 6.:** Poticanje razvoja udruga civilnog društva (npr. osnivanje kluba za mlade, volonterskog kluba, udruge za liječenje ovisnosti i dr.)
- **Razvojna potreba / potencijal 7.:** Bolja koordinacija sportskih klubova i udruga kako bi se osigurala njihova vidljivost i aktivnije sudjelovanje u društvenom životu grada
- **Razvojna potreba / potencijal 8.:** Komercijalizacija usluga medicinskog laboratorija i proširenje medicinskih usluga Doma zdravlja (npr. pedijatar, rendgen, oftalmolog, fizijatar, psihijatar)
- **Razvojna potreba / potencijal 9.:** Poticanje života i stanovanja u okolnim naseljima Grada

3. Razvojna domena - Gospodarstvo

U okviru razvojne domene Gospodarstvo identificirat će se razvojne potrebe i potencijali za sljedeća područja: gospodarski razvoj i poduzetništvo, poljoprivreda te turizam.

3.1 Analiza trenutačnog stanja razvojne domene - Gospodarstvo

3.1.1 Gospodarski razvoj i poduzetništvo

Opća gospodarska kretanja

Grad Novalja pripada u gospodarski najrazvijenija područja u Republici Hrvatskoj, na što ukazuje tablica u nastavku s **indeksima razvijenosti**. Na temelju prosječnog dohotka po stanovniku i prosječne stope nezaposlenosti, Grad Novalja nalazi se iznad prosjeka Republike Hrvatske i Ličko-senjske županije. LSŽ pripada kategoriji najslabije razvijenih regija u RH.

Tablica 17: Prosječni dohodak i prihod te stopa nezaposlenosti za RH i LSŽ, 2018. (izvor: Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova EU)

Upravna jedinica	Prosječni dohodak po stanovniku	Prosječni izvorni prihodi po stanovniku	Prosječna stopa nezaposlenosti	Prosječni dohodak po stanovniku	Prosječni izvorni prihodi po stanovniku	Indeks razvijenosti	Kategorija
RH	28.117,96	3.058,31	0,16	100,34	100,30	99,51	Srednje razvijena kat. (2/4)
LSŽ	27.401,26	3.392,29	0,1696	98,67	102,48	92,387	Najmanje razvijena kat.(1/4)
Grad	25.673,64	9.062,54	0,0912	102,05	134,0	110,049	Najviše razvijena kat. (8/8)

Ličko-senjska županija sastoji se od 4 grada (Grad Gospić, Grad Senj, Grad Otočac i Grad Novalja) te 8 općina (općina Donji Lapac, općina Udbina, općina Plitvička Jezera, općina Vrhovine, općina Perušić, općina Karlobag, općina Brinje i općina Lovinac). Na temelju **broja poduzetnika i njihovih ostvarenih prihoda unutar LSŽ-a**, najuspješnije poslovanje u 2019. godini, prema realiziranoj dobiti ili gubitku,

ostvarili su Gradovi Gospić i Novalja. Tablica u nastavku prikazuje distribuciju broja zaposlenih te ostvarenih prihoda i dobiti po gradovima Ličko-senjske županije.

Tablica 18: Gradovi /općine Ličko-senjske županije po broju zaposlenih, ukupnih prihoda i neto dobiti poduzetnika u 2019. godini (izvor: FINA)

Grad / općina	Broj zaposlenih	Ukupni prihodi	Dobit ili gubitak razdoblja
Brinje	216	107.601.422	5.343.338
Donji Lapac	39	10.412.851	174.948
Gospić	1.325	84.3468.656	36.640.812
Karlobag	119	36.336.825	- 2.192.506
Lovinac	59	27.934.760	- 985.718
Novalja	1.025	590.499.757	34.817.466
Otočac	885	400.911.281	8.786.624
Perušić	112	60.858.877	817.675
Plitvička jezera	599	230.886.539	- 46.665.018
Senj	476	289.703.893	- 197.045
Udbina	104	103.480.122	- 208.144
Vrhovine	28	10.212.098	292.466

Poslovanje poduzetnika za razdoblje 2018. – 2021. godine ukazuje na pozitivne trendove u mjerenim pokazateljima. Grad je imao 270 registriranih poduzetnika u 2021. godini, što je, u odnosu na 2018., porast od 36 % (71 novi poduzetnik), što je složena godišnja stopa rasta (CAGR) od oko 10,7 %. Tijekom 2021. godine poduzetnici registrirani u Novalji zapošljavali su 1.009 osoba, dok su tijekom 2018. zapošljavali 910 osoba, što je složena godišnja stopa rasta od oko 3,5 %. Ukupni prihodi poslovanja poduzetnika Grada Novalje u 2021. iznosili su 607,16 mil. Kuna, što je porast za 107,3 mil kuna u odnosu na 2018. Tijekom 2021., poduzetnici su ostvarili rashode od 564,05 mil. kuna što je porast za 95,11 mil. kuna, odnosno manji porast od porasta prihoda. Samim time ostvarena poslovna dobit rasla je složenom godišnjom stopom od 21,1 % tijekom perioda 2018. – 2021. godine.

Tablica 19: Poslovanje poduzetnika Grada Novalje, 2018. - 2021. (izvor: FINA)

Kat.	2018	2019	2021	CAGR
Broj poduzetnika	199	218	270	10,7 %
Broj zaposlenih	910	1.025	1.009	3,5 %
Ukupni prihodi (kuna)	499,86 mil.	590,49 mil.	607,16 mil.	6,7 %
Ukupni rashodi (kuna)	468,94 mil.	546,08 mil.	564,05 mil.	6,4 %
Dobit ili gubitak poslovne godine (kuna)	24,35 mil.	34,81 mil	43,23 mil	21,1 %

Među 270 poduzetnika na području Grada u 2021. godini, **najveće ukupne prihode** tijekom 2021. godine imao je poslovni subjekt Hadria d.o.o., koji je u djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane, s ostvarenih oko 130 mil. kuna što je 21,4 % ukupnih prihoda poduzetnika na području Grada. Hadria d.o.o. ostvario je i **najveću dobit** među poduzetnicima na području Grada s 23,1 mil kuna, što je

53,4 % ukupne dobiti poduzetnika. Prema navedenim pokazateljima, vidljivo je kako kampovi ostvaruju velike prihode i dobit, a s druge strane predstavljaju relativno nisku investiciju u usporedbi s hotelom te ne plaćaju komunalni doprinos.

Tablica 20: Prihodi top 10 poduzetnika Grada Novalje, 2021. godina (izvor: FINA)

Naziv	Pretežita djelatnost	Ukupni prihodi (kuna)
HADRIA d.o.o.	Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	130,48 mil.
NOVALIS d.o.o.	Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala	77,57 mil.
PRUDENTIA d.o.o.	Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	26,96 mil.
"MARKO", trgovina	Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala	20,65 mil.
CISSA d.o.o.	Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	17,69 mil.
TERRA PARK d.o.o.	Kampovi i prostori za kampiranje	16,80 mil.
ARBUROŽA d.o.o.	Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospod. Otpadom te djelat.i sanacije okoliša	16,41 mil.
KOMUNALIJE d.o.o.	Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospod. Otpadom te djelat.i sanacije okoliša	15,23 mil.
G. P. D. Trcol, građevinsko - prijevozna djelatnost	Prijevoz i skladištenje	14,35 mil.
SNJEŽANA ŠKUNCA – PRIVATNA LJEKARNA SNJEŽANA ŠKUNCA , MAG. PHARM.	Trgovina na malo kozmetičkim i toaletnim proizvodima u specijaliziranim prodavaonicama	12,12 mil.
Ukupni prihodi 10 najvećih poduzeća		351,26 mil.

Tablica 21: Dobit top 10 poduzetnika Grada Novalje, 2021. godina (izvor: FINA)

Naziv	Pretežita djelatnost	Dobit ili gubitak (kuna)
HADRIA d.o.o.	Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	23,12 mil.
TERRA PARK d.o.o.	Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	2,56 mil.
„MARKO“, trgovina	Trgovina na veliko i na malo; te pripreme i usluživanja hrane	2,35 mil.
KAMP OLIVA d.o.o.	Kampovi i prostori za kampiranje	2,33 mil.

PRUDENTIA d. o. o.	Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	2,16 mil.
Ugostiteljski obrt „STARAC I MORE“	Djelatnosti pripreme i usluživanja pića	2,14 mil.
LEPAR TURIST d.o.o.	Odmaralište i slični objekti za kraći odmor	1,39 mil.
Kamp AS d.o.o.	Ostale djelatnosti pripreme i usluživanja hrane	1,32 mil.
TRADE CONTROL INTERNATIONAL d.o.o.	Kupnja i prodaja vlastitih nekretnina	1,12 mil.
NOVALIS d.o.o.	Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala	954.884
Ukupna dobit 10 najvećih poduzeća		39,44 mil.

Od 485 javnih i privatnih poslovnih subjekata u Gradu Novalji tijekom 2019. godine, najveći udio s otprilike 30 % (141) čini **područje djelatnosti** pružanja smještaja i pomoćne uslužne djelatnosti. Zatim slijede poduzeća koja se bave trgovinom na veliko i malo s otprilike 18 % (87) i građevinarstvo s otprilike 13 % (65). Najslabije zastupljene gospodarske grane u Gradu odnose se na djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi, opskrbe energijom te obrazovanje.

Tablica 22: Broj poslovnih subjekata i zaposlenih po području djelatnosti u Gradu Novalji, 2019. (izvor: FINA)

Područje djelatnosti	Broj javnih i privatnih poslovnih subjekata	Udio u ukupnome (%)	Broj zaposlenih	Udio u ukupnome (%)
Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	141	29,1 %	208	18%
Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala	87	17,9 %	184	16%
Građevinarstvo	65	13,4 %	112	10%
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	11	2,3 %	94	8%
Javna uprava i obrana, obvezno socijalno osiguranje			80	7%
Prijevoz i skladištenje	26	5,4 %	77	7%
Obrazovanje	2	0,4 %	57	5%
Prerađivačka industrija	26	5,4 %	59	5%
Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	46	9,5 %	47	4%
Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospod. otpadom te djelat. i sanacije okoliša	2	0,4 %	44	4%
Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi	1	0,2 %	38	3%

Ostale uslužne djelatnosti	8	1,6 %	30	3%
Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	30	6,2 %	32	3%
Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja			27	2%
Informacije i komunikacije	8	1,6 %	10	1%
Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	1	0,2 %	12	1%
Umjetnost, zabava i rekreacija	12	2,5 %	15	1%
Nepoznato			2	0%
Poslovanje nekretninama	17	3,5 %	1	0%
Rudarstvo i vađenje	2	0,4 %	5	0%
Ukupno	485	100%	1.134	100%

Na području Grada Novalje, samo devet poduzetnika ostvaruje **prihode od prodaje u inozemstvu**. Među njima najviše prihoda u inozemstvu ostvarila je Hadria d.o.o. (otprilike 57 mil. kuna), dok ostala poduzeća ostvaruju značajno manje količine prihoda iz inozemstva.

Tablica 23: Izvoz poduzetnika Grada Novalje, 2019. godina (izvor: FINA)

Naziv	Glavna djelatnost	Izvoz u 2019. (kuna)
HADRIA d.o.o.	Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	57.028.462
ENJOY NOVALJA d. o. o.	Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	729.961
G. P. D. Trcol, građevinsko - prijevozna djelatnost	Prijevoz i skladištenje	482.679
PAG DIGITAL MEDIA j. d. o. o.	Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	70.125
GT GRUPA d. o. o.	Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	25.815

Gospodarska infrastruktura i potporne institucije

Najznačajnija gospodarska infrastruktura Grada Novalje odnosi se na Poduzetničku zonu Čiponjac i poduzetnički inkubator Ragan, koji se nalaze oko 2 km JJ od centra Grada Novalje.

Poduzetnička zona „Čiponjac“ nedavno je uređena te novouređeni dio uključuje površinu od 6,5 ha te sadržava 33 poslovna subjekta. S obzirom na to da je turizam temeljna grana razvoja Novalje, koncepcija prodaje parcela bazirana je na uslužnim djelatnostima, dakle bez zagađivača okoliša. Prema važećem prostornom planu, njezina namjena je za trgovačke i komunalno-servisne djelatnosti. Način ulaska u posjed zemljišta moguć je kroz javni natječaj (kupnja zemljišta ili pravo građenja). Trenutno je prodano 32 od 33 parcele, dakle osim jedne parcele koja je veličine 4.000 m².

Slika 7: Poduzetnička zona Čiponjac

Nadalje, s radom je započeo **Poduzetnički inkubator Ragan** u Novalji, prvi hrvatski otočki inkubator, s ciljem generiranja ekonomskog razvoja lokalne zajednice kroz podršku mikro, malih i srednjim poduzećima koji tek započinju s poslovanjem ili žele proširiti postojeće poslovanje i traže prostor koji će im pružiti kvalitetnije i povoljnije uvjete rada. Osnovni cilj je proizvesti uspješna poduzeća, koja su nakon faze inkubacije i postinkubacije financijski samoodrživa i neovisna. Bez pružanja stručne, edukativne i tehničke pomoći poduzetnicima u ranoj i razvojnoj fazi, njihov daljnji opstanak često je otežan ili nije moguć, stoga će se korisnicima pružati savjetodavne usluge i razne vrste edukacija putem radionica, tečajeva i predavanja na teme poput osnova poduzetništva, marketinga, poslovnog planiranja, projektnog menadžmenta i sl. Inkubator ima konferencijsku dvoranu, kao i dvoranu za sastanke, a opremljen je CNC strojem i 3D printerom. Poduzetnički inkubator Ragan projekt je čija je vrijednost 7.822.137 kn, za što je je osigurano 7.089.255 kn (oko 90,6 %) bespovratnih sredstava iz europskih strukturnih i investicijskih fondova.

Slika 8: Poduzetnički inkubator Ragan

Na području Grada potrebna su daljnja ulaganja u poduzetničku infrastrukturu kako bi se osigurali preduvjeti za gospodarski rast i razvoj, stoga je u nadolazećem razdoblju planirano ulaganje u izgradnju i uređenje nove poduzetničke zone na lokaciji **Zaglave – Prozor**, gdje postoje velike parcele pogodne za građevinarstvo, pršutane, prerađivačku industriju, proizvodnju betonske galanterije itd.

U predmetnom području trenutno su planirani projekti navedeni u tablici niže.

Tablica 24: Planirani projekti u području gospodarskog razvoja i poduzetništva (izvor: Grad Novalja)

Rb.	Naziv projekta	Planirani početak i završetak projekta	Vrijednost projekta
1.	Izgradnje Poduzetničke zone Zaglava – Prozor	2023. – 2025. godine	-
2.	Uređenje infrastrukture u Poduzetničkoj zoni Čiponjac	2024. – 2026. godine	11.000.000 kn
3.	Uređenje infrastrukture u Poduzetničkoj zoni Zaglave - Prozor	2024. – 2027. godine	20.000.000 kn

Tržište rada

Stopa registrirane nezaposlenosti u Republici Hrvatskoj od 2016. godine u kontinuiranom je padu. Međutim, stopa nezaposlenosti u Ličko-senjskoj županiji tijekom promatranog razdoblja kontinuirano je iznad prosjeka Republike Hrvatske.

Tablica 25: Razina zaposlenosti u pravnim osobama i stopa registrirane nezaposlenosti u RH i LSŽ, 2016. – 2020. (izvor: DZS)

Godina	Zaposleni u pravnim osobama					Stopa registrirane nezaposlenosti (%)				
	2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017	2018	2019	2020
Republika Hrvatska	2.709.824	2.765.678	2.860.546	2.916.918	2.948.708	20,0	16,7	13,4	11,0	10,7
Ličko-senjska županija	12.860	13.073	13.439	14.238	14.103	22,3	19,4	15,8	12,5	12,7

Dok na području Republike Hrvatske i Ličko-senjske županije nezaposlenost pada, Grad Novalja bilježi fluktuaciju broja nezaposlenih. Međutim, analiza podataka ukazuje kako je prosječna godišnja promjena nezaposlenosti u Gradu u blagom porastu od 0,43 %, dok na razini RH nezaposlenost pada po prosječnoj godišnjoj stopi od 5 %.

Tablica 26: Razina nezaposlenosti u RH i Gradu Novalji, 2011. – 2021. (izvor: DZS)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Prosjeak
RH - nezaposleni	305.332	324.322	345.111	328.186	285.906	241.860	193.967	153.541	128.650	150.823	161.106	238.074
RH – godišnja promjena	6 %	6 %	- 5 %	- 13 %	-15 %	-20 %	-21 %	-16 %	17 %	7 %	N/A	-5 %
Novalja - nezaposleni	146	151	172	186	140	113	98	105	83	111	129	130
Novalja - godišnja promjena	3 %	14 %	8 %	-25 %	-19 %	-13 %	7 %	-21 %	34 %	17 %	N/A	0,43 %

Razina nezaposlenosti prema dobi ukazuje kako tijekom promatranog razdoblja (2016 - 2021) kontinuirano najviše nezaposlenih (37) je među osobama starim 20 - 29 godina, a zatim među osobama starim 30 - 39 godina (29).

Tablica 27: Razina nezaposlenosti prema dobi osoba u Gradu Novalja, 2016. - 2021. godina (izvor: DZS)

Dob	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Prosjek
15 - 19	3	3	2	2	4	6	3
20 - 29	37	32	32	26	31	38	37
30 - 39	29	27	31	22	28	27	29
40 - 49	20	15	17	14	26	30	20
50 - 59	20	16	18	14	17	25	20
60 i više	5	6	4	5	5	3	5

Razina nezaposlenosti prema razini obrazovanja ukazuje na to da je nezaposlenost najveća među osobama sa srednjoškolskim obrazovanjem, dok je nezaposlenost najmanja među osobama sa završenim visokoškolskim obrazovanjem. Iako je samo jedna osoba s osnovnoškolskim obrazovanjem nezaposlena, ovaj podatak nije uzet u obzir pod pretpostavkom kako je ukupan broj osoba bez osnovnoškolskog obrazovanja u Gradu vrlo malen. Kako bi se smanjila stopa nezaposlenosti osoba sa srednjom stručnom spremom, potrebno je provoditi programe prekvalifikacije ili doškoloavanja za obrazovanje odraslih jer sudjelovanje odraslih u cjeloživotnom obrazovanju podiže njihovu konkurentnost na tržištu rada.

Tablica 28: Razina nezaposlenosti prema razini obrazovanja u Gradu Novalji

Razina obrazovanja	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Bez škole i nezavršena osnovna škola	0	0	1	1	1	1
Osnovna škola	10	7	9	9	14	19
Srednja škola	86	72	80	60	79	91
Prvi stupanj fakulteta, stručni studij i viša škola	5	7	5	4	5	7
Fakultet, akademija, magisterij, doktorat	11	13	11	9	12	11
Ukupno	113	98	105	83	111	129

U skladu sa strukturom gospodarstva Grada, struktura zaposlenosti ukazuje na to da je najviše osoba zaposleno u djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (18 %), nakon čega slijede djelatnosti trgovine na veliko i malo (16 %) te građevinarstvo (10 %). S druge strane, prema službenim podacima samo je jedna osoba zaposlena u djelatnosti poslovanja nekretninama.

Tablica 29: Razina zaposlenosti prema području djelatnosti u Gradu Novalja, 2019. (izvor: DZS)

Područje djelatnosti	Ukupno	Udio (%)
Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	208	18%
Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala	184	16%
Građevinarstvo	112	10%
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	94	8%
Javna uprava i obrana, obvezno socijalno osiguranje	80	7%
Prijevoz i skladištenje	77	7%
Obrazovanje	57	5%
Prerađivačka industrija	59	5%
Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	47	4%
Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospod. otpadom te djelat. i sanacije okoliša	44	4%
Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi	38	3%
Ostale uslužne djelatnosti	30	3%
Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	32	3%
Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	27	2%
Informacije i komunikacije	10	1%
Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	12	1%
Umjetnost, zabava i rekreacija	15	1%
Nepoznato	2	0%
Poslovanje nekretninama	1	0%
Rudarstvo i vađenje	5	0%
Ukupno	1.134	100%

Na području Grada prepoznat je nedostatak pojedinih zanimanja na tržištu rada. Grad Novalja godinama **stipendira** raznolika deficitarna zanimanja, tj. zanimanja obuhvaćena nacionalnom klasifikacijom te deficitarna zanimanja navedena u popisu HZZO- a Ličko-senjske županije. Deficitarnim strukovnim zanimanjima smatraju se: autolakirer, autolimar, automehatroničar, bravar, dimnjačar, elektroinstalater, fasader, galanterist, instalater grijanja i klimatizacije, limar, instalater kućnih instalacija, konobar, krojač, krovopokrivač, kuhar, konobar, mesar, obućar, pekar, plinoinstalater, slastičar, soboslikar-ličilac, stolar, strojobravar, tesar, tokar, vodoinstalater, zidar, prodavač, geodetski tehničar, medicinska sestra-medicinski tehničar, hotelijersko-turistički tehničar, farmaceutski tehničar, fizioterapeut i kozmetičar. Grad stipendira učenike koji se školuju za deficitarna zanimanja te time motivira učenike koji tek završavaju osnovnu školu na upisivanje obrazovnih programa za deficitarna zanimanja. Stipendije za

učenike koji se školuju na otoku Pagu iznose 500 kn mjesečno, a za učenike koji se školuju izvan otoka Paga iznose 700 kn mjesečno.

3.1.2 Poljoprivreda

Danas, zbog razvoja trgovine i turizma, poljoprivreda zapošljava manje od 5 % stanovništva. Ona je u cjelini dosta zapuštena, a glavni razlozi su: male poljoprivredne površine, usitnjenost i rascjepkanost parcela, neorganizirana proizvodnja i plasman proizvoda, lakša mogućnost zarade u trgovini i turizmu i drugo. Grad Novalja je radi afirmacije poljoprivrede i stočarstva na svom području, te senzibiliziranju javnosti i ulagača, utemeljio manifestacije „Izložba paške ovce i paškog sira“ i „Lunjske maslinade“. Međutim, potrebno je sustavno raditi na boljoj integraciji poljoprivrednih proizvoda u sektor turizma, posebice razvojem novih oblika turizma (npr. cikloturizma). Trenutno su planirani projekti izgradnje centara za maslinarstvo, ribarstvo i paške ovce, čime će se doprinijeti senzibiliziranju javnosti i ulagača, te prepoznatljivosti i očuvanju tradicije poljoprivredne djelatnosti na području Grada. Specifičnost poljoprivredne proizvodnje ogleda se i u tome da se vrlo često pojavljuje kao sekundarna djelatnost i kao dodatni izvor prihoda onih koji imaju radni odnos negdje drugdje te se pojavljuje dvojnost u strukturi zaposlenosti i dohotka.

Prema podacima Državne geodetske uprave, Grad ima 9.749 ha ukupno plodnog i neplodnog poljoprivrednog zemljišta, odnosno površine koje su po načinu uporabe u katastru opisane kao: oranice, vrtovi, livade, pašnjaci, voćnjaci, maslinici, vinogradi, ribnjaci, trstici i močvare, kao i drugo zemljište koje se može privesti poljoprivrednoj proizvodnji. Od ukupnog plodnog i neplodnog poljoprivrednog zemljišta, oko 6.337 ha (65 %) obradivih poljoprivrednih površina, tj. prikladnih za uzgoj životinja voća i/ili povrća. Najvrjednije poljoprivredno područje je Novaljsko polje, dok se ostale poljoprivredne površine nalaze u plodnim ravninama oko Caske, Kustića i Metajne.

Glavne poljoprivredne grane su maslinarstvo, zatim povrtlarstvo i vinogradarstvo, te ovčarstvo. Međutim, najveći dio poljoprivrednih površina otpada na pašnjake, dok su vinogradarstvo i voćnjaci manje zastupljeni.

Velike površine pašnjaka omogućuju razvoj ovčarstva tako da se ovce tijekom čitave godine ostavljaju na otvorenom, zimi na mjestima slabe ispaše, ujesen na mjestima osrednje ispaše, a u proljeće i ljeto na mjestima najbolje ispaše. Broj ovaca prema Upravnom odjelu za poslove lokalne samouprave i uprave iznosi 7.350. Razvoj ovčarstva je potrebno nastaviti ne samo radi povećanja prihoda ovčara i njihovih obitelji, već i radi nuđenja zdrave hrane, jer se ovce hrane u prirodi, a ujedno obavljanju čišćenje i gnojenje pašnjaka i maslinika čime održavaju prirodnu biološku ravnotežu. I u području ovčarstva postoje značajni potencijali za razvoj, ne samo kvalitetnog već i poznatog ovčjeg sira i janjetine, kao i uvjeti za razvoj seoskog turizma, prodajom raznih suvenirna, iskorištavanja ovčje vune i sl.

U voćnjacima se pretežno uzgajaju smokve i bademi, a na širem području Grada masline. Najjače kulture maslina su na području Tovarnela preko Luna Gagera do Novalje i Stare Novalje, te oko Gajca i Škuncinih stanova. Maslinarstvo ima vrlo povoljne prirodne uvjete za uzgoj, ali je tek zadnjih godina zabilježeno veće obnavljanje zapuštenih maslinika te sadnja novih stabala. Revitalizacija maslinarstva izaziva sve veći interes stanovništva zbog visoke cijene maslinovog ulja, te zasigurno predstavlja značajni razvojni potencijal Grada Novalje. Međutim, da bi efekti uzgoja maslina bili optimalni, potrebno je osmisliti kompletnu strategiju njegova razvitka koja bi uključivala čitav reprodukcijski proces: od edukacije maslinara za ostvarivanje većih prinosa, organizirane berbe i prerade maslina, pa do stvaranja brenda maslinovog ulja i proizvoda od maslina.

Vinogradarstvo je veoma skromno, a vino se proizvodi uglavnom za vlastitu potrošnju. Iako se u posljednje vrijeme susreću primjeri proizvodnje vina nešto bolje kvalitete, potencijali nisu ni djelomično iskorišteni. Razvoj vinogradarstva također zahtjeva osmišljene aktivnosti - kako samih proizvođača, tako i lokalnih vlasti.

Područje Grada Novalje obiluje samoniklim, ljekovitim biljem (lavanda, sikavica, koromač i drugo) koje nije dovoljno prepoznato kao gospodarski resurs. Tako se, primjerice, u specijaliziranim prodavaonicama u Novalji nalaze proizvodi od ljekovitog bilja porijeklom iz drugih područja Hrvatske, ali ne i s područja Grada (ili otoka). S obzirom na mnogostruku primjenu (zdravstvenu, prehrambenu, estetsku) kao i sve značajniju potražnju, berba, proizvodnja i prodaja ljekovitog bilja i njihovih proizvoda, još je jedna značajna mogućnost budućeg gospodarskog razvitka.

U privatnom vlasništvu je 88 % poljoprivrednih zemljišta, a izazov za bolje iskorištavanje poljoprivrednih površina predstavljaju neriješeni imovinsko-pravni odnosi zbog čega je okrupnjavanje površina problem.

Na području Grada Novalje evidentirano je ukupno 148,46 ha poljoprivrednih površina u vlasništvu države prema katastru. Prema strukturi i katastarskim kulturama najveći dio poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu Republike Hrvatske čine pašnjaci i to 87,58 ha ili 58,99 %, oranice, vrtovi, voćnjaci, vinogradi, maslinici 36,51 ha ili 24,59 % i neplodno zemljište 24,37 ha ili 16,42 %.

Od potporne infrastrukture za poljoprivredni sektor na području Grada postoje tržnica i ribarnica. Gradska tržnica nalazi se na otvorenom, uz prometnicu, bez adekvatne infrastrukture, dok se ribarnica nalazi u zatvorenom prostoru, ali prostor ne odgovara suvremenim standardima. Stoga, Grad u narednom razdoblju planira izgradnju gradske tržnice i ribarnice. Nadalje, Grad planira izgradnju centara za maslinarstvo, ovce i ribarstvo, kako bi poboljšali promociju, plasman na tržište i suradnju između poljoprivrednika. Tablica u nastavku prikazuje zasad planirane projekte u području poljoprivrede.

Tablica 30: Planirani projekti u području poljoprivrede (izvor: Grad Novalja)

Rb.	Naziv projekta	Planirani početak i završetak projekta	Vrijednost projekta
1.	Izgradnja Centar za maslinarstvo	2024. – 2026. godine	3.000.000 kn
2.	Izgradnja gradske tržnice i ribarnice	2024. – 2026. godine	5.300.000 kn
3.	Izgradnja Centra paške ovce	2025. – 2029. godina	5.000.000 kn
4.	Izgradnja Centra ribarstva	2024. – 2028. godina	3.000.000 kn

3.1.3 Turizam

Na temelju analiza u prethodnom poglavlju općih gospodarskih kretanja, vidljivo je kako je turizam, odnosno djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane, najzastupljeniji gospodarski sektor u Gradu Novalji, zbog čega će ovo poglavlje detaljnije analizirati turistički sektor Grada Novalje.

Vizija Grada Novalje kao turističke destinacije 2025. glasi: „Novalja je međunarodno poznata kao vrhunski zabavna destinacija visoko kvalitetnih sadržaja avanturističkog, aktivnog, opuštajućeg i *party* odmora“. Novalja cilja različite interesne skupine gostiju koji ju prepoznaju kao destinaciju sezonski prilagođene ponude tematiziranih doživljaja odmora i poslovnih boravaka. Dinamičan turistički razvoj Novalje rezultat je kreativne valorizacije cjelokupne resursno-atraksijske osnove, ciljno osmišljenog koncepta destinacijskog marketinga, odgovornog destinacijskog menadžmenta i uspješne suradnje javnog i privatnog sektora.

Dolasci turista u Grad Novalju kontinuirano su rasli od 2016. – 2019., ali pojavom bolesti COVID-19, dolasci su se znato smanjili 2020. godine te blago smanjili u 2021. godini. Važno je napomenuti kako zbog utjecaja pandemije COVID - 19 na turizam, 2020. godina nije objektivan pokazatelj uspješnosti u turističkom sektoru Grada Novalje. Naime, Turističku aktivnost i na razini Hrvatske i na razini relevantnog međunarodnog kruga obilježava dugoročan stabilan rast. Opravdano je stoga očekivati COVID– 19 predstavlja tek kratkoročan 'šok', te da će oporavak uslijediti u narednim godinama, a na što ukazuju rezultati za 2021. godinu te očekivanja za 2022. godinu. Tijekom razdoblja 2016. - 2019 dolasci turista rasli su uz CAGR od 6,4 %. Dolasci domaćih turista iznosili su 17.368 u 2019., odnosno rasli su uz CAGR od 13,8 % (2016 - 2019), dok su dolasci stranih turista u 2019. iznosili 248.231 te su rasli uz CAGR od 5,9 % (2016 - 2019). Istovremeno, noćenja turista u Gradu Novalji kontinuirano rastu te su tijekom 2019. godine iznosili 1.676.947 uz CAGR od 5,8 % (2016 - 2019). Od ukupnog broja noćenja, domaći turisti ostvarili su 89.233 noćenja, odnosno rasli uz CAGR od 11,1 % (2016 - 2019), dok su dolasci stranih turista iznosili 1.587.714 u 2019. te su rasli uz CAGR od 5,6 % (2016 - 2019).

Tablica 31: Razina dolazaka i noćenja turista u Gradu Novalji, 2016. - 2021. godina (izvor: DZS)

		2016	2017	2018	2019	2020	2021	CAGR (2016. - 2019.)
Dolasci turista	ukupno	220.490	243.957	254.778	265.599	125.687	211.173	6,4 %
	domaći	11.773	12.735	14.039	17.368	18.069	21.095	13,8 %
	strani	208.717	231.222	240.739	248.231	107.618	190.078	5,9 %
Noćenja turista	ukupno	1.414.956	1.561.422	1.603.840	1.676.947	885.656	1.373.318	5,8 %
	domaći	65.107	70.294	73.921	89.233	99.576	109.209	11,1 %
	strani	1.349.849	1.491.128	1.529.919	1.587.714	786.080	1.264.109	5,6 %

Volumen turističke aktivnosti u mnogim destinacijama već danas generira jasno prepoznatljive negativne učinke te se sve jasnije nameće potreba da se razvoju turizma pristupa iz perspektive osiguranja ravnoteže između rasta i kapaciteta lokalnih sustav. Slijedom navedenoga, Grad Novalja proveo je studiju održivosti razvoja turizma i prihvatnog kapaciteta s akcijskim planom, a kojom se analiziraju ključne odrednice rasta turističke aktivnosti na području Grada posljednjih nekoliko godina te sagledavaju promjene stavova stanovnika Grada o turizmu od 2013. do 2019. godine.

Struktura smještajnog kapaciteta za turiste u Gradu Novalji u 2019. godini ukazuje kako je najviše smještajnog kapaciteta dostupno u Novalji (21.552 ležajeva), a zatim u Staroj Novalji (3.628 ležajeva) i Gajcu (2.574 ležajeva). Najviše dostupnih smještajnih kapaciteta je u objektima u domaćinstvu (14.434 ležajeva) i nekomercijalnom smještaju (10.060 ležajeva), koji zajedno čine 69 % ukupnog smještaja na području Grada. U razdoblju od 2016. do 2019. godine broj kreveta povećan je kumulativno za 22,3 %, najviše u hotelima (104,5 %) te nekomercijalnom smještaju (27,1 %). Povećanje smještajnog kapaciteta u hotelima kontinuirano raste zbog otvaranja novih hotela na području Grada, pri čemu je važno naglasiti kako je većina novootvorenih hotela sa četiri ili više zvjezdice te predstavljaju priliku za razvoj kongresnog turizma. Registrirani nekomercijalni kapaciteti nisu ujedno i svi izgrađeni nekomercijalni kapaciteti, već samo njihov manji dio. Procjenjuje se da je stvarni smještajni kapacitet kuća i stanova za odmor oko 26.300 kreveta (od čega je 9.328 kreveta registrirano u sustavu *eVisitor*). Smještajni kapaciteti izvan turističke sezone su pretežito neiskorišteni jer su primarno usmjereni za sezonu.

Plan razvoja Grada Novalje 2023. – 2029.

Tablica 32: Struktura smještajnog kapaciteta za turiste u Gradu Novalji po broju ležajeva, 2019. godina (izvor: Obrada podataka iz sustava eVisitor HTZ-a, Institut za turizam)

Naselje	Hoteli	Kampovi	Objekti u domaćinstv u	Nekomercij alni smještaj	Ostalo	Ukupno	Udio 2019.
Novalja	753	6054	8308	4342	2095	21,552	63.5%
Stara Novalja	0	0	1979	1605	44	3,628	10.7%
Potočnica	0	654	421	886	113	2,074	6.1%
Lun	198	39	723	471	56	1,487	4.4%
Metajna	0	0	830	169	227	1,226	3.6%
Gajac	0	0	482	164	452	1,098	3.2%
Vidalići	0	0	389	528	122	1,039	3.1%
Zubovići	0	0	489	202	38	729	2.1%
Kustići	0	0	529	141	34	704	2.1%
Caska	0	0	284	69	42	395	1.2%
Dubac - Varsan	0	0	0	7	0	7	0.0%
Jakišnica	-	-	-	-	-	-	-
Ukupno 2019.	951	6747	14434	8584	3223	33,939	
Ukupno 2016.	465	5.406	12.278	7.885	2.913	28.947	
2019./2016 .	104,5	24,8	17,6	27,1	10,6	22,3	
Udio u ukupnom smještaju 2019.	3 %	19 %	41 %	28 %	9 %	100 %	

Iskorištenost smještajnih kapaciteta u 2019. godini bitno se razlikuje i prema vrsti kapaciteta i prema naseljima. Najvišu razinu iskorištenosti dostižu kampovi s prosječnom bruto iskorištenosti kreveta od 23,3 %, a slijede hoteli s 21,4 % te objekti u domaćinstvu i ostali komercijalni kapaciteti s 16,1 %. Nekomercijalni kapaciteti ostvaruju bruto iskorištenost od 9,7 %. Prosječna iskorištenost kapaciteta na karakterističan dan vršne potražnje u 2019. godini dostiže 84,9 %. Pri tome kampovi, očekivano uslijed prihvata većeg broja gostiju po parceli te korištenja neparceliranih kamp mjesta, ostvaruju iskorištenost veću od 100 %. Iskorištenost hotela je 84,2 %, a obiteljskog smještaja 98,3 %. Ostali komercijalni kapaciteti ostvarili su iskorištenost od 86,6 %. Nekomercijalni smještajni kapaciteti imaju u vršnom danu potražnje iskorištenost od tek 51,6 %, što implicira da je i u samom vrhu sezone više nego polovica kapaciteta u kućama i stanovima za odmor neiskorištena, odnosno da dio gostiju nije registriran u sustavu *eVisitor*. Smještajne kapacitete obilježava niska iskorištenost, odnosno činjenica da je Grad pretežito usmjeren na ljetnu

turističku sezonu zbog slabe razvijenosti turističkih proizvoda koji omogućuju bitniju komercijalizaciju kapaciteta izvan glavne turističke sezone.

Tablica 33: Bruto iskorištenost smještajnih kapaciteta (osnovni kreveti) i iskorištenost na vršni dan potražnje i tijekom 2019.godine (izvor: Obrada podataka iz sustava eVisitor HTZ-a, Institut za turizam)

Period	Naselje	Hoteli	Kampovi	Objekti u domaćinstvu	Nekomercijalni smještaj	Ostalo	Ukupno
Vršni dan potražnje (06.08.2019.)	Gajac	-	-	101,9 %	85,6 %	97,1 %	90,7 %
	Lun	97,0 %	17,9 %	83,8 %	51,6 %	76,8 %	73,4 %
	Metajna	-	-	101,3 %	39,6 %	29,1 %	79,4 %
	Novalja	80,9 %	104,5 %	100,5 %	44,8 %	90,8 %	88,8 %
	Stara Novalja	-	-	88,5 %	31,5 %	152,3 %	64,1 %
	Ukupno	84,2 %	105,2 %	98,3 %	51,6 %	86,6 %	84,9 %
2019. godina	Gajac	-	-	15,0 %	16,2 %	17,1 %	16,1 %
	Lun	32,8 %	4,5 %	16,3 %	11,0 %	18,9 %	16,6 %
	Metajna	-	-	14,3 %	6,6 %	7,1 %	11,9 %
	Novalja	18,3 %	23,4 %	17,0 %	8,4 %	16,8 %	17,1 %
	Stara Novalja	-	-	14,3 %	5,9 %	26,1 %	10,8 %
	Ukupno	21,4 %	23,3 %	16,1 %	9,7 %	16,1 %	15,8 %

Turističke ponuda za noćni život i zabavne događaje izvor su konkurentne prednosti za Novalju nad ostalim jadranskim gradovima. Naime, čak 36 % anketiranih turista koji su boravili u Novalji tijekom 2019. godine odlazilo je u klubove, tri puta više nego što to gosti prosječno rade na području Jadranske Hrvatske, a slično je i sa posjetom zabavnim događanjima na kojima je sudjelovalo 20 % turista u Novalji. Međutim, u drugim elementima turističke ponude, kao što je kupanje i razgledavanje Grada, Novalja je ispod prosjeka konkurentskih gradova na Jadranu.

Tablica 34: Aktivnosti za vrijeme boravka u Novalji, 2019. godina (izvor: TOMAS 2019. Institut za turizam, posebna obrada za Grad Novalju)

Element ponude	Jadranska Hrvatska – Ljeto	Grad Novalja	Odstupanje od prosješka Jadranske Hrvatske (postotni bod)
Kupanje	84,3 %	73,3 %	- 11,0
Odlazak u restorane	50,2 %	51,2 %	1,0
Razgledavanje gradova	53,5 %	31,3 %	- 22,2
Šetnja	13,4 %	14,3 %	1,1

Noćni život	11,9 %	36,0 %	24,1
Posjet zabavnim događanjima	7,9 %	20,2 %	12,3

Diverzifikacija turističkih proizvoda Grada rezultira u 5 generalnih turističkih doživljaja i proizvoda koje Grad može ponuditi turistima, a to su odmor uz fizičke izazove u čistoj prirodi (doživljaj avanture), odmor na suncu i moru uz brojne aktivnosti (doživljaj rekreacije i druženja), opuštajući odmor u ležernom ambijentu (doživljaj inspiracije i opuštanja), odmor uz klupsku scenu i festivale (engl. *Clubbing* doživljaj) te poslovni boravak (doživljaj stručnog usavršavanja).

Slika 9: Ilustrativni prikaz turističkog doživljaja grada Novalje (izvor: Grad Novalja)

U svim elementima zadovoljstva turista Novalja zaostaje za prosjekom Jadranske Hrvatske, a posebno je izražen zaostatak u sportskim sadržajima, biciklističkim rutama, pješačkim stazama te opremljenosti i uređenosti plaža. Zaostatak u kvaliteti dodatno naglašava nedovoljnu brzinu razvoja portfelja relevantnih turističkih proizvoda. Stoga, ovi segmenti zahtijevaju bitna unapređenja kako bi se dostigao prosjek jadranskih gradova.

Tablica 35: Razina zadovoljstva određenim elementima turističke ponude Grada Novalja, 2019. godina (izvor: TOMAS 2019. Institut za turizam, posebna obrada za Grad Novalju)

Element ponude	Jadranska Hrvatska – Ljeto (bod)	Grad Novalja (bod)	Odstupanje od prosjeka Jadranske Hrvatske
Sportski sadržaj	62,6	50,6	- 19.2 %
Biciklističke rute i staze	66,9	50,6	- 24.4 %
Pješačke staze	74,1	62,4	- 15.8 %
Opremljenost i uređenost plaža	70,0	61,7	- 11.9 %

Percepcija kvalitete boravka u destinaciji, iskazana kroz ocjene smještaja i gastronomije kao temeljnih sadržaja turističke ponude, zaostaje za prosjekom Jadranske Hrvatske. Posebno je to važno povezati i sa

činjenicom da turisti na području Novalje na usluge hrane i pića u ugostiteljstvu troše 44 % više u odnosu na prosjek Jadranske Hrvatske. Činjenica da turisti na području Novalje troše više na usluge ugostiteljstva, a da istodobno kvaliteta tih usluga zaostaje za okruženjem potencijalno ukazuje na neadekvatan odnos 'vrijednosti za novac' ugostiteljstva, a time i na mogući faktor dugoročnog ugrožavanja konkurentne pozicije Novalje. S ciljem podizanja konkurentnosti Grada na turističkom tržištu potrebno je unaprijediti i standard smještajnih kapaciteta u Gradu.

Tablica 36: Razina zadovoljstva turista boravkom, smještajem i gastronomijom (izvor: TOMAS 2019. Institut za turizam, posebna obrada za Grad Novalju)

Element ponude	Jadranska Hrvatska – Ljeto (bod)	Grad Novalja (bod)	Odstupanje od prosjeka Jadranske Hrvatske
Ukupni boravak	79,7	79,3	- 0,5 %
Smještajni objekt	76,2	69,2	- 9,2 %
Gastronomija	70,8	64,2	- 9,3 %

Prosječna dnevna potrošnja turista u komercijalnim smještajnim kapacitetima u Gradu Novalji manja je od prosjeka Jadranske Hrvatske za 4,2 %. Pri tome su dnevni izdaci za hranu u restoranima i barovima, izdaci u trgovini te izdaci za kulturu i zabavu viši od prosjeka, a izdaci za smještaj, sport i rekreaciju, izlete bitno manji od prosjeka. Veličina i struktura izdataka turista na području Grada odraz je razvijenosti turističke ponude i strukture smještaja (visok udio turista u objektima u domaćinstvu i kampovima), te ukazuje na neatraktivnost određenih segmenata ponude, kao što su sport i rekreacija te izleti.

Tablica 37: Prosječni dnevni izdaci turista, odstupanje od prosjeka Jadranske Hrvatske, 2019. godina (izvor: TOMAS 2019. Institut za turizam, posebna obrada za Grad Novalju)

Element ponude	Jadranska Hrvatska – Ljeto	Grad Novalja	Odstupanje od prosjeka Jadranske Hrvatske
Prosječni dnevni izdaci - ukupno	93,0 €	89,1 €	- 4,2 %
Smještaj	50,4 €	37,5 €	- 25,7 %
Restorani i barovi	16,2 €	23,4 €	44,2 %
Trgovina	11,0 €	16,5 €	50,8 %
Kultura i zabava	3,0 €	3,7 €	22,8 %
Sport i rekreacija	2,8 €	0,8 €	- 69,5 %
Izleti	2,4 €	0,9 €	- 61,8 %
Lokalni prijevoz	6,3 €	5,3 €	- 16,2 %
Ostalo	1,2 €	0,9 €	- 19,1 %

Usmjerenost lokalnog stanovništva na turizam vrlo je visoka te je u razdoblju 2013. – 2020. dodatno povećana sa 70 % na 76 % obitelji za koje je turizam glavni ili dodatni izvor prihoda. Rast proizlazi iz

povećanja onih koji se bave turizmom kao dodatnom djelatnosti. Podrška turizmu u lokalnoj zajednici izrazito je visoka i stabilna na razini 83 % u 2013., odnosno 86 % u 2020.

Tablica 38: Razina uključenosti lokalnog stanovništva u turističke djelatnosti, 2013. i 2020.godina, u % lokalnih obitelji (izvor: TOMAS 2019. Institut za turizam, posebna obrada za Grad Novalju)

	Razina uključenosti u turizam		Odstupanje od prosjeka Jadranske Hrvatske (postotni bod)
	2013	2020	
Turizam kao glavni izvor prihoda u obitelji	28,7 %	27,0 %	- 5,9
Turizam kao dodatni izvor prihoda	41,0 %	49,0 %	19,5
Turizam nije izravni izvor prihoda	30,3 %	24,0 %	- 20,8

U 2020. većina stanovnika, točnije njih 74 %, smatra da je Grad previše ovisan o turizmu, dok nešto više od polovice smatra da je turistička izgradnja narušila izgled mjesta te da postojeći oblik masovnog turizma ugrožava lokalnu kvalitetu života. Odnos lokalnog stanovništva prema *party* turizmu u suštini je i dalje ambivalentan iako je primjetan rast kritičnijih stavova. Naime, stabilna većina prepoznaje koristi *party* turizma u odnosu na međunarodnu prepoznatljivost Novalje (67 % u 2013. i 65 % u 2020.) i povećanje kvalitete života lokalnih stanovnika (34 % u 2013. i 46 % u 2020.), a jednako tako gotovo su nepromijenjeni udjeli onih koji smatraju turističku ponudu Zrča izuzetno važnom za turistički razvoj Novalje (33 % u 2013. i 36 % u 2020.) ili da je *party* turizam neizostavan segment turističke ponude Novalje (35 % u 2013. i 38 % u 2020.). Podrška lokalnog stanovništva daljnjoj orijentaciji Grada Novalje na *party* turizam pada s već niskih 26 % u 2013. na 19 % u 2020. te raste udio onih koji smatraju da je *party* potražnju moguće nadoknaditi drugim segmentima (sa 53 % u 2013. na 65 % u 2020.). Stoga, potrebno je sustavno raditi na razvoju ostalih vrsta turizma, kao što je nautički, ruralni i sportsko-rekreativni turizam. Za razvoj nautičkog turizma primjetan je nedostatak kapaciteta za smještaj turističkih brodica i jedrilica, stoga je potrebno razmotriti mogućnost izgradnje marine. Uvažavajući sve prostorne limite, kao i stavove lokalnog stanovništva, marinu nije poželjno izgraditi u centru Grada, ali postoje druge prikladnije potencijalne lokacije, kao što su Vrčić i Mihovilje. S druge strane, s ciljem razvoja sportsko-rekreativnog turizma potrebno je sustavno evidentirati postojeće i izgraditi nove biciklističke staze. Potencijal predstavlja i podmosrki, odnosno ronilački turizam, zbog bogatstva i očuvanosti podmorske flore i faune, ali i ostataka antičkog brodoloma.

Tablica 39: Stavovi stanovnika o daljnjim usmjerenjima razvoja turizma, 2013. i 2020., u % anketiranog lokalnog stanovništva (izvor: TOMAS 2019. Institut za turizam, posebna obrada za Grad Novalju)

	Stavovi stanovnika o turizmu		Promjena (postotni bod)
	2013	2020	
Povećana orijentacija na ekološki održiv turizam	59,0 %	90,6 %	31,6
Grad Novalja zaslužuje kvalitetnije goste	88,0 %	83,0 %	-5,00
Poslovanje tijekom većeg dijela godine	67,7 %	85,4 %	17,70

Aktiviranje poljoprivredne proizvodnje u Novaljskom polju	84,0 %	85,3 %	1,3
Povećanje hotelskog kapaciteta	67,0 %	34,4 %	-32,6
Zaustavljanje apartmanizacije i gradnje kuća za odmor	68,0 %	54,4 %	-13,6
Daljnje uređenje sustava adrenalinskih, trekking i biciklističkih staza	48,3 %	87,0 %	38,7
Gradnja nove marine	54,0 %	52,4 %	-1,6
Izgradnja golf igrališta	-	49,0 %	-
Daljnja orijentacija na party turizam uz izgradnju klubova u zatvorenom	25,7 %	19,0 %	- 6,7

* Udio ispitanika koji su na skali od 1 (uopće se ne slažem) do 5 (u potpunosti se slažem) odgovorili s 4 ili 5. Izvori: (1) Anketa 'Stavovi stanovnika Grada Novalje o razvoju turizma u destinaciji' (2013.), IT i Ipsos-Puls; (2) Anketa 'Stavovi lokalnog stanovništva Grada Novalje o turizmu' (2020.), IT i Henda

S ciljem poboljšanja turističke ponude Grada, odnosno boljeg upoznavanja turista s poviješću Grada i razvoja novih oblika turizma, zasad su planirani projekti izgradnje interpretacijskog centra i razvoja cikloturizma. Ključni podaci o predmetnim projektima sažeti su u tablici u nastavku.

Tablica 40: Planirani projekti u području turizma (izvor: Grad Novalja)

Rb.	Naziv projekta	Planirani početak i završetak projekta	Vrijednost projekta
1.	Izgradnja interpretacijskog centra Novalja	2023. – 2024. godine	20.000.000 kn
2.	Razvoj cikloturizma	2023. – 2029. godine	10.000.000 kn

3.2 Analiza snaga, slabosti, prilika i prijetnji razvojne domene - Gospodarstvo

Na temelju detaljnog razumijevanja stanja, provedena je analiza internih snaga i slabosti, kao i eksternih prilika i prijetnji (engl. SWOT analysis) koje mogu utjecati na razvojnu domenu.

U tablicama u nastavku identificirani su ključni čimbenici za svaku od četiri SWOT kategorija. Svakom od identificiranih čimbenika dodijeljen je intenzitet utjecaja unutar pojedine SWOT kategorije (0-nema utjecaja, 10-vrlo visoki intenzitet utjecaja). Prikazana ocjena intenziteta pojedinog čimbenika predstavlja prosječnu ocjenu koju su tom čimbeniku dodijelili predstavnici institucija uključenih u izradu Plana razvoja Grada. Čimbenici su u tablicama poredani prema krajnjoj ocjeni intenziteta: od najviše ocjene prema najnižoj. Na kraju svake tablice za svaku od četiri SWOT kategorija izračunata je prosječna ocjena intenziteta.

Tablica 41: Pregled snaga, slabosti, prilika i prijetnji ta razvojnu domenu Gospodarstvo uz prikaz ocjena intenziteta pojedinog čimbenika (izvor: Deloitte i članovi radne pod-skupine)

Snage		
Rb	Opis	Intenzitet (ocjena 1-10)
1	Kontinuirana potpora razvoju gospodarstva na što ukazuje veliki broj MSP-ova i pozitivni trendovi u poduzetništvu	8,6
2	Definirani strateški ciljevi za kratkoročno razdoblje	7,8
3	Ukupna dobit poduzetnika među najvećim u Ličko-senjskoj	6,6
4	Institucionalna potpora razvoju gospodarstva kroz sufinanciranje postojećih projekata	7,4
5	Razvijen turistički brand destinacije	7,6
6	Konstantan rast broja dolazaka i noćenja u turizmu te pozitivna tendencija produljenja turističke sezone	9,4
7	Širenje turističke ponude	9,4
8	Kontinuirano povećanje broja zaposlenih i osiguranih osoba pri HZMO-u	7,0
9	Novoizgrađeni poduzetnički inkubator Ragan i proširenje industrijske zone	6,3
Prosječna ocjena intenziteta:		7,8

Slabosti		
Rb	Opis	Intenzitet (ocjena 1-10)
1	Odlazak i nemogućnost privlačenja i zapošljavanja potrebnog radnog kadra (stanovi, vrtići...)	8,6
2	Slaba povezanost poljoprivrede i turizma	9,6
3	Slaba povezanost i komunikacija MSP-a	8,2
4	Nedovoljna zainteresiranost i slabo poticanje mladih za strukovnim zanimanjima i bavljenje poljoprivredom	8,6

5	Nedovoljno profiliran sportsko-rekreativni i zdravstveni oblici turizma	8,2
6	Neriješeni imovinsko-pravni odnosi za razvoj poljoprivrednog zemljišta	8,4
7	Nedovoljno korištenje modernih tehnoloških rješenja u poljoprivredi	8,6
8	Tržište rada orijentirano samo na nekoliko djelatnosti, posebice na djelatnosti povezane s turističkim sektorom	7,6
9	Sezonalnost tržišta rada	9,2
10	Nedostatak tehničkih i obrtničkih zanimanja	7,8
11	Pretjerana opredijeljenost gospodarskih aktivnosti prema ljetnoj sezoni (tj. renti), a što rezultira pretvaranjem poljoprivrednih zemljišta u imanja s vilama za najam	9,0
Prosječna ocjena intenziteta:		8,5

Prilike		
Rb	Opis	Intenzitet (ocjena 1-10)
1	Dostupnost nacionalnih i EU sredstava za nastavak poticanja razvoja gospodarstva (razvoj zelenog i digitalnog gospodarstva)	8,0
2	Umrežavanje poljoprivrednika radi povećanja konkurentnosti i lakšeg plasmana proizvoda	8,5
3	Iskorištavanje mediteranske klime i bogatstva prirodnim resursima za privlačenje radne snage na život i rad tijekom cijele godine	7,7
4	Povezivanje poljoprivrednog i turističkog sektora	8,5
Prosječna ocjena intenziteta:		8,1

Prijetnje		
Rb	Opis	Intenzitet (ocjena 1-10)
1	Potencijalne (energetske i financijske) krize uzrokovane COVID-19 pandemijom i invazijom Rusije na Ukrajinu	7,0
2	Niža cijena rada u susjednim zemljama privlači investitore, dok viša cijena rada u zapadnim zemljama EU-a privlači radnike	6,0

3	Brz razvoj tehnologije koji zahtijeva stalna ulaganja	5,0
4	Negativan utjecaj klimatskih promjena na poljoprivredni sektor	9,0
5	Nekontrolirano širenje turističkog sektora i sve veća ovisnost obitelji o turizmu	9,0
Prosječna ocjena intenziteta:		7,2

Sljedeće tablice prikazuju izračun umnoška prosječnih ocjena intenziteta 4 SWOT kategorije: Snaga x Prilika, Snaga x Prijetnji, Slabosti x Prilika te Slabosti x Prijetnji.

Tablica 42: Pregled izračuna umnoška prosječnih ocjena intenziteta 4 SWOT kategorije: Snage x Prilike, Snage x Prijetnje, Slabosti x Prilike te Slabosti x Prijetnje (izvor: Deloitte i članovi radne pod-skupine)

	Snage x Prilike		Snage x Prijetnje
Umnožak	62,9	Umnožak	56,0

	Slabosti x Prilike		Slabosti x Prijetnje
Umnožak	68,9	Umnožak	61,4

Iz navedenih izračuna možemo prepoznati da matrica „Slabosti x Prilike“ daje najveći umnožak intenziteta (68,9) ukazujući da bi najoportunije bilo da se Plan razvoja Grada Novalje 2023. – 2029. fokusira na nadilaženje slabosti/nedostatak kako bi se maksimizirale prilike koje se otvaraju. Drugim riječima, razvojnu domenu Gospodarstvo karakteriziraju izražene slabosti, dok eksterno okruženje nudi povoljne prilike, pa je potrebno ublažiti ili neutralizirati slabosti sa svrhom boljeg iskorištavanja dostupnih prilika.

3.2.1.1 Opis razvojnih potreba i potencijala razvojne domene - Gospodarstva

Na temelju detaljne analize trenutačnog stanja, odnosno analize snaga, slabosti, prilika i prijetnji, identificirane su razvojne potrebe i potencijali:

- **Razvojna potreba / potencijal 1.:** Razvoj mikro, malog i srednjeg poduzetništva
- **Razvojna potreba / potencijal 2.:** Razvoj održivog i zelenog turizma te razvoj selektivnih (npr. aktivnog, ruralnog) oblika turizma s ciljem kontroliranog razvoja cjelogodišnjeg turizma
- **Razvojna potreba / potencijal 3.:** Privlačenje i zadržavanje stručnog kadra, u skladu s potrebama lokalnog tržišta rada, uz poticanje mladih za obrazovanje iz strukovnih zanimanja i bavljenje poljoprivredom
- **Razvojna potreba / potencijal 4.:** Povećanje konkurentnosti poljoprivrede i poticanje bolje integracije poljoprivrednih proizvoda u turističku ponudu Grada radi lakšeg plasmana proizvoda
- **Razvojna potreba / potencijal 5.:** Razvoj zelenog i digitalnog gospodarstva
- **Razvojna potreba / potencijal 6.:** Poticanje razvoja tržišta rada s fokusom na cjelogodišnja radna mjesta

4. Razvojna domena - Okoliš i prostor

U okviru razvojne domene Okoliš i prostor identificirat će se razvojne potrebe i potencijali za sljedeća područja: promet, vodoopskrba i odvodnja, gospodarenje otpadom, zaštita prirode i prostora, energetika te elektroničke komunikacijske mreže vrlo velikog kapaciteta.

4.1 Analiza trenutačnog stanja razvojne domene - Okoliš i prostor

4.1.1 Promet i infrastruktura

Opće prostorno-prometne karakteristike

Značaj položaja Grada Novalje unutar Ličko-senjske županije proizlazi iz njegove lokacije na turistički atraktivnom prostoru (obala, more, prirodne i klimatske pogodnosti) uključujući i važne prometne i infrastrukturne pravce državnog i županijskog značaja. Njegovim središnjim područjem prolaze državne ceste D106 i D107, te županijska cesta Ž5151 uz koje se manje-više paralelno pružaju glavni magistralni infrastrukturni sustavi telekomunikacija, elektroopskrbe i vodoopskrbe. Preostala prometna infrastruktura ima prvenstveno županijski značaj, a sastoji se od pomorskih (trajektnih veza) koje Grad Novalju povezuju s preostalim dijelovima područja Ličko-senjske županije te omogućavaju pristup do drugih dijelova magistralne prometne mreže države i županije na kopnu. Između Grada Raba i naselja Lun postoji brodska veza koju održava Rapska plovidba.

Poimanje prometa i mobilnosti u skoroj budućnosti znatno će se razlikovati od poimanja prometa danas. Eksponencijalnim razvojem tehnologije, koja je jedan od glavnih uzroka promjene načina funkcioniranja društva, mijenjaju se i prometne potrebe zajednice i pojedinca. Predviđa se povećanje potrebe za mobilnost koju postojeći kapaciteti prometnog sustava neće moći zadovoljiti. U svijetu se, osobito u razvijenim zemljama, sve više prepoznaje problem dosadašnjeg pristupa prometnog planiranja zbog čega se postepeno potenciraju razni trendovi mobilnosti koji nude racionalnije i efikasnije načine prijevoza. Efikasnost pojedinih načina prijevoza ovisi o brojnim čimbenicima prometnog sustava promatrane sredine kao što su prostorno-prometni zahtjevi, prometna politika, razvijenost infrastrukture određenih oblika prijevoza, organizacijski faktori, itd. Tradicionalni pristup prometnom planiranju u središte je stavljao osobni automobil i cestovnu infrastrukturu zanemarujući čovjeka kao krajnjeg korisnika prometnog sustava. Odras toga su sve rastući prometni problemi urbanih sredina uzrokovani disbalansom modalne raspodjele u korist osobnog vozila. Posljedica toga su problemi poput prometnih zagušenja, prometnih nesreća, nepristupačnosti, smanjene atraktivnosti prostora itd. Rješenje tih problema nalazi se u kvalitetnom i racionalnom razvoju prometnog sustava u skladu s načelima održivog prometnog planiranja kojim se zadovoljavanje sve veće prometne potražnje postiže na ekonomski najučinkovitiji način.

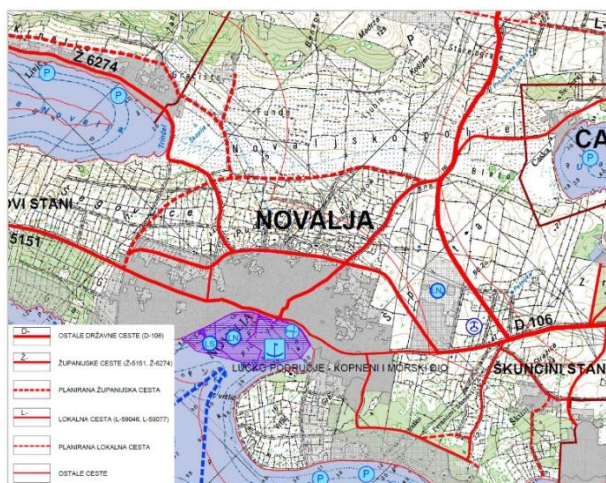
Novalja po svojim prostorno-prometnim karakteristikama predstavlja područje na kojem se prometni sustav mora fokusirati na aktivne oblike prijevoza (mehanički/električni bicikl, role, romobil, pješačenje itd.) unutar urbane jezgre te kvalitetni javni prijevoz za povezivanje okolnih naselja s gradom u skladu sa sezonskom i izvansezonskom potražnjom. Time se dolazi do zaključka da prometni sustav Grada Novalje mora udovoljiti sljedećim zahtjevima:

- održivo prometovanje u urbanoj zoni Grada Novalje s ciljem maksimalnog povećanja efikasnosti odvijanja prometa te atraktivnosti i vrijednosti gradskog prostora (ulica i trgova)
- kvalitetno povezivanje okolnih naselja s Gradom Novaljom u svrhu smanjenja priljeva vozila u Grad

Na području Grada Novalje organiziran je javni gradski prijevoz unutar Grada te između ostalih gradova i mjesta na području Otoka Paga. Javni gradski prijevoz djeluje pod imenom „CityBus“, a koncesiju za obavljanje usluga javnog gradskog prijevoza dobila je tvrtka Sito Novalja d.o.o. Na području Grada organizirane su tri linije (Čelac – Gajac, Lokunje (Centar) – Plaža Zrće, Lokunje – Lokunje), dok su na razini međumjesnog prijevoza također organizirane tri linije (Novalja kolodvor – Metajna, Novalja Kolodvor – Stara Novalja, Novalja Kolodvor – Lun). Vozni park javnog prijevoza sastoji se od pomalo zastarjelih autobusnih vozila zbog čega je potrebno razmisliti o obnovi i/ili elektrifikaciji voznog parka javnog gradskog prijevoza.

U Novalji postoji Autobusni kolodvor Novalja na lokaciji Obilaznica 1 (53291, Novalja). Autobusni kolodvor nudi usluge kupovine autobusnih karata i pića, taxi te parkiranje, a u sklopu kolodvora usluge prijevoza nudi 5 autobusnih prijevoznika: Arriva Hrvatska, Antonio Tours, Sunturist, AP Varaždin te APP Požega. Iz Novalje voze autobusi prema Splitu, Zadru, Pagu i Zagrebu, za koje su tijekom sezone omogućeni dodatni polasci, a u sezoni također započinju s prometovanjem i u ostalim gradovima (npr. Šibenik). Zgrada Autobusnog kolodvora Novalja je dotrajala zbog svoje starosti te je potrebno razmisliti o njezinoj obnovi i modernizaciji.

Studijom održive mobilnosti iz 2018. godine ustanovljeno je da su prijedlozi i mjere poboljšanja prometnog sustava u skladu s načelima prometnog planiranja uz potrebe manjih poboljšanja. U planovima za razvoj prometnog sustava navodi se da se implementiranjem pješačkih zona u središtu Grada te razvojem javnog gradskog prijevoza stvaraju preduvjeti za značajniji razvoj održivih oblika prometovanja na području Grada. Također, Studijom je ustanovljeno kako planirana širina koridora cestovnih prometnica unutar naseljenih područja nije dovoljna za izgradnju suvremene prometnice prema načelima održivog prometnog planiranja. U predviđenim koridorima nije predviđen prostor za izgradnju zelenog pojasa, biciklističkih staza i adekvatnih pješačkih nogostupa. Iako se pješački nogostupi i biciklističke staze ne moraju izgraditi u prvoj fazi, potrebno je pravovremeno osigurati slobodan koridor za buduća proširenja. Sukladno daljnjoj analizi prostorno - planskih dokumenata utvrđena je degradacija elemenata i smanjenje širine koridora za nemotorizirani promet u odnosu na prethodni Prostorni plan uređenja. Naime, prema prijašnjim odredbama Plana bila je propisana izgradnja obostranog nogostupa nerazvrstanih cesta, a ne jednostranog, kao što je to propisano novim Prostornim planom.

Slika 10: Postojeće i planirane prometnice prema Prostornom planu Grada Novalje (izvor: Grad Novalja - SUMP)

Cestovna infrastruktura

Analizom infrastrukture cestovne mreže utvrđeno je da se ukupna mreža cestovnih prometnica na području Grada Novalje u dužini od oko 41,6 kilometara sastoji od:

- glavnih mjesnih ulica, oko 11 km (26 %), koje su u svrsi tranzitnog prometa te povezivanja Novalje s okolnim područjima
 - gradska obilaznica,
 - županijska cesta ŽC5210,
 - županijska cesta ŽC5151.
- sabirnih ulica, oko 7,8 km (18,7 %), koje čine arterijske pravce unutar naselja Novalja
 - Put Lokvice
 - Lunjski put
 - Škopaljska ulica
 - Caskin put
 - Slatinska ulica
 - Branimirova ulica
 - Trpimirova ulica
 - Obalni potez ulica
 - Ulica oko povijesne jezgre.
- ostalih ulica, oko 22,8 km (55,3 %) koje opskrbljuju prometom glavne mjesne ulice i sabirne ulice.

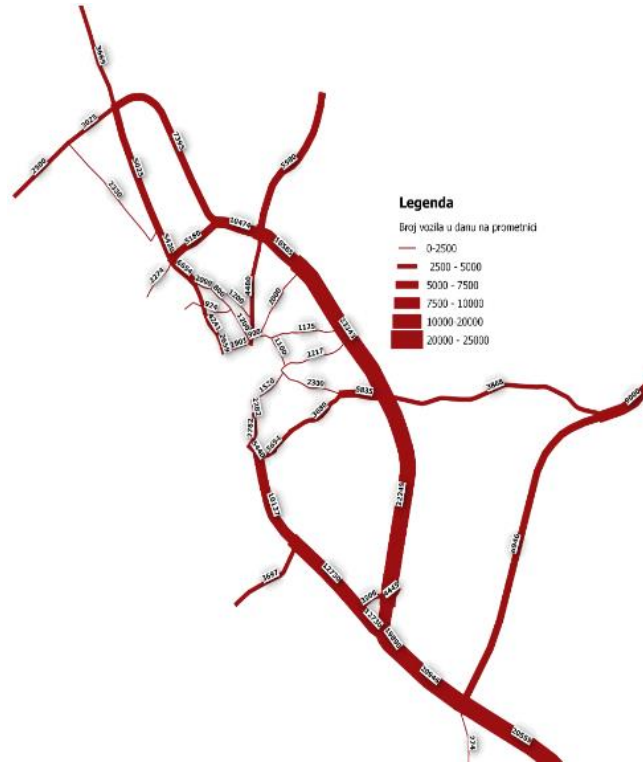
Ukupan udio sabirnih i ostalih ulica čini 74 % prometnica na području Grada, a one svojim projektno - oblikovnim elementima ne udovoljavaju adekvatnoj razini usluge u vrijeme turističke sezone. Primarni problem na predmetnim ulicama predstavlja nedostatna širina prometnog koridora, odnosno nedostatna širina prometnih traka, horizontalna nepreglednosti zavoja, raskrižja i priključaka što generalno umanjuje razinu prometne sigurnosti. Također, na značajnom djelu prometnica nije postavljena adekvatna signalizacija, zbog čega je postojeće stanje prometne signalizacije na području Grada Novalje ocijenjeno nezadovoljavajućom ocjenom.

Studija je analizom tranzitnih tokova postojeće obilaznice utvrdila broj vozila u tranzitu ovisno o pojedinoj dionici, odnosno izvorišno-odredišne točke prometnih tokova. Studija održive mobilnosti zaključuje da u prosjeku 79 % prometnih tokova ima odredište u zoni Grada Novalje. Od ukupno oko 17.600 vozila koja dnevno uđu u Grad, njih 4.050 (23 %) izađe unutar jednog sata (ulaz/izlaz na istoj lokaciji unutar istog sata). S obzirom na to da istraživanje intenziteta i distribucije prometnih tokova predstavlja osnovu za detekciju prometnih problema kao i kreiranje rješenja, u sklopu SUMP studije provedena je detaljna analiza prometnih tokova u turističkoj sezoni 2018. i 2019. godine. Utvrđeno je najveće opterećenje na dionici gradske obilaznice (ŽC5210) od raskrižja s državnom cestom D106 do raskrižja sa Škopaljskom ulicom, koje iznosi između 18.585 –23.343 vozila dnevno. Unutar urbanog djela Grada najopterećenije prometnice su:

- Slatinska ulica (oko 10.137 vozila dnevno)
- Ulica braće Radić (oko 6.654 vozila dnevno)
- Lunjski put (oko 5.400 vozila dnevno)
- Ulica kneza Trpimira (oko 5.180 vozila dnevno)
- Škopaljska ulica (oko 4.000 vozila dnevno)
- Ulica S.S. Kranjčevića (oko 3.600 vozila dnevno)

Prosječan godišnji ljetni promet koji je utvrđen na cestovnoj mreži Grada Novalje ukazuje na višesatnu potkapacitiranost cestovne mreže što uzrokuje znatne probleme u odvijanju prometnih tokova na području Grada, osobito na gradskoj obilaznici. Također, potkapacitiranost mreže zajedno s neadekvatnim projektno-oblikovnim elementima većeg dijela prometne infrastrukture u središtu Grada negativno utječe na prometnu sigurnost svih sudionika u prometu.

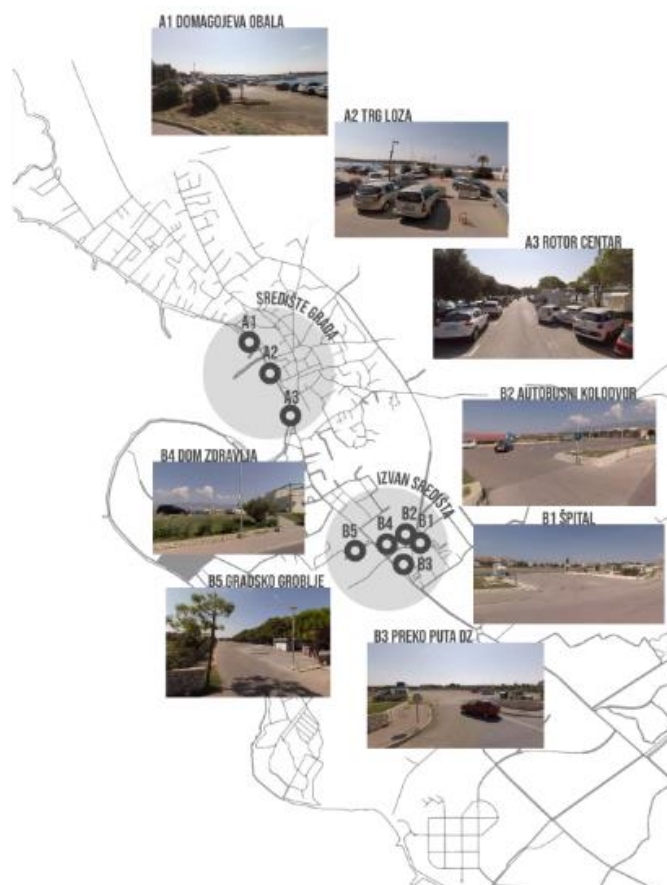

Slika 11: Kartografski prikaz prometnog opterećenja Grada Novalje (izvor: Grad Novalja - SUMP)

Parkirališta

Studija je analizom obuhvatila i 589 parkirališnih mjesta od čega je šest mjesta rezervirano za osobe s invaliditetom i četiri mjesta za taksu vozila. Analizirani kapaciteti u središtu Grada broje 180 parkirališnih mjesta (udio od oko 30 % ukupnog kapaciteta), dok kapacitet parkirališta izvan središta Grada iznosi 409 parkirališnih mjesta (70 %). Razlog velike razlike u parkirališnoj ponudi središta Grada i vanjskog područja je prostorna karakteristika predmetnih lokacija, odnosno prostorna ograničenja središta Grada. Postojeće stanje lokalizacije parkirališnih kapaciteta predstavlja dobar preduvjet za postepenu revitalizaciju središta Grada uz izmještanje parkirališne ponude na rubne dijelove Grada. Naime, prema suvremenim istraživanjima i pozitivnoj praksi zapadnoeuropskih gradova ustanovljeno je da smanjenje parkirališnih kapaciteta u središtu gradova pozitivno utječe na atraktivnost gradskog prostora i povećanje gospodarskih aktivnosti. Razlog tome je oslobađanje sve vrijednijeg urbanog prostora i njegova prenamjena u ekonomski isplativije sadržaje nego što je parkiralište. Osim toga, pozitivan utjecaj ustanovljen je i na modalnoj razdiobi prometnih kretanja u korist održivih oblika prometovanja. Na području Grada u sklopu privatnih objekata, kao što su hoteli i kampovi, postoje punionice za električne automobile. Međutim, primjetan je nedostatak punionica za električne automobile na javnom gradskom prostoru.

Analizom kapaciteta ovisno o naplati utvrđeno je da je od ukupnog broja analiziranih parkirališnih mjesta njih 535 (91 %) pod sustavom naplate, dok se njih 54 (9 %) ne naplaćuje. Najveći broj parkirališnih mjesta ima najmanju cijenu parkiranja po satu. Razlog tome je što se navedena mjesta nalaze izvan središta Grada gdje nema striktnih prostornih ograničenja za veličinu parkirališta. Postojeće stanje ukazuje na pogodne čimbenike za implementaciju Park & Ride usluge s ciljem rasterećenja središta Grada od osobnih vozila. Također, bitno je istaknuti da su sva analizirana parkirališta izvan-ulična. Zaključno tome, u Gradu Novalji nije zastupljena praksa potenciranja uličnih parkirališnih mjesta što je s aspekta održivog prometnog planiranja izrazito pozitivno.

Slika 12: Najznačajnija mjesta za parkiranje na području Grada Novalje (izvor: Grad Novalja - SUMP)

Pješačka i biciklistička infrastruktura

U studiji održive mobilnosti iz 2018. godine (eng. *Sustainable Urban Mobility Plans*, SUMP) analizirani su tokovi nemotoriziranog prometa te je utvrđen veliki intenzitet na području cijelog Grada, osobito u središtu. Na predmetnom području prevladava veliki broj pješaka te sve veći broj električnih vozila (npr. električni romobili, električni bicikli, engl. *Segway*) te se zbog sve veće popularizacije takvog načina mobilnosti predviđa da će njihov broj u budućnosti biti još veći.

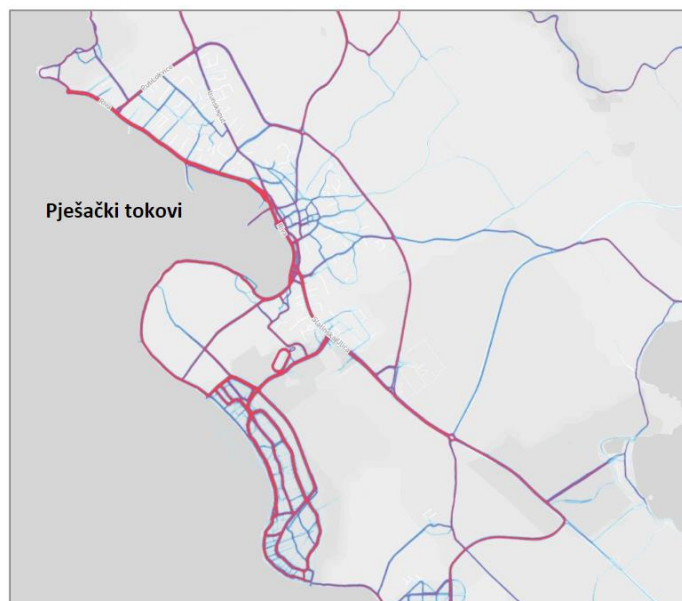
SUMP kao pozitivan primjer na području Grada Novalje ističe pješačke površine u dužini oko 2 km uz more (riva) koje se osim u turističke i rekreacijske svrhe mogu koristiti i u svrhu prometnog povezivanja priobalnog područja Grada. Osim navedenih lokacija, Studija ističe kako na ostatku prometne mreže Grada

postojeća pješačka infrastruktura ima brojne nedostatke i velikim dijelom je nepostojeća što se najviše očituje u vrijeme turističke sezone kada su pješaci primorani kretati se kolnikom. Analizom infrastrukture pješačkog prometa utvrđeno je da na području Grada Novalje pješačke zone obuhvaćaju površinu od oko pet hektara koja je omeđena ulicama:

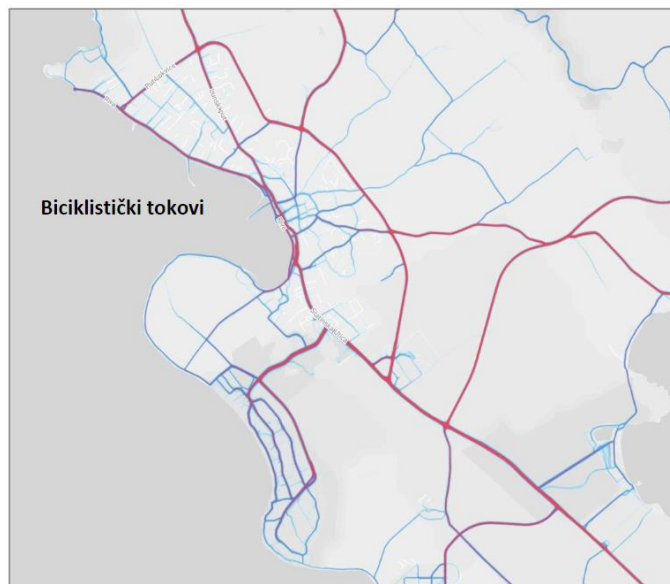
- Ul. kralja Tomislava
- Obala Petra Krešimira IV
- Murvica
- Velebitska ulica.

Analizom pješačkih tokova na području šireg gradskog područja, SUMP-om je utvrđeno kako je najopterećenija lokacija Ž5210 (Supermarket Konzum i ROTO) s prosjekom od 75 pješaka po satu u vršnom periodu 19:00 –20:00h. S druge strane, lokacija Caskin put u istom vremenskom periodu broji u prosjeku 34 pješaka po satu. Mali broj pješaka ukazuje na činjenicu da gradska obilaznica ne predstavlja atraktivno područje za pješčenje.

Slika 13: Intenzitet nemotoriziranih tokova – pješaci (izvor: Grad Novalja - SUMP)

Analizom biciklističke infrastrukture Studija održive mobilnosti utvrdila je kako osim rekreacijskih ruta, na području Grada Novalje nema izgrađenih / označenih biciklističkih staza. Tokovi biciklističkog prometa relativno jednakog intenziteta zabilježeni su na sve četiri lokacije prilikom čega je na lokaciji Ž5210 (Supermarket Konzum i ROTO) utvrđen najveći intenzitet biciklista s prosječnom vrijednosti od oko 41 biciklista po satu u vršnom periodu (08:00 – 09:00h). Analizom dostupne baze za Republiku Hrvatsku razvidno je da je na području Grada Novalje izražen pješački i biciklistički promet u vrijeme sezone. Ne postoji sustavno evidentiranje postojećih i potencijalnih biciklističkih staza te je istovremeno neiskorišten potencijal za biciklističke staze na području Zaglava koje karakterizira posebnost kamenitog pejzaža.

Slika 14: Intenzitet nemotoriziranih tokova – biciklisti (izvor: Grad Novalja - SUMP)

Pomorska infrastruktura

Na području Grada Novalje nalazi se 6 luka otvorenih za javni promet: Novalja, Žigljen, Tovarnele, Drljanda, Metajna i Stara Novalja. Većina luka na području Grada je otvoreno za javni promet te su uspostavljeni komunalni vezovi i to: Novalja - 370, Tovarnele - 57, Drljanda - 7, Metajna - 10, Stara Novalja - 10. Jedino se u luci Žigljen odvija isključivo putnički promet, odnosno nema komunalnih niti nautičkih vezova. Luka Žigljen povezuje otok Pag sa kopnom, a preko nje se odvija državna trajektna linija Prizna - Žigljen koju obavlja brodar „Jadrolinija“ Rijeka.

Kapaciteti za prihvatanje nautičara su ograničeni. Novalja ima 20 nautičkih bova i 5 nautičkih obalnih vezova, Tovarnele nakon rekonstrukcije i dogradnje luke ima 7 nautičkih vezova, Drljanda 3 vezova, Metajna 8 vezova dok Stara Novalja nema nautičkih vezova.

U svim lukama ostavljen je dio operativne obale za prihvatanje ribarskih i turističkih brodova kako bi se omogućio ukrcaj i iskrcaj putnika odnosno tereta. Luka Tovarnele zadovoljava najviše kriterije s obzirom na nedavnu rekonstrukciju i dogradnju navedene luke, dok je ostale luke potrebno urediti s dodatnim vezovima i popratnom infrastrukturom kako bi se zadovoljili najviši kriterije. Na području Luke Novalja nedavno je završen projekt postavljanja pontona, ukupne vrijednosti oko 5 mil. kuna.

Postojeći i planirani kapaciteti luka posebne namjene na području Grada prema prostorno-planskoj dokumentaciji su:

- Luke nautičkog turizma:
 - Novalja, 400 vezova u moru, 400 vezova na kopnu
 - Stara Novalja, 50 vezova u moru
 - Tovarnele, 50 vezova u moru
- Luke otvorene za javni promet županijskog značaja:
 - Novalja (postojeća)
 - Drljanda (postojeća)
- Luke otvorene za javni promet lokalnog značaja:
 - Stara Novalja (postojeća)

- Tovarnele (postojeća)
- Metajna (postojeća)
- Zubovići (planirana)

Radi upravljanja, gradnje i korištenja luka otvorenih za javni promet županijskog i lokalnog značaja na području Grada Novalje osnovana je Lučka uprava Novalja. Lučka uprava obavlja sljedeće djelatnosti u svom djelokrugu rada: briga o gradnji, održavanju, upravljanju, zaštiti i unapređenju pomorskog dobra koje predstavlja lučko područje, gradnja i održavanje lučke podgradnje, stručni nadzor nad gradnjom, održavanjem, upravljanjem i zaštitom lučkog područja (lučke podgradnje i nadgradnje), osiguravanje trajnog i nesmetanog obavljanja lučkog prometa, tehničko-tehnološkog jedinstva i sigurnost plovidbe, osiguravanje pružanja usluga od općeg interesa ili za koje ne postoji gospodarski interes drugih gospodarskih subjekata, usklađivanje i nadzor rada ovlaštenika koncesije koji obavljaju gospodarsku djelatnost na lučkom području, donošenje odluke o osnivanju i upravljanju slobodnom zonom na lučkom području sukladno propisima koji uređuju slobodne zone, drugi poslovi utvrđeni zakonom. Ukupna površina lučkog područja kojim upravlja Županijska lučka uprava Novalja iznosi 582.380 m² od čega je 524.100 m² površine morskog akvatorija i 58.280 m² kopnenog dijela.

S ciljem unapređenja svih oblika prometa (cestovnog, biciklističkog, pješačkog i pomorskog) Grad Novalja s relevantnim institucijama planira ulagati u izgradnju i modernizaciju prometa i povezane infrastrukture na području Grada. Predmetni projekti kojima se trenutno stanje nastoji unaprijediti sažeti su u tablici niže.

Tablica 43: Planirani projekti u području prometa (izvor: Grad Novalja)

Rb.	Naziv projekta	Planirani početak i završetak projekta	Vrijednost projekta
1.	Izgradnja / uređenje / rekonstrukcija mreže prometnica na području Grada Novalje	2022. – 2025. godine	45.500.000 kn
2.	Izgradnja nove gradske obilaznice	2023. – 2025. godine	40.000.000 kn
3.	Uređenje prometnica i zajedničke infrastrukture - Poduzetnička zona Prozor – Zaglava	2022. – 2025. godine	35.000.000 kn
4.	Izgradnja rotora Zrće - Gajac	2023. – 2026. godine	10.000.000 kn
5.	Uređenje prometnice DC106- Škuncini stani – Gajac	2023. – 2024. godine	7.200.000 kn
6.	Izgradnja pješačko biciklističke staze uz DC106	2023. – 2024. godine	4.000.000 kn
7.	Izgradnja i uređenje biciklističkih staza na području Zaglava	2023. – 2024. godine	15.000.000 kn
8.	Izgradnja prometnice DC106-Dabo Peranići-Kamp Straško	2023. – 2025. godine	4.500.000 kn
9.	Sanacija klizišta i odrona na pješačkoj stazi Zubovići-Dražica	2022. – 2023. godine	1.500.000 kn
10.	Izgradnja tracking staza	2023. – 2029. godine	3.000.000 kn
11.	Ulaganje u modernizaciju voznog parka Javnog gradskog prijevoza	2023. – 2028. godine	50.000.000 kn
12.	Uređenje poučno – edukativnih šetnica na području Grada	2023. – 2028. godine	10.000.000 kn
13.	Izgradnja i uređenje luke Novalja	2023. – 2026. godine	85.000.000 kn

14.	Uređenja luke Metajna	2022. – 2023. godine	22.000.000 kn
15.	Rekonstrukcija i dogradnja trajektnog pristaništa Žigljen	2019. – 2023. godine	73.400.000 kn

4.1.2 Vodoopskrba i odvodnja

Sustav vodoopskrbe i odvodnje na području Grada Novalja u nadležnosti je tvrtke Komunalije d.o.o. Trgovačko društvo Komunalije d.o.o. registrirano je kao društvo s ograničenom odgovornošću, sa sjedištem u Novalji, Čiponjac jug 6, a tvrtka je u 100 % vlasništvu Grada Novalje kao jedinog osnivača. Tvrtka je zapošljavala 38 djelatnika u 2021. godini. Komunalije d.o.o. opskrbljuje vodom i vrši usluge odvodnje otpadnih voda za stanovnike Grada Novalje, a obuhvaća i naselja Caska, Gajac, Jakišnica, Kustići, Lun, Metajna, Potočnica, Stara Novalja, Vidalići i Zubovići. Misija tvrtke je kontinuirana, sigurna, ekonomična i kvalitetna usluga vodoopskrbe i odvodnje. Komunalije godinama posluju uspješno, a na što ukazuje i tablica niže s financijskim pokazateljima. Tijekom 2020. godine prihodi su se smanjili, ali to je očekivano s obzirom na nisku razinu turističkih ostvarenja zbog pandemije COVID-19.

Tablica 44: Financijski pokazatelji poslovanja Komunalija d.o.o. (izvor: Izvješće uprave za 2020. godinu)

Financijski pokazatelj	2019. (kuna)	2020. (kuna)	2020./2019.
Prihodi (ukupno)	16.725.389	13.401.569	-20%
Vodovod	9.585.603	7.359.778	-23%
Odvodnja	3.656.825	2.990.441	-18%
Priključci i suglasnosti	468.615	347.158	-26%
Ostali prihodi od prodaje	3.600	1.500	-58%
Ostali prihodi	3.010.746	2.702.692	-10%
Poslovni troškovi (ukupno)	(15.007.096)	(13.619.284)	-9%
Dobit/gubitak iz redovnog poslovanja	1.718.293	(217.715)	-113%
Dobit/gubitak iz financijskih aktivnosti	274.447	179.712	-35%
Dobit prije oporezivanja	1.992.739	(38.003)	-102%
Dobit/gubitak tekuće godine	1.622.752	(38.003)	-102%

Međutim, na regionalnoj razini dolazi do okrupnjavanja vodoopskrbnih poduzeća, tako tvrtka Komunalije d.o.o. postaje dio tvrtke Vodovod hrvatsko primorje - južni ogranak, koja će opskrbljivati vodom grad Senj, općinu Karlobag te otoke Rab i Pag, odnosno Grad Novalju. Okrupnjavanje poduzeća je izazov na kojeg tvrtka Komunalije d.o.o. treba biti spremna. Drugi značajan izazov u današnje vrijeme predstavlja značajno poskupljenje energenata (odnosno električne energije), a što neposredno izaziva i poskupljenje vode i pripadajućih usluga.

Za vodoopskrbu se koristi voda s kopna iz vodovoda Hrvatskog primorja - južnog ogranka kapaciteta 180 l/s. Lokalna izvorišta, premda nedostatna za potpunu vodoopskrbu predstavljaju dragocjenu i sigurnosnu rezervu za eventualne posebne situacije u slučaju prekida dovoda vode s kopna. Ispitivanje zdravstvene

ispravnosti vode za piće na vodovodnoj mreži obavlja se prema Pravilniku o zdravstvenoj ispravnosti vode za piće NN 182/04. Ispitivanja obavlja Zavod za javno zdravstvo Zadarske županije uzimajući uzorke tijekom cijele godine sa svih područja Otoka Paga, a Zavod za javno zdravstvo Ličko-senjske županije za Novalju .

Infrastruktura vodoopskrbe uglavnom zadovoljava postojeće potrebe u vansezonskom i sezonskom opterećenju. Međutim, budući razvitak priobalnog turističkog područja tražit će dopunu postojećih cjevovoda i rezervoara kao i poboljšanje pojedinih dionica regionalnog cjevovoda na kopnu, kako bi se na područjima svih naselja u budućnosti tijekom perioda vršnog opterećenja (turistička sezona) osigurala konstantna i kvalitetna vodoopskrba. Plan je izgradnja cjevovoda na kopnu od Stinice do Svetog Jurja (Hrnotine) duljine cca 30km. Osim toga planira se izgradnja novog vodozahvata iz rijeke Gacke i Like, sa izgradnjom novog vodoopskrbnog tunela i cjevovoda do uređaja za preradu vode na lokaciji Hrnotine kako sustav više ne bi bio povezan sa sustavom hidrocentrale Senj. Uređaj za preradu vode na lokaciji Hrnotine se mora nadograditi.

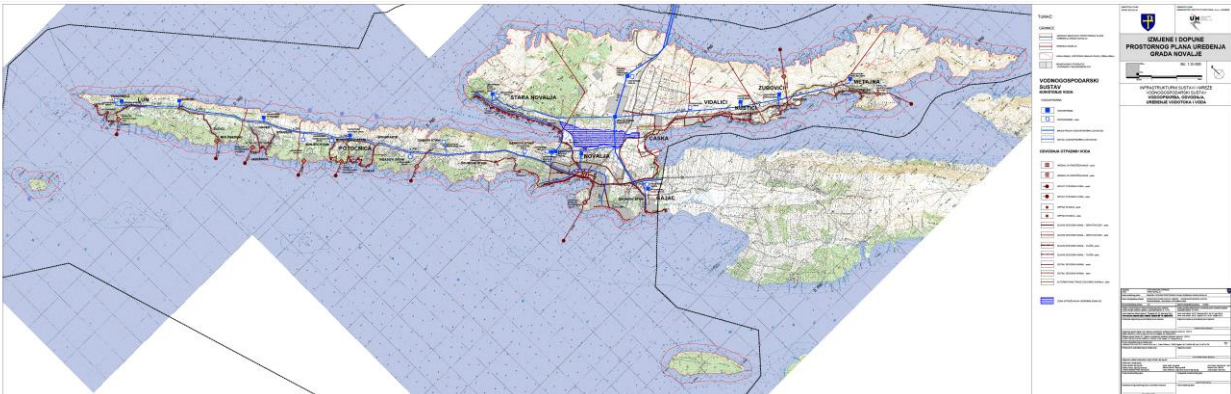
Glavna cirkulacija vode na otoku odvija se podzemnom hidrografskom mrežom. Reljefno uzdignuti dijelovi koji prate središnji dio Luna i potez Zaglava – Barbat pružaju se paralelno s planinskim lancem Velebita i tektonskom strukturom susjednih otoka. Ove uzvisine pružaju se longitudinalno od jugoistoka prema sjeverozapadu, paralelno jedna s drugom, a među njima nalaze se udoline s ravnica, poljima i morskim uvalama. Na području Novalje nalaze se dva izvora pitke vode koji su izvan eksploatacije i obuhvaćaju: Kaptaza "Škopalj" u novaljskom polju s kapacitetom od cca 5,0 l/sec i Kaptaza u naselju Metajna, vrlo malog kapaciteta. Ovi izvori nisu u funkciji vodoopskrbe, a njihovo aktiviranje zahtijevalo bi značajna financijska sredstva. Radi toga štite se samo kao potencijalni (rezervni) vodoopskrbni resursi. Postojeća mreža vodotoka vrlo je ograničena i prvenstveno obuhvaća bujične potoke koji prolaze unutar razvedene konfiguracije terena (udoline), te su uglavnom suhi. Značajniji bujični vodotok predstavlja bujica Vandikandija (područje Luna), dok jedan od aktivnih vodotoka čini potok kroz Novaljsko Polje vezan uz izvorište Škopalj odnosno močvarni dio polja. Navedeni vodotoci nemaju utjecaja na korištenje prostora.

Organiziranu odvodnju otpadnih voda na području Grada Novalje imaju riješeno samo naselje Novalja, Gajac i Stara Novalja. Na području ostalih naselja na području Grada Novalja nema sustavno izvedene kanalizacije, već se odvodnja otpadnih voda rješava većinom putem septičkih jama. Međutim, septičke jame ne osiguravaju potpunu vodonepropusnost, tako da dio tih otpadnih voda dospijeva u podzemlje i more. Prikupljanje otpadnih voda s područja naselja Gajac riješeno je u potpunosti kroz sustav odvodnje s uređajem za pročišćavanje, koji predstavlja važan županijski objekt u funkciji očuvanja okoliša. Odvodnja u cjelini ne prati vodoopskrbu pa su prisutne neželjene posljedice koje utječu na kvalitetu obalnog mora, posebno u zatvorenim zaljevima sa sporom izmjenom morske vode (Paški zaljev, Uvala Stara Novalja i dr.).

Grad Novalja ima riješen kanalizacijski sustav samo za veći dio Novalje, naselje Gajac, plažu Zrće, Staru Novalju – dio, i autokamp Straško. Sustav je spojen na mehanički pročišćivač s podmorskim ispustom. Ostalo područje Grada nema kvalitetno riješenu odvodnju otpadnih voda pa su još potrebna znatna ulaganja za dogradnju sustava i njegovu modernizaciju. Važno je napomenuti da na ovom području količina otpadnih voda u ljetnom razdoblju petnaest puta je veća od količine u zimskom periodu zbog povećanog broja korisnika u turističkoj sezoni. Otpadne vode područja naselja Novalje sakupljaju se obalnim kolektorom i putem šest crpnih stanica prebacuju u glavni gravitacijski kolektor prema uređaju Vrčić. Sekundarna mreža razvijena je u širem centru Novalje, većim mjesnim ulicama (Lunjski put, Slatinska ulica, Primorska ulica, Škopaljska ulica), te u većem dijelu ulica koje se naslanjaju na njih. Postotak priključenosti naselja iznosi oko 95 %. Sekundarna mreža nedavno je izvedena u dijelovima Novalje Burin

bok, Brneštre i Lokunje, ali nije izgrađena u svim ulicama koje su predviđene urbanističkim planovima uređenja. Otpadne vode naselja Gajac prebacuju se putem tlačno - gravitacijskih kolektora (dvije crpne stanice u naselju Gajac) u Novalju, te se s otpadnim vodama naselja Novalje odvođe na uređaj Vrtić. U ovom naselju svi objekti su priključeni na kanalizaciju. Za odvođenje otpadnih voda autokampa Straško na uređaj Vrtić, izgrađena je jedna crpna stanica, i tlačno-gravitacijski kolektor do spoja na kolektor, koji vodi od naselja Gajac do Novalje. Otpadne vode iz Stare Novalje prebacuju se u Novalju, za sada, preko dvije crpne stanice (u konačnici bit će ih deset, uključujući građevinsku zonu Boškinac). Otpadne vode područja plaže Zrće odvođe se putem jedne crpne stanice i tlačno-gravitacijskog kolektora do spoja na gravitacijski kolektor koji vodi od naselja Gajac do Novalje. Na kanalizacijski sustav spojeni su svi objekti na ovoj plaži. Uređaj za pročišćavanje otpadnih voda na rtu Vrtić izgrađen je 1989., a djelomično rekonstruiran 1999. Sastoji se od stanice za prihvatanje sadržaja septičkih jama, grube rešetke, aeriranog pjeskolova-mastolova, kompresorske stanice, taložnice za zimsko opterećenje i mjerača protoka. Na uređaju je izveden mimoilazni vod koji spaja dovodno okno i okno taložnika kojim se nepročišćena otpadna voda može direktno ispuštati u podmorski ispust. Značajan izazov na području cijelog Grada Novalje predstavlja odvodnja oborinskih voda te uzrokuje sve veće probleme na prometnicama, ali i vlasnicima poljoprivrednih parcela. Nadalje, postojeći sustav odvodnje oborinskih voda potrebno je evidentirati i napraviti bazu podataka kako bi se isti mogao redovito čistiti te planski unaprijediti ovisno o raspoloživim financijskim sredstvima.

Slika 15: Sustav vodoopskrbe i odvodnje otpadnih voda na području Grada Novalje

Do kraja 2023. godine, Grad Novalja planira provesti projekt „Poboljšanje vodno-komunalne infrastrukture aglomeracije Novalja“. Komunalni sustavi Grada tijekom vršnih dana turističke sezone pod značajnim su pritiskom uslijed rasta komercijalnih i nekomercijalnih kapaciteta posljednjih desetak godina. Dio uskih grla održivog razvoja turizma Grada Novalje bit će riješen u okviru ovog projekta koji će doprinijeti očuvanju i zaštiti okoliša i ljudskog zdravlja te unapređenju javnog vodoopskrbnog sustava sa svrhom osiguranja kvalitete i sigurnosti usluga opskrbe pitkom vodom i to pomoću sjedećih mjera:

- Sanacija i dogradnja sustava javne vodoopskrbe i odvodnje i izgradnju uređaja za pročišćavanje otpadnih voda (UPOV), čime će se zadovoljiti kriteriji zaštite primatelja, a s druge strane, omogućit će se efikasniji pogon sustava odvodnje i pripadnog UPOV-a (planirana izgradnja UPOV-a je do kraja 2025. godine)
- Izgradnja UPOV-a II. stupnja pročišćavanja
- Proširenje i dogradnja sustava javne odvodnje na području aglomeracije, uz povećanje priključenosti stanovništva na sustav javne odvodnje

Ukupna vrijednost projekta iznosi 310.441.862,11 kuna (s PDV - om). Projekt se financira sredstvima iz Operativnog programa Konkurentnost i kohezija 2014. - 2020. Europskog fonda za regionalni razvoj, od čega bespovratna EU sredstva iznose 172.494.435,80 kuna, a nacionalno sufinanciranje 75,8 milijuna kuna.

U predmetnom području trenutno su planirani projekti navedeni u tablici niže.

Tablica 45: Planirani projekti u području vodoopskrbe i odvodnje (izvor: Grad Novalja)

Rb.	Naziv projekta	Planirani početak i završetak projekta	Vrijednost projekta
1.	Evidentiranje postojećeg sustava oborinske odvodnje	2023. – 2024. godine	100.000 kn
2.	Unapređenje sustava oborinske odvodnje	2023. – 2029. godine	10.000.000 kn
3.	Širenje komunalnog sustava na zapadni dio otoka	2023. – 2029. godine	200.000.000 kn

4.1.3 Gospodarenje otpadom

Grad Novalja donio je Plan gospodarenja otpadom Grada Novalje 2017. – 2022. koji je izrađen u svrhu definiranja okvira za održivo gospodarenje otpadom, što obuhvaća skup aktivnosti i mjera usmjerenih na sprječavanje nastanka otpada, smanjivanje količine otpada, provedbu sakupljanja, prijevoza, uporabe i zbrinjavanja otpada te nadzor nad tim aktivnostima i mjerama.

Od poslovnih djelatnosti koje generiraju otpad, na području Grada Novalje, registrirano je 140 aktivnih poslovnih subjekata (Tablica 2 - Popis djelatnosti koje generiraju otpad na području Grada Novalje).

Tablica 46: Popis djelatnosti koje generiraju otpad na području Grada Novalje, 2016. (izvor: HGK)

Djelatnost koja generira otpad	Broj poslovnih subjekata
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	6
Prerađivačka industrija	10
Opskrba vodom, otpadne vode, gospodarenje otpadom	2
Građevinarstvo	30
Trgovina na veliko i malo, popravak motornih vozila	25
Prijevoz i skladištenje	18
Pružanje smještaja i usluživanje hrane	62
Informacije i komunikacije	2
Poslovanje nekretninama	13
Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	13
Administrativne i pomoćne djelatnosti	23
Obrazovanje	3
Zdravstvena zaštita i socijalna skrb	1
Umjetnost, zabava i rekreacija	18

Ostale uslužne djelatnosti	18
Ukupno	244

Zbog dominantne turističke djelatnosti u Gradu Novalji, ukupne sakupljene količine komunalnog otpada, razmotrit će se i s aspekta broja turističkih noćenja, kako bi se dobile što vjernije količine sakupljenog otpada po stanovniku Grada Novalje. Sukladno navedenom, razvidno je da su količine komunalnog otpada znatno više u odnosu na prosjek u Republici Hrvatskoj, koji, za razmatrano razdoblje, prema nacionalnom Planu, iznosi oko 386 kg, po stanovniku, godišnje.

Tablica 47: Količina sakupljenog komunalnog otpada prema stanovniku i broju turističkih noćenja u Gradu Novalja, 2015. (izvor: Grad Novalja – Nacrt plana gospodarenja otpadom 2017. – 2022.)

Godina	Količina sakupljenog komunalnog otpada			
	Ukupno od turista (t)	Ukupno od stanovnika (t)	Po stanovniku (kg)	Po stanovniku s ekvivalentom broja turista *
2011	1.052	2.756	752,5	1.039,8
2012	1.115	3.020	816,6	1.118,0
2013	1.204	3.004	804,3	1.126,6
2014	1.288	2.501	663,1	1.004,6
2015	1.372	2.687	705,5	1,065,7
Prosjek	1.206	2.794	748,4	1.070,9

Napomena: količina se odnosi na ukupno sakupljeni otpad podijeljen samo na stanovnike Grada Novalje (pod teoretskom pretpostavkom da turisti uopće ne proizvode otpad, a kako je prikazano u Izvješću o komunalnom otpadu za 2015. godinu, HAOP, studeni 2016. godine)

Projekcije budućih količina komunalnog otpada se izrađuju sa ciljem točnijeg planiranja i lakšeg odlučivanja u politici gospodarenja otpadom. Primjetan je kontinuiran rast količine komunalnog otpada kroz godine (2011. – 2022.).

Tablica 48: Količina sakupljenog komunalnog otpada na području Grada (izvor: Grad Novalja – Nacrt plana gospodarenja otpadom 2017. – 2022.)

Godina	Količina sakupljenog komunalnog otpada		
	Ukupno od turista (t)	Ukupno od stanovnika (t)	Po stanovniku (kg)
2017	1.052	2.771,0	1.506,6
2018	1.115	2.812,7	1.578,9
2019	1.204	2.855,0	1.654,7
2020	1.288	2.898,0	1.743,1
2021	1.372	2.941,6	1.817,4
2022	1.206	2.985,9	1.904,6

Sastav komunalnog otpada mijenja se ovisno o sredini u kojoj nastaje i ovisi o mnogim faktorima, kao što su: standard stanovništva, tip naselja, postignuta razina komunalne higijene i svijesti stanovništva i slično.

Tablica 49: Sastav sakupljenog otpada u Gradu Novalja, 2011. - 2015. (izvor: Grad Novalja – Nacrt plana gospodarenja otpadom 2017. – 2022.)

Otpad (t)	2011	2012	2013	2014	2015
Otpadna ambalaža	-	-	-	-	-
Papir i kartonska ambalaža	-	149,7	137,0	204,2	180,2
Plastična ambalaža	8,8	33,7	73,9	14,9	46,0
Ambalaža od metala	-	1,4	5,8	4,3	10,3
Staklena ambalaža	64,8	77,2	79,6	72,5	91,2
Komunalni otpad	-	-	-	-	-
Papir i karton	86,2	-	-	-	-
Jestiva ulja i masti	-	1,5	-	-	-
EE oprema	1,8	2,0	-	-	-
Plastika	-	-	6,1	21,2	-
Metali	-	3,0	-	-	-
Miješani komunalni otpad	3.647,0	3.886,8	3.905,6	3.472,1	3.492,9
Glomazni otpad	-	-	-	-	238,3
Ukupno	3.808,6	4.135,4	4.208,0	3.789,1	4.058,9

Sakupljanje komunalnog otpada s područja Grada Novalje, obavlja poduzeće Arburoža d.o.o. Novalja, koje se nalazi u 100 % vlasništvu Grada Novalje. Organiziranim sakupljanjem komunalnog otpada u Gradu Novalji je obuhvaćeno 100 % stanovništva. Uz kućanstva, sakupljanje komunalnog otpada se obavlja i iz svih gospodarskih subjekata s područja Novalje. Za prikupljanje miješanog komunalnog otpada davatelj usluge osigurava korisnicima usluge:

1. tipizirani plastični spremnik volumena 120 litara
2. tipizirani plastični spremnik volumena 240 litara
3. tipizirani plastični spremnik 360 litara
4. tipizirani plastični ili metalni spremnik 1100 litara
5. polu podzemni spremnik volumena 5m³ sa nadogradnjom ili bez nje, na posebno određenim lokacijama.

Za prikupljanje biootpada davatelj usluge osigurava korisnicima usluge iz kategorije kućanstvo:

1. tipizirani plastični ili metalni spremnik volumena 120 litara
2. tipizirani plastični ili metalni spremnik volumena 240 litara
3. tipizirane vrećice volumena 120 litara.

Za prikupljanje reciklabilnog komunalnog otpada davatelj usluge osigurava korisnicima usluge iz kategorije kućanstvo:

1. tipizirani plastični spremnik volumena 120 litara
2. tipizirani plastični spremnik volumena 240 litara
3. tipizirani plastični ili metalni spremnik 1100 litara na zelenim otocima – posebno za staklo, plastiku, papir i metal
4. tipizirane vrećice volumena 60 litara za staklo
5. spremnike u reciklažnom dvorištu.

Za prikupljanje glomaznog otpada davatelj usluge osigurava korisnicima usluge kategorije kućanstvo:

1. prikupljanje na obračunskom mjestu ili mjestu primopredaje (ukoliko nije moguće prići obračunskom mjestu vozilom davatelja usluge), vozilima davatelja usluge sa otvorenim teretnim prostorom.
2. spremnike u reciklažnom dvorištu.

Broj kanti i kontejnera je promjenjiva kategorija te se prilagođava stvarnim potrebama korisnika, što se provodi kroz planove nabave poduzeća Arburoža d.o.o. Novalja. Odvoz sakupljenog komunalnog otpada, provodi se prema prethodno utvrđenom rasporedu, koji je dostupan na mrežnim stranicama poduzeća Arburoža d.o.o. Novalja. Krupni (glomazni) komunalni otpad se odvozi također prema prethodno utvrđenom rasporedu, koji je dostupan na mrežnim stranicama poduzeća Arburoža d.o.o. Novalja. Odvoz glomaznog otpada se provodi jednom tjedno u svim naseljima na području Grada Novalje.

Odvoz, odnosno prikupljanje otpada, provodi se vozilima opremljenima opremom koja onemogućava rasipanje, prolijevanje, odnosno ispuštanje otpada te širenje prašine i neugodnih mirisa. Prosječna starost voznog parka iznosi približno 6 godina i 3 mjeseca, a broj i tip vozila je promjenjiva kategorija koja se mijenja, sukladno potrebama korisnika i planovima optimizacije transportnih puteva, što se provodi kroz planove nabave poduzeća Arburoža d.o.o. Novalja.

U Gradu Novalji se provodi i odvojeno sakupljanje sastavnica komunalnog otpada, i to plastike, papira, stakla, metala i plastike. Odvojeno sakupljanje se obavlja iz većih gospodarskih subjekata (npr. kampovi, klubovi, hoteli i slično) te iz svih kućanstava s područja Grada Novalje, s tendencijom stalnog širenja obuhvata. Sakupljanje se obavlja putem kontejnera, kanti i vreća, različitog kapaciteta, prema prethodno utvrđenom rasporedu, koji je dostupan na mrežnim stranicama poduzeća Arburoža d.o.o. Novalja, a prema kojem se odvoz odvojenih sastavnica obavlja jednom mjesečno. Osim opisanim sistemom "od vrata do vrata", na području Grada Novalje se odvojeno sakupljanje sastavnica otpada obavlja i na dobrovoljnoj bazi, gdje stanovnici i turisti dopremaju i odlažu selektivno sakupljene sastavnice otpada u kontejnere postavljene na javno - prometnim površinama, odnosno na tzv. "zelenim otocima".

Prilikom sakupljanja sastavnica komunalnog otpada na "zelenim otocima", konstantno se detektiraju slijedeći problemi:

- Nesavjesno postupanje od strane stanovništva, u vidu nerazvrstavanja sastavnica te bacanja miješanog komunalnog otpada u postavljene spremnike.
- Prevratanje i uništavanje postavljenih spremnika od strane nepoznatih osoba.

Unatoč tome, u Gradu Novalji se bilježi stalan porast odvojeno sakupljenih sastavnica komunalnog otpada.

Ove godine je na području Grada izgrađeno i opremljeno postrojenja za sortiranje odvojeno prikupljenog otpadnog papira, kartona, metala, plastike i drugih materijala. Projektom se želi izgraditi postrojenje za

sortiranje odvojeno prikupljenog otpada koji se sastoji od zgrade unutar koje se odvijaju tehnološki procesi sortiranja, baliranja i skladištenja odvojeno sakupljenog otpada te zgrade za zaposlenike sa pripadajućim sanitarnim čvorom te garderobom. Ovim projektom pridonijelo se ukupnom boljitku života na području Grada Novalje, a posebno na lokaciji Uvala Zrće – Caska, s obzirom da je vizura navedenog prostora u velikoj mjeri nagrđena s ostacima otpadnih vrećica i sl.

U Gradu Novalji postoji skladište otpada. Skladište otpada je locirano u poduzetničkoj zoni Čiponjac, unutar zatvorene hale površine oko 770 m², koja osim kao skladište, služi i kao servisno - garažni objekt za smještaj vozila poduzeća Arburoža d.o.o. Novalja. Unutar zatvorene hale, vozila poduzeća Arburoža d.o.o. dovoze odvojeno sakupljene sastavnice komunalnog otpada sa "zelenih otoka", iz kućanstava i gospodarskih objekata. Sav dopremljeni otpad se vizualno pregledava, ručno razvrstava u odgovarajuće spremnike i kontejnere te odvojeno skladišti prema vrsti, svojstvu i agregatnom stanju. Pojedine sastavnice otpada (npr. papir, karton, plastika i slično), se, nakon vizualnog pregleda, ručno razvrstavaju i odvajaju za prešanje, gdje se, na postojećoj preši, oblikuju u pravokutne bale, veće gustoće (preko 500 kg/m³), pogodne za skladištenje i daljnji transport. Sav uskladišteni otpad se unutar hale skladišti do najviše godine dana, u roku kojih se predaje ovlaštenoj pravnoj ili fizičkoj osobi na uporabu.

Potreba za pretovarnom stanicom će se svakako pojaviti u trenutku zatvaranja odlagališta otpada Caska, kada će se otpad preostao nakon primarne selekcije, morati odvoziti na neku drugu lokaciju, odnosno prema CGO Biljane Donje, u Zadarskoj županiji. Trenutno je u planu izgradnja pretovarne stanice na lokaciji zatvorenog odlagališta otpada „Caska“.

U Gradu Novalji postoji reciklažno dvorište koje se koristi za vraćanje otpada natrag u korištenje. Predmetno dvorište locirano je u poslovnoj zoni Čiponjac, na ukupnoj površini od 2.580 m², od čega oko 785 m² prekriva asfaltirana efektivna površina za smještaj kontejnera i komunalne opreme. Reciklažno dvorište je izvedeno kao ravna, asfaltirana, prometno - manipulativna površina, na kojoj je postavljena odgovarajuća komunalna oprema za odvojeno skladištenje manjih količina posebnih vrsta otpada. Reciklažno dvorište ima uporabnu dozvolu te je u funkciji od 2015. godine.

U Gradu Novalji se nalazi odlagalište neopasnog otpada Caska, koje je smješteno unutar blage zavale, oko 3,5 km sjeveroistočno od centra Novalje, neposredno uz lokalnu cestu L59077 Novalja – Zubovići – Metajna i udaljeno je od mora oko 350 m. Na odlagalištu se, od 1970. godine odlaže miješani komunalni otpad (ključni broj 20 03 01) te građevni otpad i otpad od rušenja objekata (ključni broj 17), prikupljen s područja Grada Novalje i, manjim dijelom, s područja Općine Kolan. Odlagalište otpada Caska ima ukupnu površinu od 99.350 m², od čega se oko 40.000 m² koristilo za odlaganje otpada, do maksimalne visine oko 20 metara, u odnosu na okolni teren. Procjena je da je na lokaciji odloženo oko 200.000 t miješanog komunalnog i građevnog otpada. Odlagalište otpada Caska je u postupku sanacije, u skladu s Građevinskom dozvolom.

Grad Novalja planira gradnju gradnju postrojenja za biološku obradu i odvojeno prikupljanje biootpada, odnosno kompostana. U okviru projekta projektiraju se sljedeći dijelovi, tj. građevine: mosna vaga, poslovna zgrada, pomoćna zgrada, otvoreni asfaltni plato odnosno površina za pripremu i za naknadno postupanje s biootpadom i biorazgradivim otpadom te površina za sječku. Nadalje, planira se i izgradnja postrojenja za biološku obradu odvojeno sakupljenog biootpada i reciklažnog dvorišta za građevinski otpad čime će se riješiti problematika divljih deponija na širem području Grada Novalje.

U predmetnom području trenutno su planirani projekti navedeni u tablici niže.

Tablica 50: Planirani projekti u području gospodarenja otpadom (izvor: Grad Novalja)

Rb.	Naziv projekta	Planirani početak i završetak projekta	Vrijednost projekta
1.	Izgradnja i opremanje postrojenja za biološku obradu odvojeno sakupljenog biootpada – „Kompostana“	2023. – 2024. godine	7.500.000 kn
2.	Izgradnja i opremanje reciklažnog dvorišta za građevinski otpad	2023. – 2024. godine	5.000.000 kn
3.	Nabava pretovarne stanice za komunalni otpad	2023. – 2024. godine	300.000 kn
4.	Izgradnja Centra za ponovnu upotrebu	2023. – 2025. godine	400.000 kn
5.	Sanacija divljih odlagališta otpada	2023. – 2029. godine	300.000 kn

4.1.4 Zaštita prirode i prostora

Zaštita prirode

Prirodni resursi i njihove karakteristike značajno opredjeljuju gospodarsku djelatnost, a istovremeno determiniraju kvalitetu života stanovništva. Posebnosti i značaj Grada Novalje najviše su determinirane otočnim karakterom Grada. Kvaliteta prirodnih resursa i okoliša predstavlja značajnu odrednicu njegova dosadašnjeg i budućeg gospodarskog razvitka. Prirodni resursi na području Luna, Zrća i Caske, Straška i Paških stijena u Velebitskom kanalu predstavljaju dio prirodnih vrijednosti ne samo Ličko-senjske županije, već i Republike Hrvatske, pa su dijelom već registrirani kao zaštićena područja kulturne baštine Hrvatske.

Klima na području Grada Novalje je mediteranska s toplim, suhim ljetima i blagim zimama. Mikroklima sjeverozapadne i jugoistočne strane otoka se znatno razlikuju. Dok je sjeveroistočna strana izložena jakoj buri, jugozapadna strana je pod jakim utjecajem djelovanja mora. Najviše sati insolacije ostvaruje se u srpnju i to 340 – 360 sati, a najmanje u prosincu, siječnju i veljači. Najveće srednje temperature zraka izmjerene su u srpnju i kolovozu u iznosu 24,4 °C i 24,3 °C. Srednja mjesečna maksimalna temperatura zraka iznosi 27,8 °C u srpnju i 27,3 °C u kolovozu, dok srednja mjesečna minimalna temperatura iznosi 3,1 °C u siječnju. Prosječna količina godišnjih oborina iznosi 815 mm od čega u vegetacijskom periodu od 1.4. do 30.9. u prosjeku padne 325 mm. Najviše oborinama ima u listopadu, studenom i travnju, a najmanje u srpnju i kolovozu. U mjesecima sa najjačim oborinama događa se da u jednom danu padne do 200 mm oborina, što je vrlo nepovoljno radi mogućih erozije i poplavlivanja kraških polja. Na području cijelog Otoka Paga, a tako i Grada Novalje, kao važna okolišna karakteristika izdvaja se učestalo i snažno strujanje vjetra, odnosno bure. Paška bura rezultira izrazito čistim zrakom i soli u zraku, a što možemo biti vrlo korisno za ljudsko zdravlje. Stoga, potrebno je bolje iskoristiti brend paške bure, kao posebnog prirodnog fenomena na području Grada.

Područje Grada Novalje, kao i cijeli otok Pag, po svojim je geološkim karakteristikama izrazito krškog tipa. Najveći dio terena izgrađen je od karbonatnih stijena, a znatno manju površinu zauzimaju eocenski fliš, lapori i pješčenjaci. Teren izgrađen od eocenskog fliša uglavnom je pokriven smjesom pijeska, gline, sipara i breča. Ta područja ujedno predstavljaju i obradivo zemljište. Zbog "susreta" kontinentalne i mediteranske klime, na području Grada Novalje nalaze se šume bijelog graba i hrasta medunca (*carpinetum orientalis croaticum*) te šume crnike (*quercetum ilicis*) koja na jugozapadnim dijelovima stvara karakterističan, mediteranski ugođaj. Nešto kvalitetnije šumske površine nalaze se na jugozapadnim padinama Luna između Tovarnela i rta Sakarata, kod uvale Dubac, kod Straška, te na području Zrća. Šumarija Novalja provodi njegu, čišćenja, prorjeđivanja i zaštitu šuma. Bavi se i poslovima

protupožarne zaštite kroz izgradnju i održavanje protupožarnih prosjeka s elementima cesta i u ljetnim mjesecima s protupožarnim motrenjem i organizacijom ophodarsko-dojavne službe. Privatne šume se ne sijeku i ne čiste, što značajno povećava rizik za nastanak požara.

Povoljnija područja za razvoj vegetacije su flišne ravnice u dolinama, povoljne za razvoj poljoprivrede, uglavnom vinogradarstva te blaže jugozapadne padine otoka djelomično obraslo termofilnom šumom. Radi svoje specifičnosti i ljepote pojedini dijelovi maslinika na Lunu proglašeni su 1963.g. posebnim botaničkim rezervatom. Temeljem "Zakona o zaštiti prirode" (NN 70/2005.) Lun - nalazište divlje masline proglašeno je posebnim rezervatom (pretpostavlja se da neke imaju i više od dvije tisuće godina).

Obalno područje Grada Novalje sastoji se od mnoštva uvala, rtova, otočića i hridi. Jugozapadna obala je niska, a sjeveroistočna strma i visoka. Sa sjeveroistočne strane otoka nalazi se prostrana uvala Stare Novalje i Paški zaljev, a na jugozapadnoj obali uvala Novalja, Gajac – Braničevica, Straško i Babe – Mihovilje. Paški zaljev okružuje 27 km pješčanih plaža, a izgledom podsjeća na jezero, te predstavlja prostranu prirodno zaštićenu luku. Zona Caske obuhvaća sjeverozapadni dio zaljeva s naročito lijepim pješčanim plažama. Unutarnji dio zaljeva leži u smjeru jugoistok-sjeverozapad, na osi Pag – Caska te je dug 8,5 nautičkih milja. Paški zaljev, a osobito Paška vrata, izloženi su udarima bure. Međutim, uvale na sjeveroistočnom dijelu Zaljeva pružaju sigurna skloništa i sidrišta. Kod mjesta Vidalići, Kustići, Zubovići i Metajna postoje izgrađene obale za manje plovne objekte. Unutar zaljeva nalaze se brojne plaže, od kojih mnoge imaju izvore tekuće vode, što je posebno značajno s aspekta mogućnosti razvoja nautičkog turizma.

Zaštićena i evidentirana područja koja su zaštićena temeljem Zakona o zaštiti prirode obuhvaćaju:

- posebni rezervat (botanički) za lokalitet divlje masline na prostoru Luna, (1963, 21,93 ha)
- značajni krajobraz na području uvale Zrće, (1988, 259,09 ha)
- posebni rezervat (ornitološki) Kolanjsko Blato - blato Rogoza (dio), (1988, 174,91 ha)

Osim zaštićenih dijelova prirode, Prostornim planom uređenja Grada Novalje („Županijski glasnik“ LSŽ broj 21/07, 9/15, 22/16, 15/18, 18/20 i 29/22) se temeljem utvrđene namjene i režima korištenja prostora uspostavlja se planska zaštita prirodnih vrijednosti u kategoriji značajnog krajobraza na slijedećim područjima:

- područje Paških stijena Velebitskog kanala (uključivo uvala Svetojanj)
- cjelokupno područje k.o. Lun
- prostor poluotoka Zaglava - Uvala Slana - poluotok Furnaža
- šuma na lokalitetu Straško u Novalji
- šuma na dijelu područja Vrtić sa oblikovanjem kao mediteranski vrt
- šuma na dijelu između turističke zone Straško i urbane zone naselja sa oblikovanjem kao gradski park
- otoci Skrda i Dolfin

Nadalje, na području Grada Novalje uspostavljena je ekološka mreža, odnosno sustav prostorno bliskih ekološki značajnih područja važnih za očuvanje ugroženih vrsta i staništa. Ta područja uravnoteženom biogeografskom raspoređenošću pridonose očuvanju prirodne ravnoteže i biološke raznolikosti. Uredbom o ekološkoj mreži (Narodne novine br. 80/19) proglašena je ekološka mreža Republike Hrvatske koja je ujedno i ekološka mreža NATURA 2000. Za svako pojedino područje ekološke mreže utvrđene su ciljne vrste i stanišni tipovi. Sukladno Uredbi o ekološkoj mreži („Narodne novine“, broj 80/19) područje

obuhvata Prostornog plana uređenja Grada Novalje nalazi se dijelom u ekološkoj mreži i to na području značajnom za vrste i stanišne tipove te na području očuvanja značajno za ptice:

- HR1000023 SZ Dalmacija i Pag
- HR1000033 Kvarnerski otoci

Također, u programu Područja očuvanja značajna za vrste i stanišne tipove – POVS (Predložena područja od značaja za zajednicu – PSCI) predložena su dodatna područja od posebne brige za očuvanje:

- HR2000911 Kolansko blato – Blato Rogoza
- HR2001021 Lun
- HR3000026 Dolfin i otoci
- HR3000038 Uvale Svetojanj V. i M.; uvala Lusk
- HR3000039 Uvala Caska – od Metajne do rta Hanzina
- HR3000040 Pag – od uvale Luka V. do rta Krištofor
- HR3000041 Paška vrata
- HR3000059 Otoci Škrda i Maun
- HR3000179 Lun – podmorje
- HR3000180 Uvala Stara Novalja
- HR4000019 Paške stijene Velebitskog kanala (Rt Deda – Rt Krištofor)

Zbog svoje veličine i zbog činjenice da je Grad Novalja sa naseljima naseljen samo sa 25 st/km² čini taj prostor razmjerno malo „ugroženim“ i naseljenim. Svejedno, potrebno je provoditi i mjere za poboljšanje i unapređivanje prirodnoga, kultiviranoga i kulturnog krajobraza, kao i mjere za sprječavanje nepovoljnog utjecaja na okoliš.

U predmetnom području trenutno su planirani projekti navedeni u tablici niže.

Tablica 51: Planirani projekti u području zaštite prirode (izvor: Grad Novalja)

Rb.	Naziv projekta	Planirani početak i završetak projekta	Vrijednost projekta
1.	Sadnja drvoreda uz gradsku obilaznicu	2024. – 2026. godine	1.500.000 kn
2.	Uređenje park šume Straško	2023. – 2026. godine	4.000.000 kn

Prostor

Područje Grada Novalje nalazi se teritorijalno unutar Ličko-senjske županije na otoku Pagu. Čitavo područje Grada Novalje nalazi se unutar zaštićenog obalnog područja mora (ZOP-a). Površina Grada Novalje iznosi 93,36 km².

Grad Novalja intenzivno radi na izradi prostorno planske dokumentacije. Prostorno planiranje na području Grada Novalje je dosta izazovno, dinamično, i zahtjevno zbog niza prednosti prostora ali i potencijalnih prijetnji zbog pretenzija na neizgrađeno građevinsko područje, odnosno zahtjevima za nekontrolirano širenje građevinskog područja.

Do 2007. godine na snazi je bio Prostorni plan b.o.Pag (1984.g), uvjeti gradnje bili su isti za sva naselja (od Luna do Metajne). Na osnovu tog Plana je i izgrađena većina apartmanskih zgrada na području Grada Novalje. U periodu od 2007. do 2022. godine donesen je prostorni plan i 20 urbanističkih planova, sa svim izmjenama i dopunama prostornog plana i izmjenama i dopunama urbanističkih planova ukupno je

doneseno 40 planova. Grad Novalja je donio 2007. godine novi Prostorni plan, te izmjene i dopune 2015, 2016, 2018, 2020 i zadnje izmjene i dopune u studenom 2022. godine. U studenom 2022. godine je pokrenuta izrada VI. Izmjena i dopuna Prostornog plana. Dok je trenutno u izradi izmjena i dopuna Prostornog plana, 7 izmjena i dopuna urbanističkih planova i izrada urbanističkog plana uređenje luke Žigljen.

U važećem prostornom planu su jasno razgraničeni uvjeti gradnje za urbane i ruralne cjeline, te za izdvojene turističke zone. Problematika je za područje k.o. Lun i k.o. Barbatu zbog neadekvatnih katastarskih podloga na kojima se ne mogu izrađivati urbanistički planovi, nužna je nova izmjera.

Prostorni i urbanistički planovi na snazi:

- Prostorni plan uređenja Grada Novalje - („Županijski glasnik“ LSŽ broj 21/07, 9/15, 22/16, 15/18, 18/20 i 29/22)
- Urbanistički plan uređenja naselja Novalja - („Županijski glasnik“ LSŽ broj 16/16, 4/17 i 29/22)
- Urbanistički plan uređenja luke Novalja - („Županijski glasnik“ LSŽ broj 22/17, 19/20 i 41A/21)
- Detaljni plan uređenja poduzetničke zone Čiponjac - („Županijski glasnik“ LSŽ broj 13/04, 13/10, 4/18 i 18/20)
- Urbanistički plan uređenja dijela poduzetničke zone Čiponjac - („Županijski glasnik“ LSŽ broj 7/20)
- Urbanistički plan uređenja gospodarske zone Zaglava-Prozor („Županijski glasnik“ LSŽ broj 11/12 i 30/20)
- Urbanistički plan uređenja solarnog parka Zaglava (SP) („Županijski glasnik“ LSŽ broj 30/20).
- Detaljni plan uređenja centralne zone Dubić („Županijski glasnik“ LSŽ broj 22/03)
- Urbanistički plan uređenja plaže Zrće sa turističkim punktom (T4) („Županijski glasnik“ LSŽ broj 10/21).
- Urbanistički plan uređenja dijela turističke zone Boškinac („Županijski glasnik“ LSŽ broj 20/18)
- Urbanistički plan uređenja naselja Stara Novalja („Županijski glasnik“ LSŽ broj 18/11, 9/16 i 18/20)
- Urbanistički plan uređenja naselja Caska („Županijski glasnik“ LSŽ broj 21/12)
- Urbanistički plan uređenja naselja Potočnica („Županijski glasnik“ LSŽ broj 20/10)
- Urbanistički plan uređenja naselja Jakišnica (Jakišnica, Gager, Stanišće) - („Županijski glasnik“ LSŽ broj 12/19)
- Urbanistički plan uređenja Dubac („Županijski glasnik“ LSŽ broj 18/11)
- Urbanistički plan uređenja dijela građevinskog područja Dubac – Varsan koji je planiran za urbanu sanaciju („Županijski glasnik“ LSŽ broj 12/19)
- Urbanistički plan uređenja kampa Straško („Županijski glasnik“ LSŽ broj 13/10, 33/22)
- Urbanistički plan uređenja kampa Dražica („Županijski glasnik“ LSŽ broj 2/12, 9/17 i 33/22)
- Urbanistički plan uređenja kampa Škovardara („Županijski glasnik“ LSŽ broj 10/13)
- Urbanistički plan uređenja turističke zone Dabi-Vidasi („Županijski glasnik“ LSŽ broj 21/12)
- Urbanistički plan uređenja dijela ugostiteljsko – turističke zone Dabi – Vidasi (2. Dio) („Županijski glasnik“ LSŽ broj 12/19, 22A/21)

4.1.5 Energetika

Opkrbu električnom energijom obavlja poduzeće Hrvatska elektroprivreda (HEP ODS). Podsustav distribucije električne energije uglavnom je zaokružen. Pokrivenost električnom energijom je 99 %, a broj priključaka na području premašuje broj stalno nastanjenih kućanstava i što ukazuje na velik broj kuća za

odmor. Područje otoka napaja se električnom energijom dalekovodom 110 KV na trasi Nin – Pag – Novalja – Rab – Krk – Omišalj – Melina i poprečnom vezom Novalja – Karlobag – Lički Osik. U Novalji je instalirana trafostanica 110/20 kV snage 2x20 MVA. Lokalnu distribuciju pokriva 20 kV mreža. U svim naseljima na području Otoka Paga distribucijska mreža je podzemna. Postojeći elektroenergetski sustav s dalekovodima 110 kV i trafostanicom 110/20 kV predstavlja dio regionalnog sustava šireg županijskog značaja.

Neizostavan dio Paga i njegove klime je i bura, hladan i suh, sjeveroistočni vjetar koji puše s kopna na more. Kad bura zapuše svom svojom silinom nerijetko je zatvoren Paški most za promet. Naleti bure mogu dosegnuti brzinu i do 200 km/h. Posljednjih nekoliko godina ta golema snaga vjetra iskorištava se za proizvodnju električne energije. Na predjelu Ravne, nedaleko Grada Paga nalazi se vjetroelektrana sa sedam vjetroagregata.

Na području Grada, usprkos značajnoj količini sunčanog razdoblja, ne postoji solarna elektrana kao obnovljivi izvor energije. Međutim, na području Grada postoji značajan solarni potencijal: prvenstveno na krovovima javnih i privatnih zgrada i kuća te unutar Poduzetničke zone Zaglave – Prozor, uklopu koje je planirano uređenje solarne zone i izgradnja solarne elektrane u nadolazećem razdoblju.

U predmetnom području trenutno su planirani projekti navedeni u tablici niže.

Tablica 52: Planirani projekti u području energetike (izvor: Grad Novalja)

Rb.	Naziv projekta	Planirani početak i završetak projekta	Vrijednost projekta
1.	Unaprjeđenje energetske učinkovitosti Gradskog muzeja	2022. – 2023. godine	3.500.000 kn
2.	Uređenje solarne zone Zaglava - Prozor	2023. – 2025. godine	20.000.000 kn
3.	Izgradnja solarne elektrane unutar PZ Zaglava - Prozor	2024. – 2026. godine	20.000.000 kn

4.1.6 Elektroničke komunikacijske mreže vrlo velikog kapaciteta

Razvitak telekomunikacijskog sustava razmatranog područja, koji je već danas na vrlo visokom stupnju razvoja, omogućuje uključivanje Grada Novalje u opće nacionalne, europske i svjetske razvojne tokove. Razvijena i kvalitetna telekomunikacijska mreža i sustav Grada Novalje osnovana je na digitalnoj komutaciji uz primjenu udaljenih pretplatničkih stupnjeva (UPS) kao dijelova digitalne centrale AXE 10 instalirane u Gradu Novalji s vrlo visokim postotkom broja instaliranih telefona (70 telefona na 100 stanovnika). Telekomunikacijski kapacitet kontinuirano je povećavan te sada iznosi 73 instalirana modula, ukupnog kapaciteta od 9.404 pojedinačnih veza od kojih se koristi samo 1.500 spojnih veza.

Nadalje, područje je potpuno pokriveno fiksnim telefonskim linijama i mobilnom telefonijom, čime je omogućeno i spajanje računala na brzu internetsku mrežu što je važno za razvoj gospodarstva, posebno turizma, ali i kvalitete života stanovnika. Iako je internetska mreža dostupna na većem području Grada, nedovoljne je kvalitete i brzine (prosječna brzina internetske veze je ispod 15 Mb/s). Važno je istaknuti kako je potreba za razvojem brzog i bežičnog internet preduvjet razvoja ovog kraja. Stoga je u tijeku izrada Plana razvoja mreže širokopojasnog interneta na području Grada Novalje. Predmetni plan je usvojen od HAKOM-a te bi u narednom razdoblju trebao biti kandidiran na natječaj Ministarstva mora, prometa i infrastrukture.

4.2 Analiza snaga, slabosti, prilika i prijetnji razvojne domene - Okoliš i prostor

Na temelju detaljnog razumijevanja stanja, provedena je analiza internih snaga i slabosti, kao i eksternih prilika i prijetnji (engl. SWOT analysis) koje mogu utjecati na razvojnu domenu.

U tablicama u nastavku identificirani su ključni čimbenici za svaku od četiri SWOT kategorija. Svakom od identificiranih čimbenika dodijeljen je intenzitet utjecaja unutar pojedine SWOT kategorije (0-nema utjecaja, 10-vrlo visoki intenzitet utjecaja). Prikazana ocjena intenziteta pojedinog čimbenika predstavlja prosječnu ocjenu koju su tom čimbeniku dodijelili predstavnici institucija uključenih u izradu Plana razvoja Grada. Čimbenici su u tablicama poredani prema krajnjoj ocjeni intenziteta: od najviše ocjene prema najnižoj. Na kraju svake tablice za svaku od četiri SWOT kategorije izračunata je prosječna ocjena intenziteta.

Tablica 53: Pregled snaga, slabosti, prilika i prijetnji za razvojnu domenu Okoliš i prostor uz prikaz ocjena intenziteta pojedinog čimbenika (izvor: Deloitte i članovi radne pod-skupine)

Snage		
Rb	Opis	Intenzitet (ocjena 1-10)
1	Definirani strateški ciljevi za kratkoročno razdoblje	9,3
2	Dobar geografski položaj i povezanost	7,1
3	Proširenje i dogradnja sustava javne odvodnje, uključujući vodospreme i precrpne stanice, na području aglomeracije radi povećanja kvalitete i postotka priključenosti stanovništva na sustav javne odvodnje	8,6
4	Očuvan okoliš	8,9
5	Dobra pokrivenost električnom mrežom i kvalitetan elektrodistribucijski sustav	7,5
6	Postojanje javnog gradskog prijevoza (CityBus Novalja)	6,6
7	Novoizgrađena sortirnica i kompostana za gospodarenje otpadom te organizirano prikupljanje otpada u reciklažnom dvorištu	7,1
8	Izgradnja javnog uređaja za pročišćavanje II. stupnja pročišćavanja sa mogućnošću korištenja tehnološke voda za potrebe zalijevanja	9,5
9	Dovoljan broj kvalitetnih plaža s očuvanom prirodom i čistim morem	7,8
10	Razvoj prometne infrastrukture usklađene sa zahtjevima novih oblika prometnih sustava	9,5
Prosječna ocjena intenziteta:		8,2

Slabosti		
Rb	Opis	Intenzitet (ocjena 1-10)
1	Visoki troškovi održavanja komunalne infrastrukture	8,0
2	Disperzirana naselja koja uvjetuju tehničko i financijsko opterećenje na uređenje sustava vodoopskrbe, odvodnje i pročišćavanja	8,3
3	Niska razina diverzifikacije izvora električne energije lokalnog elektroenergetskog sustava	5,8
4	Sezonalno opterećenje na lokalnu infrastrukturu sustava vodoopskrbe, odvodnje i pročišćavanja	9,0
5	Nedovoljna i neadekvatna razvijenost prometnog sustava (cesta / zaobilaznica, biciklističkih i pješačkih staza, nova autonomna vozila, uređenje parkiranja zračnog prometa)	9,0
6	Trajno opasna mjesta na prometnicama (potrebne kamere, nogostupi, pješačke, semafori)	8,0
7	Nepostojanje odlagališta građevinskog otpada i ovčje vune	8,3
8	Slaba pokrivenost širokopojasnim elektroničkim komunikacijskim mrežama vrlo velikih kapaciteta i 5G mrežom	8,3
9	Pretjerana izgradnja i apartmanizacija ruralnog i gradskog prostora	9,8
10	Nepostojanje heliodroma	5,8
11	Otežan pristup plažama i javnim institucijama osobama s invaliditetom	7,3
12	Ovisnost napajanja cijelog otoka vodom preko jednog izvora te starost podmorskih cijevi za napajanje glavne vodosprema za dobavu vode sa kopna	8,2
13	Nepokrivenost kanalizacijskom mrežom naselja od Novalje prema Lunu te slabo riješena odvodnja oborinskih voda na području Grada	9,2
14	Prenapučenost parkirališnog prostora Grada tijekom turističke sezone uzrokovana ne postojanje <i>park & ride</i> sustava	7,5
15	Nepostojanje hidroavionskog prijevoza	7,0
16	Neuređen sustav davanja koncesija i javnog prijevoza (posebice za osobe s invaliditetom)	7,2
Prosječna ocjena intenziteta:		7,9

Prilike		
Rb	Opis	Intenzitet (ocjena 1-10)
1	Dostupnost nacionalnih i EU sredstava za nastavak poticanja razvoja infrastrukture (korištenje održivih rješenja za javnu rasvjetu, ulaganje u OIE, izgradnju prometne infrastrukture, izgradnja treće podmorske cijevi te sustava javne odvodnje u UPOV-a za naselja prema Lunu itd.)	8,5
2	Kontinuiran razvoj novih digitalnih i zelenih rješenja za razvoj i održavanje prometne infrastrukture	7,5
3	Jačanje svijesti javnosti o potrebi smanjenja količina otpada, trendovima recikliranja i ponovne uporabe	8,3
4	Novi modeli i primjeri kružnog gospodarstva u gospodarenju otpadom	7,5
5	Područja ekološke mreže natura 2000 staviti u funkciju razvoja u ruralnim dijelovima	7,7
6	Povećati svijest o važnosti očuvanja prirodne baštine i održivoj mobilnosti	8,0
Prosječna ocjena intenziteta:		8,0

Prijetnje		
Rb	Opis	Intenzitet (ocjena 1-10)
1	Brz razvoj tehnologije koji zahtijeva stalna ulaganja u infrastrukturu	8,0
2	Sezonski pritisci na prometnu infrastrukturu uvjetovani turističkom sezonom	9,5
3	Utjecaj turizma na mogućnost smanjenja količina komunalnog otpada	8,0
4	Utjecaj klimatski promjena na očuvanost okoliša	7,0
5	Uništavanje kopnenih i morskih ekosustava zbog gospodarskog razvoja ili drugih aktivnosti (npr. nesreća na moru)	8,5
6	Volatilnost vodovodnog sustava na remonte i incidente u proizvodnom segmentu (tj. hidrocentrali, hidrotehničkom tunelu i jezeru Gusić), kao i u slučajevima pucanja cjevovoda zbog starosti vodnih instalacija te gubitka	8,5

	električne energije zbog čega crpne stanice i UPOV-ovi mogu ostati bez napajanja	
7	Povećana potreba za vodom zbog stalne izgradnje, ali količina vode koja može doći na otok je ograničena dok se ne izgradi novi sustav na kopnu	9,0
Prosječna ocjena intenziteta:		8,4

Sljedeće tablice prikazuju izračun umnoška prosječnih ocjena intenziteta 4 SWOT kategorije: Snaga x Prilika, Snaga x Prijetnji, Slabosti x Prilika te Slabosti x Prijetnji.

Tablica 54: Pregled izračuna umnoška prosječnih ocjena intenziteta 4 SWOT kategorije: Snage x Prilike, Snage x Prijetnje, Slabosti x Prilike te Slabosti x Prijetnje (izvor: Deloitte i članovi radne pod-skupine)

	Snage x Prilike		Snage x Prijetnje
Umnožak	65,6	Umnožak	68,7

	Slabosti x Prilike		Slabosti x Prijetnje
Umnožak	63,0	Umnožak	65,9

Iz navedenih izračuna možemo prepoznati da matrica „Snage x Prijetnje“ daje najveći umnožak intenziteta (68,7) ukazujući da bi najoportunije bilo da se Plan razvoja Grada Novalje 2023. – 2029. fokusira na iskorištavanje snaga kako bi se minimizirale prijetnje koje se otvaraju. Drugim riječima, razvojnu domenu Okoliš i prostor karakteriziraju izražene slabosti, dok eksterno okruženje nudi prijetnje, pa je potrebno iskoristiti snage sa svrhom ublažavanja / neutraliziranja potencijalnih prijetnji.

4.3 Opis razvojnih potreba i potencijala razvojne domene - Okoliš i prostor

Na temelju detaljne analize trenutnog stanja, odnosno analize snaga, slabosti, prilika i prijetnji, identificirane su razvojne potrebe i potencijali:

- **Razvojna potreba / potencijal 1.:** Provedba novih katarskih izmjera (posebice za k.o. Lun i k.o. Barbati) te izrada urbanističkih planova radi smanjenja pretjerane apartmanizacije lokalnog područja
- **Razvojna potreba / potencijal 2.:** Proširenje i uređenje komunalnog sustava na zapadni dio Otoka te odvoza oborinskih voda i izgradnja uređaja za pročišćavanje voda na području Grada
- **Razvojna potreba / potencijal 3.:** Uređenje pomorske infrastrukture na području Grada (tj. luke Novalja, Metajna i Žigljen)
- **Razvojna potreba / potencijal 4.:** Evidentiranje postojeće i daljnji razvoj cestovne, biciklističke i pješačke infrastrukture (tj. cesta, parkirališta, biciklističkih i pješačkih staza, nova autonomna vozila)
- **Razvojna potreba / potencijal 5.:** Razvoj i korištenje obnovljivih izvora energije te smanjenje troškova održavanja javne infrastrukture uvođenjem zelenih i digitalnih rješenja
- **Razvojna potreba / potencijal 6.:** Osiguravanje bolje pokrivenost širokopolasnim elektroničkim komunikacijskim mrežama vrlo velikih kapaciteta

- **Razvojna potreba / potencijal 7.:** Razvoj kružnih i održivih rješenja za gospodarenje otpadom (npr. Centar za ponovnu uporabu, odlagalište građevinskog otpada i ovčje vune) uz jačanje svijesti javnosti o potrebi smanjenja količina otpada i trendovima
- **Razvojna potreba / potencijal 8.:** Izgradnja heliodroma s ciljem uređenje zračnog prometa u komercijalne i nekomercijalne svrhe
- **Razvojna potreba / potencijal 9.:** Prilagodba javne lokalne infrastrukture osobama s invaliditetom
- **Razvojna potreba / potencijal 10.:** Rekonstrukcija Autobusnog kolodvora Novalja i modernizacija voznog parka javnog gradskog prijevoza

Dodatak 1: Popis slika i tablica

Tablice:

Tablica 1: Struktura zaposlenika u gradskoj upravi prema upravnim tijelima (izvor: Grad Novalja, 2022.)	7
Tablica 2: Pregled broja kućanstva i stambenih jedinica na području Grada Novalje	9
Tablica 3: Prirodni prirast na području Grada tijekom 2011. - 2020. (izvor: DZS)	11
Tablica 4: Ukupan broj stanovnika na području Grada tijekom 2011. - 2020. (izvor: DZS)	11
Tablica 5: Planirani projekti u području demografije (izvor: Grad Novalja).....	12
Tablica 6: Planirani projekti u području zdravstvene zaštite (izvor: Grad Novalja)	13
Tablica 7: Planirani projekti u području odgoja i obrazovanja (izvor: Grad Novalja).....	15
Tablica 8: Broj isplaćenih božićnica u Gradu Novalji (izvor: Grad Novalja).....	17
Tablica 9: Broj osiguranika Grada Novalje (izvor: HZMO).....	17
Tablica 10: Popis aktivnih civilnih udruga na području Grada (izvor: Grad Novalja)	21
Tablica 11: Planirani projekti u području civilnog društva (izvor: Grad Novalja).....	22
Tablica 12: Popis kulturnih dobara Grada Novalje (izvor: Registar kulturnih dobara)	23
Tablica 13: Planirani projekti u području kulture (izvor: Grad Novalja).....	24
Tablica 14: Planirani projekti u području sporta (izvor: Grad Novalja).....	26
Tablica 15: Pregled snaga, slabosti, prilika i prijetnji razvojne domene Društvo uz prikaz ocjena intenziteta pojedinog čimbenika (izvor: Deloitte i članovi radne pod-skupine)	26
Tablica 16: Pregled izračuna umnoška prosječnih ocjena intenziteta 4 SWOT kategorije: Snage x Prilike, Snage x Prijetnje, Slabosti x Prilike te Slabosti x Prijetnje (izvor: Deloitte i članovi radne pod-skupine).....	30
Tablica 17: Prosječni dohodak i prihod te stopa nezaposlenosti za RH i LSŽ, 2018. (izvor: Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova EU).....	31
Tablica 18: Gradovi /općine Ličko-senjske županije po broju zaposlenih, ukupnih prihoda i neto dobiti poduzetnika u 2019. godini (izvor: FINA)	32
Tablica 19: Poslovanje poduzetnika Grada Novalje, 2018. - 2021. (izvor: FINA)	32
Tablica 20: Prihodi top 10 poduzetnika Grada Novalje, 2021. godina (izvor: FINA).....	33
Tablica 21: Dobit top 10 poduzetnika Grada Novalje, 2021. godina (izvor: FINA).....	33
Tablica 22: Broj poslovnih subjekata i zaposlenih po području djelatnosti u Gradu Novalji, 2019. (izvor: FINA).....	34
Tablica 23: Izvoz poduzetnika Grada Novalje, 2019. godina (izvor: FINA).....	35
Tablica 24: Planirani projekti u području gospodarskog razvoja i poduzetništva (izvor: Grad Novalja).....	37
Tablica 25: Razina zaposlenosti u pravnim osobama i stopa registrirane nezaposlenosti u RH i LSŽ, 2016. – 2020. (izvor: DZS).....	37
Tablica 26: Razina nezaposlenosti u RH i Gradu Novalji, 2011. – 2021. (izvor: DZS)	37
Tablica 27: Razina nezaposlenosti prema dobi osoba u Gradu Novalja, 2016. - 2021. godina (izvor: DZS)	38
Tablica 28: Razina nezaposlenosti prema razini obrazovanja u Gradu Novalji.....	38
Tablica 29: Razina zaposlenosti prema području djelatnosti u Gradu Novalja, 2019. (izvor: DZS).....	39
Tablica 30: Planirani projekti u području poljoprivrede (izvor: Grad Novalja)	41
Tablica 31: Razina dolazaka i noćenja turista u Gradu Novalji, 2016. - 2021. godina (izvor: DZS).....	42
Tablica 32: Struktura smještajnog kapaciteta za turiste u Gradu Novalji po broju ležajeva, 2019. godina (izvor: Obrada podataka iz sustava eVisitor HTZ-a, Institut za turizam).....	43
Tablica 33: Bruto iskorištenost smještajnih kapaciteta (osnovni kreveti) i iskorištenost na vršni dan potražnje i tijekom 2019.godine (izvor: Obrada podataka iz sustava eVisitor HTZ-a, Institut za turizam).....	44
Tablica 34: Aktivnosti za vrijeme boravka u Novalji, 2019. godina (izvor: TOMAS 2019. Institut za turizam, posebna obrada za Grad Novalju)	44
Tablica 35: Razina zadovoljstva određenim elementima turističke ponude Grada Novalja, 2019. godina (izvor: TOMAS 2019. Institut za turizam, posebna obrada za Grad Novalju)	45

Tablica 36: Razina zadovoljstva turista boravkom, smještajem i gastronomijom (izvor: TOMAS 2019. Institut za turizam, posebna obrada za Grad Novalju)	46
Tablica 37: Prosječni dnevni izdaci turista, odstupanje od prosjeka Jadranske Hrvatske, 2019. godina (izvor: TOMAS 2019. Institut za turizam, posebna obrada za Grad Novalju)	46
Tablica 38: Razina uključenosti lokalnog stanovništva u turističke djelatnosti, 2013. i 2020.godina, u % lokalnih obitelji (izvor: TOMAS 2019. Institut za turizam, posebna obrada za Grad Novalju)	47
Tablica 39: Stavovi stanovnika o daljnjim usmjerenjima razvoja turizma, 2013. i 2020., u % anketiranog lokalnog stanovništva (izvor: TOMAS 2019. Institut za turizam, posebna obrada za Grad Novalju)	47
Tablica 40: Planirani projekti u području turizma (izvor: Grad Novalja)	48
Tablica 41: Pregled snaga, slabosti, prilika i prijetnji ta razvojnu domenu Gospodarstvo uz prikaz ocjena intenziteta pojedinog čimbenika (izvor: Deloitte i članovi radne pod-skupine)	49
Tablica 42: Pregled izračuna umnoška prosječnih ocjena intenziteta 4 SWOT kategorije: Snage x Prilike, Snage x Prijetnje, Slabosti x Prilike te Slabosti x Prijetnje (izvor: Deloitte i članovi radne pod-skupine)	51
Tablica 43: Planirani projekti u području prometa (izvor: Grad Novalja)	59
Tablica 44: Financijski pokazatelji poslovanja Komunalija d.o.o. (izvor: Komunalije d.o.o. – Plan za 2020. godinu) ..	60
Tablica 45: Planirani projekti u području vodoopskrbe i odvodnje (izvor: Grad Novalja)	63
Tablica 46: Popis djelatnosti koje generiraju otpad na području Grada Novalje, 2016. (izvor: HGK)	63
Tablica 47: Količina sakupljenog komunalnog otpada prema stanovniku i broju turističkih noćenja u Gradu Novalja, 2015. (izvor: Grad Novalja – Nacrt plana gospodarenja otpadom 2017. – 2022.)	64
Tablica 48: Količina sakupljenog komunalnog otpada na području Grada (izvor: Grad Novalja – Nacrt plana gospodarenja otpadom 2017. – 2022.)	64
Tablica 49: Sastav sakupljenog otpada u Gradu Novalja, 2011. - 2015. (izvor: Grad Novalja – Nacrt plana gospodarenja otpadom 2017. – 2022.)	65
Tablica 50: Planirani projekti u području gospodarenja otpadom (izvor: Grad Novalja)	68
Tablica 51: Planirani projekti u području zaštite prirode i okoliša (izvor: Grad Novalja)	70
Tablica 52: Planirani projekti u području energetike (izvor: Grad Novalja)	72
Tablica 53: Pregled snaga, slabosti, prilika i prijetnji za razvojnu domenu Okoliš i prostor uz prikaz ocjena intenziteta pojedinog čimbenika (izvor: Deloitte i članovi radne pod-skupine)	73
Tablica 54: Pregled izračuna umnoška prosječnih ocjena intenziteta 4 SWOT kategorije: Snage x Prilike, Snage x Prijetnje, Slabosti x Prilike te Slabosti x Prijetnje (izvor: Deloitte i članovi radne pod-skupine)	76

Slike:

Slika 1: Sustav akata strateškog planiranja u Republici Hrvatskoj (Izvor: Priručnik o strateškom planiranju, svibanj 2020. i Deloitte analiza)	2
Slika 2: Organizacijska struktura gradske uprave (izvor: Grad Novalja, 2022.)	5
Slika 3: Prikaz broja stanovnika po naseljima Grada (izvor: popis stanovništva 2021., DZS)	9
Slika 4: Struktura stanovništva prema dobnim skupinama (izvor: popis stanovništva 2021., DZS)	10
Slika 5: Migracijski saldo na području Grada u razdoblju 2011. - 2020. (izvor: DZS)	11
Slika 6: razvoj broja djece u vrtiću, osnovnoškolaca i studenata tijekom 2011. - 2022. (izvor: DZS)	14
Slika 7: Poduzetnička zona Čiponjac	36
Slika 8: Poduzetnički inkubator Ragan	36
Slika 9: Ilustrativni prikaz turističkog doživljaja grada Novalje (izvor: Grad Novalja)	45
Slika 10: Postojeće i planirane prometnice prema Prostornom planu Grada Novalje (izvor: Grad Novalja - SUMP) ..	53
Slika 11: Kartografski prikaz prometnog opterećenja Grada Novalje (izvor: Grad Novalja - SUMP)	55
Slika 12: Najznačajnija mjesta za parkiranje na području Grada Novalje (izvor: Grad Novalja - SUMP)	56
Slika 13: Intenzitet nemotoriziranih tokova – pješaci (izvor: Grad Novalja - SUMP)	57
Slika 14: Intenzitet nemotoriziranih tokova – biciklisti (izvor: Grad Novalja - SUMP)	58
Slika 15: Sustav vodoopskrbe i odvodnje otpadnih voda na području Grada Novalje	62